

Suomalaismiehen perheellistyminen

Timo Nikander

Tilastokeskus
Statistikcentralen
Statistics Finland

SVT

Väestö 1995:1
Befolkning
Population

Suomalaismiehen perheellistyminen

Timo Nikander

Tammikuu 1995

Tiedustelut – Förfrågningar – Inquiries:

Timo Nikander
(90) 17 341

Kansikuva: gorilla
Pauli Vanhala

Helsinki 1995

SVT

*Suomen Virallinen Tilasto
Finlands Officiella Statistik
Official Statistics of Finland*

411 011

Kierrätykseen sopiva tuote
Alhaiset päästöt valmistuksessa

Hakapaino Oy, Helsinki 1995

Alkusanat

Suomalaista miestä eri näkökulmista tarkasteleva tutkimus on lisääntynyt huomattavasti Suomessa aivan viime vuosina. Tilastokeskuksen suomalaisen miehen perheellistymistä kuvaava tutkimus kertoo miehen elämäkulusta yhdestä näkökulmasta antaen oman lisänsä virinneelle tutkimusalalle. Julkaisun tarkoituksena on yleiskuvan antaminen miehen perheellistymisestä.

Miehen perheellistymistä luotaava selvitys vie Tilastokeskuksen puolesta päätökseen tutkimushankkeen, joka alkoi naisten perheellistymisen muutoksista kertoneesta tutkimuksesta. Naisten perheellistymisestä on raportoitu Väestö -sarjan julkaisuissa 1992:1 ja 1992:10.

Tutkimusaineiston keruun rahoittamiseen on osallistunut Tilastokeskuksen lisäksi myös Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, STAKES. Haastattelut ovat tehneet Tilastokeskuksen haastattelijat. Tiedon keruun kenttätyövaiheesta ja tietojen saattamisesta analysoitavaksi on vastannut Taina Kivioja. Tämän julkaisun useimpien kuvien pohjana olevat taulukot on tehnyt Peter Lindroos. Julkaisun on kirjoittanut Timo Nikander.

Helsingissä tammikuussa 1995

Aarno Laihonon

1 Tutkimuksen tausta ja tarkoitus

Perinteisesti väestöntutkimuksessa ja väestötilastoissa syntyvyyttä on kuvattu ja yritetty ymmärtää rekisteröimällä väestölliset tapahtumat naisten mukaan. Esimerkiksi kaikki yleisesti käytössä olevat syntyvyyttä ja hedelmällisyyttä kuvaavat tunnusluvut on laskettu naisväestölle. Hyvä yleiskuva syntyvyydestä tällä tavalla saadaankin. Koska ilmiön syntyyn kuitenkin tarvitaan kumpaakin sukupuolta, niin voidaan aina kysyä, puuttuuko tutkittavan ilmiön ymmärtämisestä jotain tehtäessä tutkimus vain toisen sukupuolen näkökulmasta.

Tämän julkaisun perustana olevat haastattelutiedot miesten perheellistymisestä oli tarkoitus kerätä jo vuonna 1989, samana ajankohtana kuin kerättiin vastaavanlaisia tietoja naisten perheellistymisestä. Miesten haastattelut pystyttiin kuitenkin toteuttamaan vasta kolme vuotta naisten haastattelujen jälkeen, mikä hankaloittaa aineistojen vertailua. Miesten ja naisten haastatteluajankohtien erosta huolimatta julkaisussa on sukupuolten välisiä vertailuja. Vertailu on mahdollinen erityisesti siitä syystä, että suurin osa miehille esitetyistä kysymyksistä oli samoja kuin naisille.

Tämän julkaisun tuloksia ei voi suoraan yleistää koskemaan kaikkia miehiä, koska 2 000 hengen otokseen valittiin vain tiettyinä vuosina syntyneitä miehiä. Otos on vuosina 1943–1947, 1953–1957 ja 1963–1967 syntyneistä miehistä, jotka olivat

haastatteluvuoden 1992 lopussa 25–29-, 35–39- ja 45–49-vuotiaita. Lisäksi otannassa on painotettu vanhinta miesryhmää nuorempien kustannuksella. Voidaan puhua vain siitä, kuinka näinä vuosina syntyneet miehet ovat käyttäytyneet tai toimineet eri väestöilmioiden suhteen. Haastatteltua saatiin koko otoksesta 81,9 prosenttia eli 1 670 miestä. Otoksesta ja kadosta on selvitys liitteessä 1.

Kotimaisen tutkimuksen lisäksi miesten haastatteluaineistoa käytetään myös kansainvälisessä maittaisessa vertailussa, lähinnä Euroopassa. Tilastokeskus on mukana YK:n talouskomission (ECE) väestöyksikön organisoimassa projektissa, minkä tarkoituksena on tuottaa yksityiskohtaista elämäntapahtumahistoriallista tietoa kustakin mukana olevasta maasta. Projektin yhtenä tuotoksena on perheellistymisen ja hedelmällisyyden maittainen vertailu.

Tämän kirjan tarkoituksena on antaa yleiskuva miesten parinmuodostuksesta ja lastenhankinnasta sekä niiden muutoksista. Tavoitteeseen pyritään lähtien miesten kotoairtautumisesta ja edeten parinmuodostukseen, lastenhankintaan sekä lapsilukuun. Keskeinen kuvattava asia on muutos syntymävuosiluokkien välillä. Tätä ennen kerrotaan lyhyesti syntyvyyden kehityksestä Suomessa tutkimusaineiston kannalta olennaisina vuosikymmeninä.

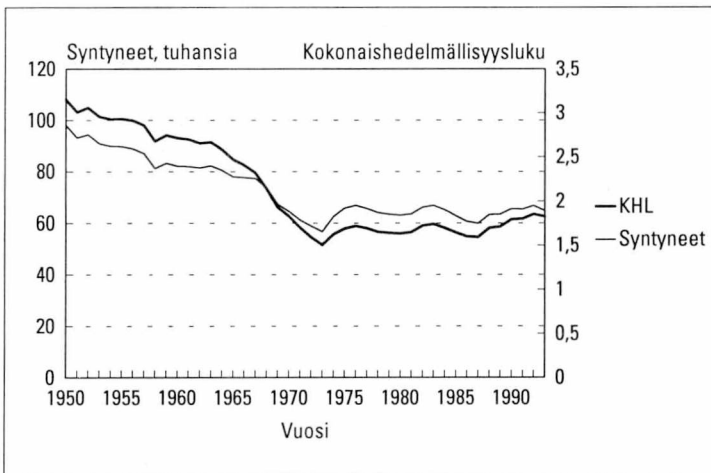
2 Syntyvyyden kehitys vuodesta 1950 lähtien

Miesten haastattelujen ajankohta vuoden 1992 syksyllä oli aikaa, jolloin syntyvyys nousi viidettä vuotta peräjälkeen. Tätä kirjoitettaessa tiedetään, että vuonna 1993 syntyvyys ei enää noussut. Ennen vuotta 1992 syntyvyys oli pysynyt suhteellisen vakaana 15 vuoden ajan. Tätä suhteellisen vakaata ajanjaksoa ennen syntyvyys oli vuoteen 1972 asti alentunut runsaan parinkymmenen vuoden ajan (kuva 2.1).

Miesten kokonaishedelmällisyysluvusta ei ole esittää vastaavaa aikasarjaa kuin naisten. Tätä kirjaa varten laskettiin vuodelle 1990 miesten kokonaishedelmällisyysluku, joksi saatiin 1,68. Vastaavan vuoden naisten luku oli 1,79. Lukujen eroa selittänee ainakin kaksi seikkaa. Ensinnäkin poikia syntyy enemmän kuin tyttöjä, minkä vuoksi laskettaessa hedelmällisyyslukuja miesväestölle jakaja on suurempi kuin laskettaessa hedelmällisyyslukuja naisväestölle. Toiseksi

lapsia jää tunnustamatta eli kaikille syntyneille ei saada tilastoiduksi isää, minkä vuoksi miesten hedelmällisyysluvut jäävät todellista hieman pienemmiksi. Väestötilastojen perusteella suhteellisesti suuremmasta osasta naisia tulee puolisoita ja äitejä kuin miehistä.

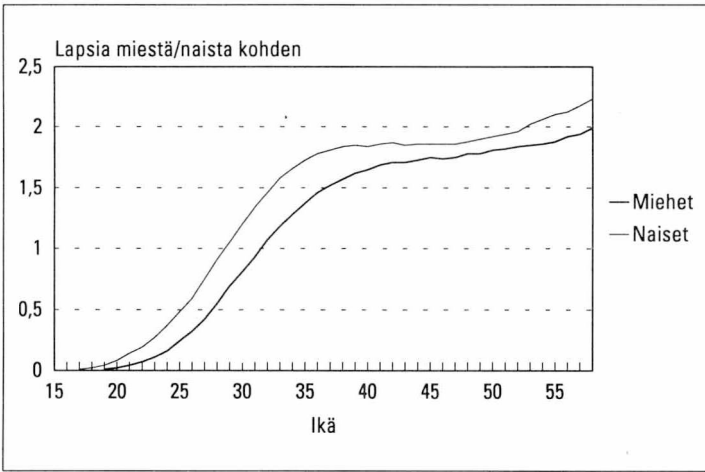
Edellä mainitusta vuoden 1990 miesten ja naisten kokonaishedelmällisyysluvuista saa jo jonkinlaisen käsityksen miesten ja naisten lapsiluvun erosta. Seuraavasta kuvasta näkyy miesten ja naisten keskimääräisten lapsilukujen erot eri ikävaiheissa. Lapsiluvut on laskettu yhden vuoden tietojen perusteella. Kuvasta 2.2. näkyy, että miesten luvut ovat hieman pienempiä kuin naisten luvut. Vuonna 1993 esimerkiksi 49-vuotiailla naisilla oli keskimäärin 1,90 lasta, miehillä 1,78 (kuva 2.2).

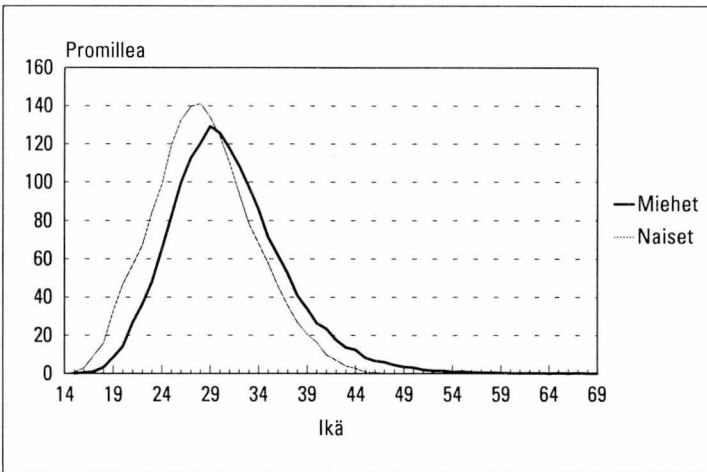
Kuva 2.1
Syntyneiden määrä ja kokonaishedelmällisyysluku¹⁾ (KHL) vuosina 1950–1993

¹⁾ Tietyn ajanjakson kokonaishedelmällisyysluku ilmaisee, kuinka monta lasta 1 000 naista synnyttäisi tuon ajanjakson hedelmällisyyden vallitessa koko hedelmällisyyskauteensa, ellei kukaan heistä kuolisi ennen tuon kauden päättymistä. Kuvassa kokonaishedelmällisyys on laskettu vuosittain. Naisen hedelmällisellä kaudella tarkoitetaan ikäväliä 15:tä 49:ään.

Kuva 2.2
Lasten määrä 15–58-vuotiasta
miestä ja naista kohden vuoden
1993 lopussa

Kuva 2.3
Miesten ja naisten ikäryhmittäiset
hedelmällisyysluvut vuonna 1990

Edellä olevasta ei vielä selviä, minkä ikäisenä miesten lastenhankinta on vilkkainta. Siitä ei myöskään selviä, miten miesten lastenhankinnan ajoittuminen on muuttunut. Naisten tietojen perusteella voi tietysti olettaa, että muutos on ollut miehillä samansuuntainen. Ensimmäiseen kysymykseen saa vastauksen kuvasta 2.3, jossa on miesten ikäryhmittäiset hedelmällisyysluvut vuonna 1990. Miehillä lastenhankinta on ollut vilkkainta 29 vuoden iässä, vuotta vanhempana kuin naisilla. Lisäksi kuvasta näkyy, että miehillä lastenhankinta painottuu vanhemmalle iälle kuin naisilla.

Olemassa olevien tilastotietojen avulla kuva lastenhankinnasta ja sen muutoksista miesten näkökulmasta jää puutteelliseksi. Tilastojen perusaineistoa jalostamalla voitaisiin tuottaa miehistä samanlaisia lukuja kuin naisista. Asioiden ja niiden välisten yhteyksien perinpohjaisempi tutkiminen vaatii kuitenkin juoksevaa tilastointia monipuolisempaa aineistoa. Tähän vaatimukseen on vastattu samoin kuin jo aiemmin tehdysnä naisten perheellistymistä käsitelleessä aineistossa eli tuottamalla myös miesten aineisto elämäntapahtumahistoriatiedoin.

3 Lapsuudenkodista irtautuminen

Lapsuudenkodista irtautumisen ajoittumisessa tapahtuneet muutokset ovat kiinnostavia, koska niiden voidaan ajatella vaikuttavan myöhempien tapahtumien kuten parinmuodostuksen ja lastenhankinnan ajoittumiseen elämässä. Määritellään lapsuudenkodista irtautuneiksi miehiksi lapsuudenkodista muuttaneiden¹⁾ lisäksi vanhempensa tai kasvattajiensa kanssa asuvista asuntonsa omistajat ja päävuokralaiset.

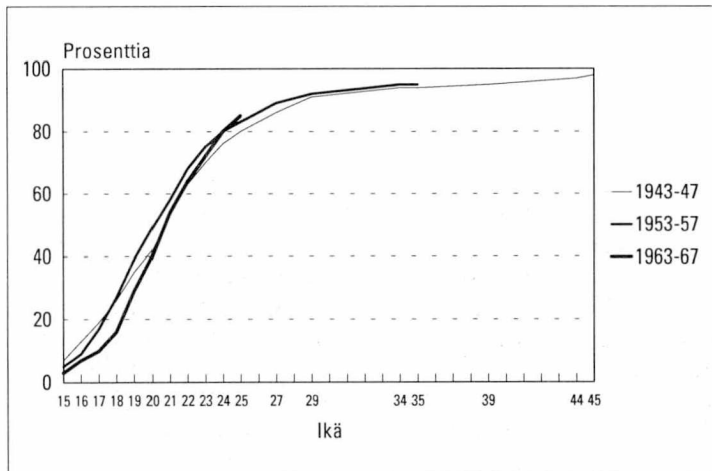
Näin määritellen tutkimuksessa mukana olleista vanhimmissa miehistä, vuosina 1943–47 syntyneistä, 98 prosenttia oli irtautunut lapsuudenkodistaan (kuva 3.1.). Luku on samansuuruinen kuin samoina vuosina syntyneillä naisilla. Kuvan 3.1 perusteella nuoremmissa ikäluokissa tulee olemaan yhtä suuri osuus kotoa irtautuneita miehiä kuin vuosina 1943–47 syntyneissä.

Ei suuria muutoksia miesten kotoairtautumisiässä

Yksi lapsuudenkodista irtautumisen kiinnostava kysymys on miesten kotoairtautumisia²⁾ ja siinä mahdollisesti tapahtuneet muutokset. Suomalaiset miehet ovat ensi kertaa naimisiin mennessään noin kaksi vuotta vanhempia kuin morsiamensa. Onko miesten ja naisten naimisiinmenoiän eron

viitteitä havaittavissa jo lapsuudenkodista irtauduttaessa niin, että miehet muuttavat kotoa vanhempina kuin naiset?

Tutkimuksen kaikkia kolmea 5-vuotis-syntymävuosiluokkaa voidaan verrata keskenään 25. ikävuoteen asti (ks. kuva 3.1.). Miesten kotoairtautumisen ajoittumisessa

Kuva 3.1
Lapsuudenkodista irtautuneiden osuus ikäryhmästä, miehet syntymävuosittain

1) Lapsuudenkodista muuttaneeksi on luettu vähintään vuodeksi muuttanut, vaikka henkilö oli ilmoittanut myöhemmin palanneensa joksikin aikaa. Vanhempien muutto tai kuolema on myös hyväksytty kotoamuuton veroiseksi.

2) Kun kuvataan erilaisten tapahtumien toteutumista johonkin ikään mennessä, niin ikä tarkoittaa täytettyjä ikävuosia kaikkialla tässä julkaisussa, jollei muuta erikseen mainita.

on viitteitä siihen suuntaan, että irtautumisen alku olisi siirtynyt hieman vanhemmalle iälle. Tutkimuksen nuorimpien miesten kotoairtautuminen ajoittui hieman vanhemmaksi kuin kahteen vanhimpaan ikäluokkaan kuuluvien miesten. Ikäluok-

kien väliset erot irtautumisessa ovat kuitenkin tasoittuneet jo 25. ikävuoteen mennessä, jolloin noin neljä viidestä kunkin syntymävuosiluokan miehestä on irtautunut lapsuudenkodista.

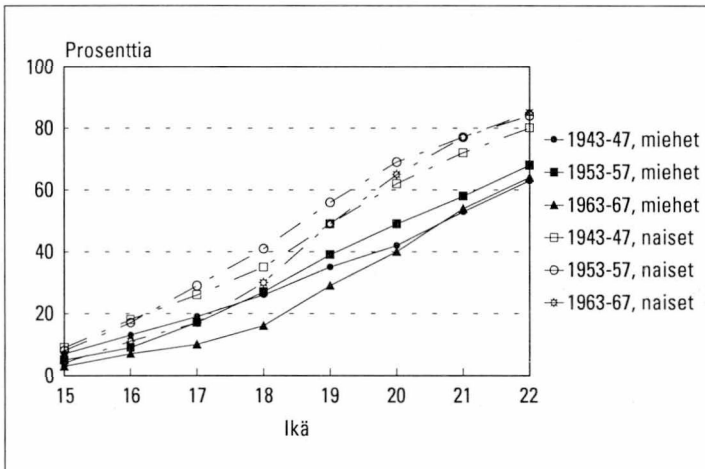
Naiset irtautuvat miehiä nuorempina

Miesten lapsuudenkodista irtautumista on mahdollista verrata naisiin, joilta samaa asiaa kysyttiin vuonna 1989. Haastattelujankkohtien eron vuoksi kaikkien syntymäluokkien vertailu voidaan tehdä 22. ikävuoteen saakka. Sen perusteella miesten ja naisten välillä on ikäeroa lapsuudenkodista irtautumisen ajoittumisessa. Eron suuruus vaihtelee jonkin verran syntymäluokittain, mutta suurin piirtein se on kuitenkin noin kaksi vuotta (kuva 3.2). Naisista noin 50 prosenttia on irtautunut lapsuudenkodistaan 19 vuoden ikään mennessä, miehistä 21 vuoden ikään mennessä. Asepalvelus selittää osan miesten naisia pitemmästä lapsuudenkodissa viipymisestä.

Vuoden 1992 perhetilaston mukaan 84 prosenttia 18–19-vuotiaista nuorista oli kotona kirjoilla. Ikäluokassa 20–24-vuotiaat,

miehiä oli kotona kirjoilla 57 prosenttia, naisia 35 prosenttia. Perhetilaston ja haastattelututkimuksen lukujen erot aiheutuvat erilaisista kotoairtautumisen määrittelmistä.

Vuosina 1963–67 syntyneiden miesten ja naisten kotoairtautuminen ajoittuu hieman vanhemmalle iälle kuin vuosina 1943–47 ja 1953–57 syntyneiden. Vuosina 1953–57 syntyneet miehet ja naiset aloittivat kotoairtautumisen muita nopeammin. Samalla tavalla kuin miehillä myös naisilla syntymävuosiluokkien väliset erot kotoairtautumisessa lopulta tasoittuvat. Tärkein havainto on kuitenkin se, että kussakin 5-vuotissyntymäluokassa miehet ovat naisia vanhempia lapsuudenkodista irtautuessaan.

Kuva 3.2
Lapsuudenkodista irtautuneiden osuus ikäryhmästä, miehet ja naiset syntymävuosittain

Kotoamuuton syyt

Niiltä miehiltä, jotka olivat muuttaneet vähintään vuodeksi lapsuudenkodistaan kysyttiin muuton syytä. Vuosina 1943–47 syntyneillä työn takia muuttaminen oli tärkein muuton syy. Vuosina 1963–67 syntyneistä miehistä työn kotoamuuttamisen syytä mielsi paljon harvempi. Muuton syytä avioituminen on ollut yksi tärkeimmistä, mutta sen on korvannut avoliitto.

Opiskelu muuton syytä on aina ollut tärkeä, mutta vuosina 1963–67 syntyneet miehet ovat mieltäneet tämän syyn kaikkein useimmin kotoamuuttonsa syyksi. Tutkimuksen nuorimmista miehistä runsas viidesosa on valinnut halun itsenäistyä muuttonsa syyksi, vanhimmista miehistä alle kymmenesosa (kuva 3.3).

Takaisin lapsuudenkotiin palanneet

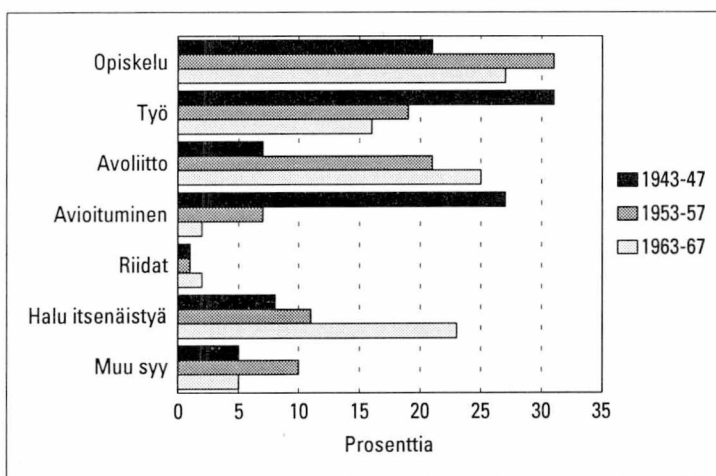
Vähintään vuodeksi kotoamuuttaneilta miehiltä kysyttiin, olivatko he muuton jälkeen koko ajan asuneet eri asunnossa kuin vanhempansa tai kasvattajansa. Luonnollisesti erilaisten elämäntapahtumien vuoksi osa poismuuttaneista miehistä palasi kotiin kokonaan tai joksikin aikaa.

Kovin moni miehistä ei kuitenkaan palannut kokonaan asumaan vanhempiansa tai kasvattajiensa luo, kolme prosenttia kahdesta vanhimmasta kummastakin ja viisi prosenttia nuorimmasta viisivuotissyntymävuosiluokasta asui haastateltaessa vanhempiansa tai jommankumman heistä kanssa. Joksikin aikaa palanneita oli eniten vuosina 1953–57 syntyneissä, runsas neljännes. Vanhimmista miehistä vastaavasti

viidennes ja nuorimmista lähes neljännes oli palannut joksikin aikaa vanhempiansa luo.

Niiltä miehiltä, jotka ilmoittivat palanneensa joksikin aikaa, ei kysytty paluun ajan kohtaa eikä myöskään uutta muuttoaikaa. On oletettu, että ensimmäinen muutto oli tarkoitettu lopulliseksi.

Vuosina 1943–47 syntyneistä miehistä, jotka olivat palanneet takaisin vanhempiansa tai kasvattajiensa luo, 42 prosenttia omisti asunnon tai oli päävuokralainen asunnossa, jossa asui vanhempiansa tai kasvattajiensa kanssa. Vastaavasti vuosina 1953–57 syntyneistä 28 prosenttia ja 1963–67 syntyneistä 14 prosenttia oli tällaisia miehiä.

Kuva 3.3
Lapsuudenkodista vähintään vuodeksi muuttaneiden muuton syy, miehet syntymävuosittain

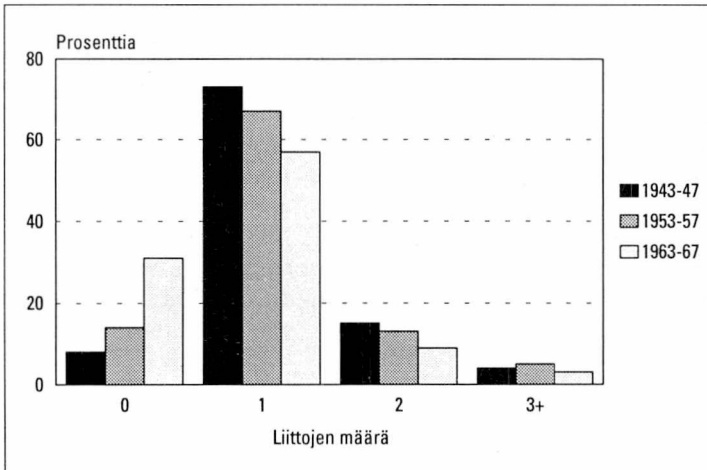
4 Avio- ja avoliitot

Jos miesten olisi valittava kumppani samana vuonna syntyneistä naisista, niin pieni osa syntymävuosiluokan miehistä jäisi ilman kumppania. Tämä johtuu siitä, että poikia syntyy hieman enemmän kuin tyttöjä. Viime vuosien väestötilastojen mukaan miehiä on enemmän kuin naisia 52. ikävuoteen asti. Avioliittotilastojen mukaan miehet ovat naisia keskimäärin kaksi vuotta vanhempia ensi kerran avioituessaan. Vuonna 1992 vihittyjen naimattomien miesten keski-ikä oli 28,8 vuotta, naisten 26,9 vuotta. Avoliiton aloittajien keski-ikä ei saada väestömuutostilastoista. Se tulee ilmi esimerkiksi tämäntyyppisissä haastattelututkimuksissa.

Kaikki miehet eivät asu parisuhteessa elämänsä aikana. Vuosina 1943–47 syntyneistä miehistä kahdeksan prosenttia ei ollut koskaan ollut avio- tai avoliitossa (kuva 4.1). Lopullinen luku on pienempi, sillä väestömuutostilastojen mukaan runsas prosentti miehistä solmii ensimmäisen avioliittonsa 45. ikävuoden jälkeen. Edellä mainittuina vuosina syntyneistä naisista yhtä suuri prosenttiosuus kuin miehistä ei ollut koskaan elänyt avo- tai avoliitossa.

Vuosina 1953–57 syntyneistä miehistä 14 prosenttia ei 35–39 vuoden ikään mennessä ollut vielä elänyt avio- tai avoliitossa. Vastaava prosenttiluku samoina vuosina syntyneillä mutta kolme vuotta miehiä aiemmin haastatetuilla naisilla oli seitsemän. Tämä viittaa siihen, että nämä miehet ovat joko lykänneet parinmuodostusta tai että entistä huomattavasti useampi elää puolisoita verrattuna naisiin.

Lykkäämisvaihtoehdon puolesta puhuu se, että väestömuutostilaston mukaan ainakin naimattomien miesten keski-ikä avioiduttaessa on noussut hieman enemmän kuin naisilla viimeisen parinkymmenen vuoden ajan. Lisäksi vuosina 1963–67 syntyneistä miehistä 31 prosenttia ei ollut koskaan elänyt avo- tai avoliitossa vuoden 1992 syksyyn mennessä. Samoina vuosina syntyneistä naisista 27 prosenttia ei ollut vielä elänyt liitossa vuoteen 1989 mennessä eli 22. ikävuoteen mennessä. Oletettavasti naisten luku olisi tätä pienempi ja ero samana vuonna syntyneisiin miehiin suurempi, jos tiedettäisiin naisten tilanne vuonna 1990 eli iässä, jolloin he ovat miehiä kahta vuotta nuorempia.

Kuva 4.1
Avio- ja avoliittojen määrä, miehet
syntymävuosittain

Vuosina 1943–47 ja 1953–57 syntyneistä miehistä lähes 20 prosenttia on vähintään toista kertaa liitossa, naisista noin 15 prosenttia. Vuosina 1963–67 syntyneistä miehistä 12 prosenttia on toista kertaa liitossa, naisista seitsemän prosenttia. Lukuja arvioitaessa on muistettava, että naisia haastateltiin kolme vuotta miehiä aiemmin. Tämän vuoksi miesten ja naisten lukujen todelliset erot ovat todennäköisesti pienemmät. Tästä huolimatta luvut viittaavat siihen, että miehet aloittaisivat toisia liittoja hieman useammin kuin naiset. Asia vaatisi tässä esitettyä tarkempaa selvittämistä.

Avoliitto ensimmäisenä liittona on harvinaisuus sekä miehillä että naisilla. Muutos on ollut huomattava. Suurin osa muutoksesta on tapahtunut noin 10 vuo-

den aikana kuten seuraavista luvuista käy ilmi.

Vuosina 1943–47 syntyneistä miehistä 61 prosentilla avoliitto ei edeltänyt avioliittoa, vuosina 1953–57 syntyneillä enää 16 prosentilla. Niistä vuosina 1963–67 syntyneistä, jotka ovat tai ovat olleet avio- tai avoliitossa, enää seitsemällä prosentilla ensimmäinen liitto oli avoliitto.

Vuosina 1943–47 syntyneistä naisista vielä 80 prosentilla ensimmäinen liitto oli avoliitto. Vuosina 1953–57 syntyneistä naisista vielä 28 prosentilla ensimmäinen liitto oli avoliitto. Kymmenen vuotta myöhemmin syntyneillä naisilla ero miehiin on jo tasoittunut. Enää yhdeksällä prosentilla vuosina 1963–67 syntyneistä naisista ensimmäinen liitto oli avoliitto.

Ensimmäisen liiton ajoittuminen

Miesten ensimmäisen liiton ajoittumisessa on mielenkiintoisia piirteitä. Vuosina 1953–57 ja 1963–67 syntyneet miehet aloittavat ensimmäisiä liittoja hieman nuorempina kuin vuosina 1943–47 syntyneet, mutta 23. ikävuoteen mennessä tilanne on kokonaan muuttunut, vuosina 1963–67 syntyneillä jo 21. ikävuoden jälkeen. Näiden ikien jälkeen kahden nuoremman syntymäikäluokan miesten avio- tai avoliiton aloittaminen ajoittuu vanhemmalle iälle kuin vuosina 1943–47 syntyneiden miesten.

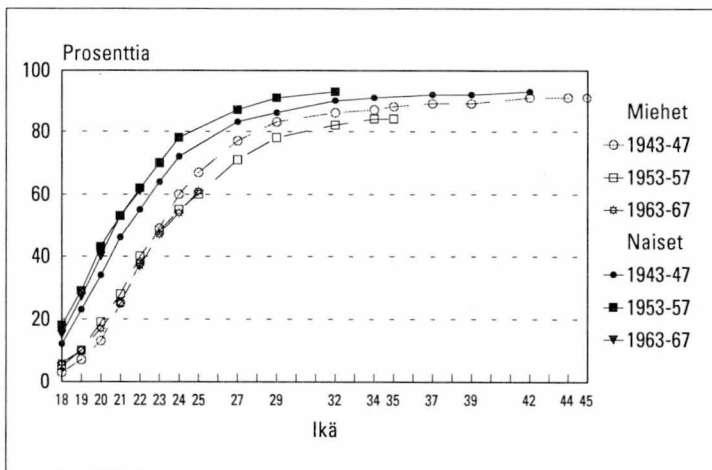
Kuvattaessa miesten ja naisten avio- ja avoliittojen määrää huomio kiinnittyi siihen, että suurempi osa vuosina 1953–57 ja 1963–67 syntyneistä miehistä kuin naisista ei vielä ollut kertaakaan avio- tai avoliitossa. Tätä havaintoa valaisee myös samoina vuosina syntyneiden naisten ja miesten ensimmäisten liittojen aloittamisen eroavuudet. Vuosina 1953–57 ja 1963–67 syntyneet naiset ovat aloittaneet ensimmäisiä liittoja nuorempina kuin vanhemman ikäluokan naiset. Tämän oletettiin johtuvan avoliittojen yleistyisestä. Vastaavina vuo-

sina syntyneistä miehistä hieman yli puolet on aloittanut ensimmäisen liiton samaan tahtiin kuin naiset. Toinen puoli miehistä eli ne, jotka eivät olleet ensimmäisessä liitossa noin 24. ikävuoteen mennessä, ovat lykänneet ensimmäistä liittoaan vanhemmalle iälle (kuva 4.2).

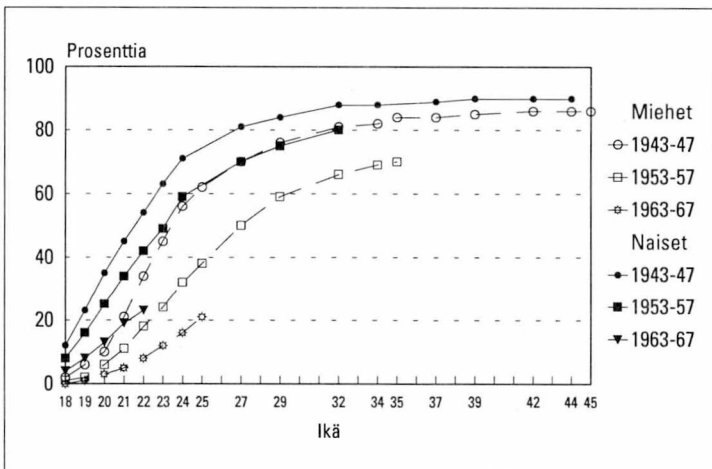
Mikä on nopeasti muuttanut nuorten miesten avoliiton aloittamiskäyttäytymisen? Yhtenä mahdollisena selityksenä voisi olla se, että miehet eivät ole muistaneet kertoa ensimmäisestä avoliitostaan. Muistavatko vai kertovatko suomalaiset miehet elämäntapahtumistaan huonommin kuin ruotsalaiset tai norjalaiset? Kummassakin maassa¹⁾ ensimmäisen liiton aloittamisessa tapahtuneet muutokset miehillä ja naisilla ovat samansuuntaisia kuin suomalaisilla naisilla. Onko kysymys sittenkin vain näinä vuosina syntyneiden miesten ensimmäisten liittojen ajoittumisesta aiempaa vanhemmalle iälle? Tätä puoltaisi ainakin se, että 35. ikävuoteen mennessä avio- tai avoliiton aloittaneita miehiä on vuosina 1953–57 syntyneissä suhteellisesti lähes

¹⁾ 1 Män och barn. Svenska männens familjebildning och barnplaner. Demografiska rapporter 1990:2. Sveriges officiella statistik.

2 Familie- og yrkesundersøkelsen 1988. Norges officiella statistikk NOS B 959.

Kuva 4.2
Ensimmäisen avio- tai avoliiton solmineiden osuus ikäryhmästä, miehet ja naiset syntymävuosittain

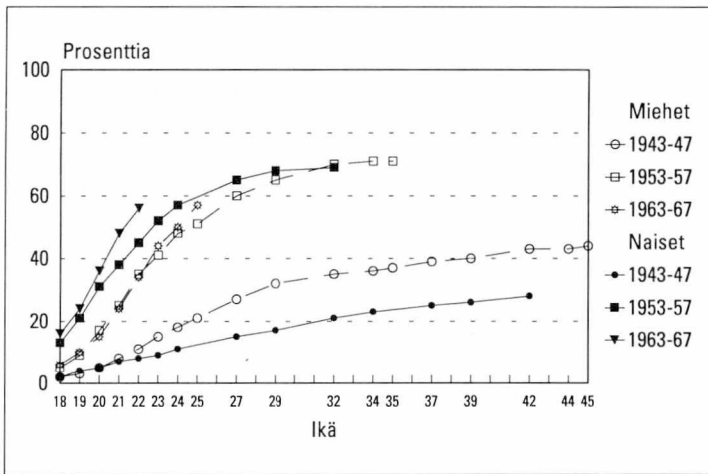
Kuva 4.3
Ensimmäisen avoliiton solmineiden osuus ikäryhmästä, miehet ja naiset syntymävuosittain

yhtä paljon kuin vuosina 1943–47. Tähän suomalaisten miesten poikkeavalta näyttävään käyttäytymiseen voi saada lisäselvitystä tutkimalla ensimmäisen avio- ja avoliiton aloittamista erikseen.

Odotetusti vuosina 1943–47 syntyneet miehet ovat avioituneet selvästi nuorempina kuin heitä myöhemmin syntyneet miehet. Kolmen miesryhmän erot ovat huomattavat. Näyttää siltä, että miesten avioituminen on siirtynyt tai on siirtymässä aina edellistä syntymäikäluokkaa myöhäisemmäksi ja siltä, että nuoremmat avioituivat vähäisemmässä määrin kuin vanhemmat miehet. Tämä ei kuitenkaan merkitse, etteikö heistä lähes yhtä suuri osa kuin vuosina 1943–47 syntyneistä eläisi parisuhteessa jossain elämänsä vaiheessa. Kun huomioidaan avoliitot, niin haastatteluajan

kohtaan mennessä vuosina 1953–57 syntyneistä miehistä on jo elänyt parisuhteessa lähes yhtä moni kuin vuosina 1943–47 syntyneistäkin. Naisiin verrattuna miesten avioituvuuden kehitys näyttää hyvin samanlaiselta sillä tavalla, että mitä nuorempi mies, sitä vanhempana avioitutaan (kuva 4.3).

Miesten avoliittojen yleistymisen vastaa suurinpiirtein odotettua kehitystä. Mitä lähempänä nykyaikaa syntynyt mies, sitä nuorempana hän on ollut avoliitossa. Tässä mielessä miesten avoliittoistumisen kehitys ei kuitenkaan ole aivan yhtä selkeä kuin naisilla, koska vuosina 1953–57 ja 1963–67 syntyneet miehet ovat aloittaneet avoliittoja lähes samaan tahtiin. Naisen kohdalla tulee selkeästi ilmi, että mitä lähempänä nykyaikaa syntynyt nainen, sitä

Kuva 4.4
Ensimmäisen avioliiton aloittaneiden osuus ikäryhmästä, miehet ja naiset syntymävuosittain

nuorempana hän on aloittanut avioliiton. Miesten avioliittojen kehitys poikkeaa selkeästi naisista vain vuosina 1943–47 syntyneiden joukossa. Näinä vuosina syntyneiden miesten avioliittojen aloittaminen on paljon yleisempää kuin naisten (kuva 4.4). Tästä erosta osan saattaa selittää eronneiden miesten toisen liiton aloittaminen avioliitolla.

Selvennystä vanhimman ikäluokan miesten naisia huomattavasti suurempaan avioliittoistumiseen saatetaan löytää myös kahdesta seuraavasta seikasta. Toinen liittyy siihen, että miehet ovat kumppaniaan noin kaksi vuotta vanhempia ja toinen siihen, että avioliitot alkoivat yleistyä 1970-luvulla. Näin ollen vuosina 1943–47 syntyneet naiset menivät entiseen tapaan nai-

misiin, koska avioliitot näiden naisten aloittaessa liittoja eivät vielä olleet yleisiä. Sen sijaan kun saman ikäluokan miehet pari vuotta naisia vanhempina aloittivat ensimmäisiä liittojaan avioliitot olivat jo aiempaa yleisempiä.

Vielä yksi mahdollinen lisäselvennys vanhimman ikäluokan miesten naisia suurempaan avioliittoistumiseen voisi olla se, että miehet ovat kokeneet naisia useammin avioliitoiksi sellaisia liittoja, jotka naisten mielestä eivät ole olleet avioliittoja. Jos näin olisi, niin miehillä pitäisi olla kaiken kaikkiaan enemmän liittoja kuin naisilla. Vuosina 1943–47 syntyneillä miehillä ja naisilla on kuitenkin keskimäärin 1,2 avio- tai avioliittoa eli yhtä monta.

Koulutus¹⁾ ja ensimmäinen avio- tai avioliitto

Naisilla koulutuksen vaikutus ensimmäisen liiton ajoittumiseen näkyy paremmin kuin miehillä. Mitä korkeampi koulutus sitä vanhempana aloitetaan ensimmäinen liitto. Pätee myös, mitä nuorempi nainen, sitä nuoremmalla iällä koulutuksen mukaiset erot ensimmäisen liiton aloittami-

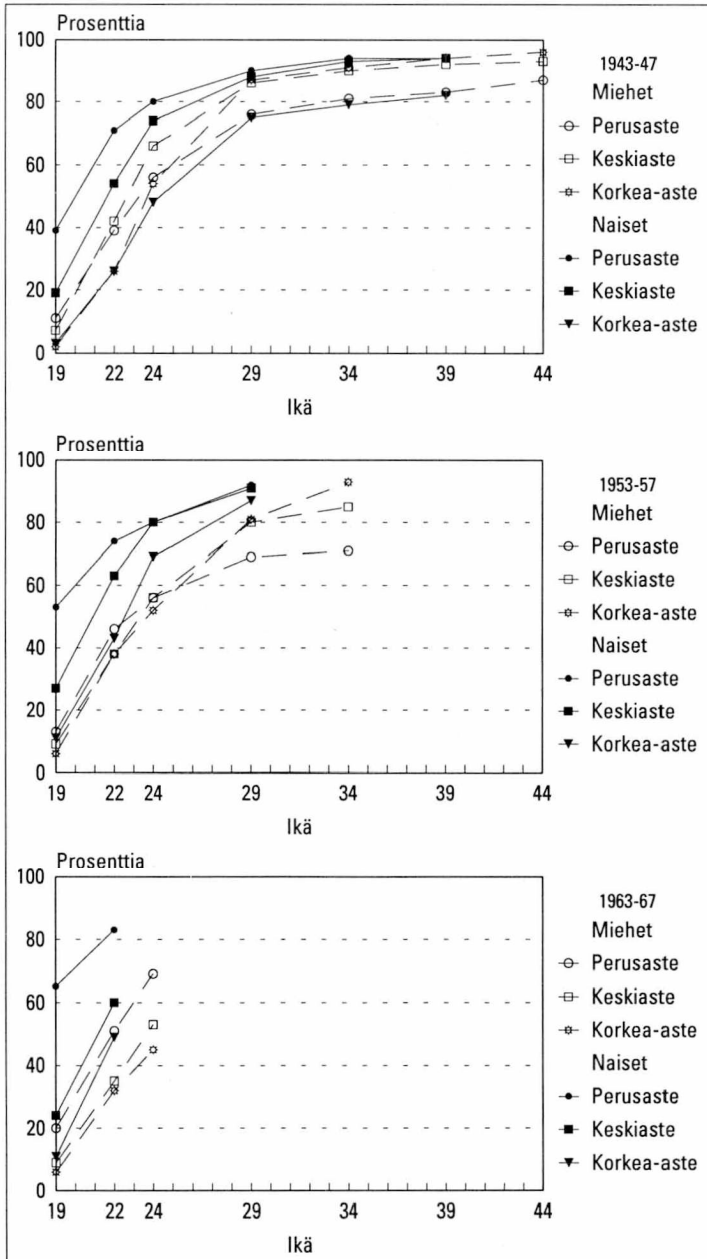
nessa supistuvat. Korkeasti koulutettujen naisten ensimmäisten liittojen aloitusosuus on kuitenkin johdonmukaisesti vähän koulutettuja pienempi.

Miesten koulutuksen mukaisissa liiton ajoittumisissa on mielenkiintoisia piirteitä. Ensinnäkin miehillä koulutuksen mukaiset

¹⁾ Tarkastelussa on käytetty taustamuuttujana korkeinta suoritettua tutkintoa. Tutkinnot on jaettu kolmeen asteeseen, jotka on luokiteltu lyhyimmästä koulutuksesta pisimpään. Koulutusasteet ovat enintään perusaste, keskiaste ja korkea-aste. Koulutuskoodit on merkitty Tilastokeskuksen koulutusluokitus 1988 käsikirjan mukaisesti.

erot ensimmäisen liiton aloittamisessa ovat paljon pienemmät kuin naisilla. Korkeasti koulutetuilla ensimmäinen liitto ajoittuu hieman myöhäisemmäksi kuin vähän koulutetuilla, mutta varsin lyhyessä ajassa vuosina 1943–47 ja 1953–57 syntyneiden korkeasti koulutettujen miesten ensimmäisten liittojen aloittaminen kiihtyy niin, että ensimmäisen liiton aloittaneita on suhteellisesti enemmän kuin vähän koulutetuissa miehissä. Liittojen solmimisessa

vanhimman syntymävuosiluokan keskiasteen tutkinnon suorittaneet miehet ohittavat nuorempina enintään perusasteen tutkinnon suorittaneet miehet kuin korkeasteen tutkinnon suorittaneet. Vuosina 1953–57 syntyneillä tämä sama kehityskulku toistuu, mutta keski- ja korkean asteen tutkinnon suorittaneiden välillä ei ole samantapaista eroa liiton ajoituksessa kuin vuosina 1943–47 syntyneillä miehillä (kuva 4.5).

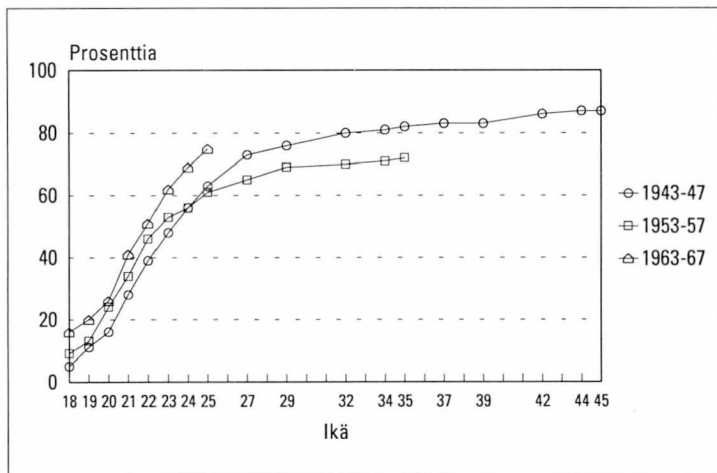
Kuva 4.5
Ensimmäisen avio- tai avoliiton solmineiden osuus ikäryhmästä, miehet ja naiset koulutusasteen mukaan syntymävuosittain

Lopulta keski-ikässä sekä vuosina 1943–47 että 1953–57 korkeasti koulutetut miehet ovat aloittaneet ensimmäisiä liittoja useammin kuin vähemmän koulutetut. Pelkästään näiden kahden eri vuosina syntyneiden miesryhmän perusteella liittojen aloittaminen näyttäisi vähenevän enintään perus- ja keskiasteen tutkinnon suorittaneilla vuosina 1953–57 syntyneillä miehillä ja erityisen paljon vähiten koulutetuilla verrattuna vuosina 1943–47 syntyneisiin miehiin. Vuosina 1953–57 syntyneistä enintään perusasteen tutkinnon suorittaneista vain 72 prosenttia oli tai oli ollut ensimmäisessä avio- tai avoliitossa 35. ikävuoteen mennessä, korkean asteen tutkinnon suorittaneista 93 prosenttia (kuva 4.6.).

Vuosina 1963–67 syntyneistä miehistä kaksi kolmasosaa oli tai oli ollut ensimmäisessä liitossaan haastatteluhetkeen mennessä, joten näiden miesten liiton aloittamisesta verrattuna muihin miehiin saa jo hyvän kuvan. Enintään perusasteen tutkinnon suorittaneet miehet ovat aloittaneet en-

simmäisiä liittoja nuorempina kuin korkeammin koulutetut. Keski- ja korkean asteen tutkinnon suorittaneilla miehillä ei tässä suhteessa juuri eroa ole. Nuorimpien miesten koulutus selittää ensimmäisen liiton aloittamista noin 24. ikävuoteen saakka samalla tavalla kuin vuosina 1953–57 syntyneillä eli vähän koulutetut aloittavat ensimmäisiä liittoja nuorempina kuin korkeasti koulutetut.

Nämä eri vuosina syntyneiden miesten ryhmät kuitenkin poikkeavat toisistaan ensinnäkin siten, että vuosina 1953–57 syntyneillä koulutuksen mukaiset erot liiton aloittamisessa 25. ikävuoteen mennessä eivät ole niin suuret kuin vuosina 1963–67 syntyneillä. Vuosina 1963–67 syntyneistä miehistä erityisesti vähiten koulutetut näyttävät aloittaneen liiton aiempaa nuorempina. Koska tätä ei ole yhtä selvästi tapahtunut keski- ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla, niin ero liiton aloittamisessa vähiten koulutettuihin näyttää suurentuneen.

Kuva 4.6
Ensimmäisen avio- tai avoliiton solmineiden osuus ikäryhmästä, enintään perusasteen tutkinnon suorittaneet miehet syntymävuosittain

Toiseksi, vuosina 1963–67 syntyneet enintään perusasteen tutkinnon suorittaneet miehet ovat ensimmäisissä liitoissaan hieman nuorempina kuin vastaavasti koulutetut 10 tai 20 vuotta aiemmin syntyneet miehet. Tämä havainto ei yhtä johdonmukaisesti päde keskiasteen ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneisiin. Esimerkiksi keskiasteen koulutuksen suorittaneet nuoret miehet ovat aloittaneet ensimmäisiä liittojaan lähes entiseen tapaan, mutta jo 21. ikävuoden jälkeen liittojen aloittaminen hidastuu. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla sama näyttää tapahtuvan vähän vanhempana. Tätä ennen 1953–57 ja 1963–67 syntyneet korkeasti koulutetut näyttävät aloittaneen liiton vähän nuorempina kuin aiemmin syntyneet. Vuosina 1963–67 syntyneet korkeasti koulutetut ovat 25-vuotiaana aloittaneet liiton yhtä usein kuin 10 vuotta aiemmin syntyneet. Jää nähtäväksi, mihin suuntaan erityisesti

1963–67 syntyneiden keskiasteen tutkinnon suorittaneiden miesten liiton aloittaminen kehittyi.

Kiinnostusta herättäneeseen havaintoon vuosina 1953–57 ja 1963–67 syntyneiden miesten vähäisempään liittojen aloittamiseen verrattuna vuosina 1943–47 syntyneisiin miehiin on saatu enemmän selvyttä tarkastelemalla asiaa koulutuksen mukaan. Vuosina 1953–57 syntyneistä miehistä korkeintaan keskiasteen tutkinnon suorittaneilla liiton aloittaminen on ollut selvästi vähäisempää kuin vuosina 1943–47 syntyneillä haastatteluhetkeen syksyyn 1992 mennessä. Erityisesti vähiten koulutettujen miesten liiton aloittamisesta saatu kuva on yllättävä. Vastaavasti vuosina 1963–67 syntyneistä miehistä vähintään keskiasteen tutkinnon suorittaneilla liiton aloittaminen on ollut hieman vähäisempää 25. ikävuoteen mennessä kuin vuosina 1953–57 syntyneillä.

Koulutus ja ensimmäinen avioliitto

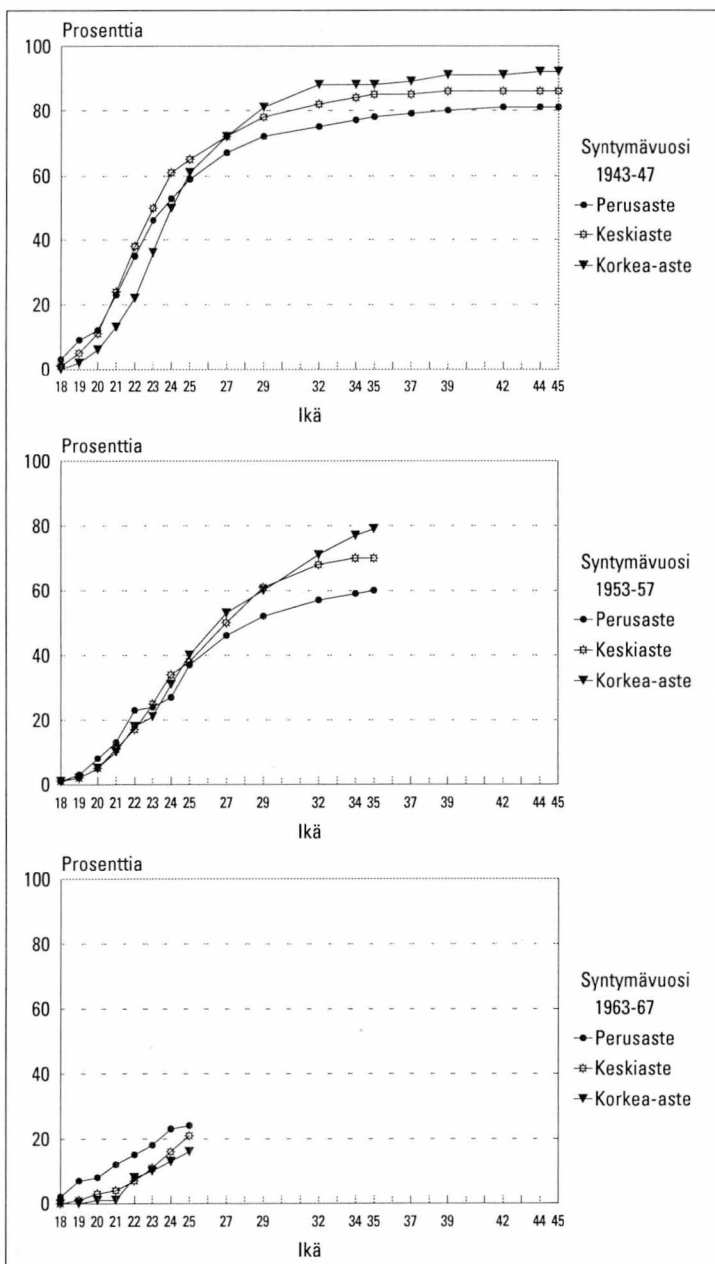
Selvitetään asiaa vielä lähemmin tarkastelemalla ensimmäisen avioliiton solmimista koulutuksen mukaan, koska aiemmin jo havaittiin ja samalla ennakoitiin vuosina 1953–57 syntyneiden avioitumistason jäävän aikaisempaa selvästi alhaisemmaksi. Myös vuosina 1963–67 syntyneiden joukossa ensimmäinen avioituminen näytti lykkääntyvän. Onko siis havaittavissa muutoksia ensimmäisessä avioitumisessa koulutuksen mukaan?

Aiempi kuva miesten ensimmäisen liiton aloittamisesta ei merkittävästi muutu

tutkittaessa pelkästään miesten ensimmäistä avioitumista. Syntymäikäluokasta riippumatta mitä korkeammin koulutettu, sitä suurempi osa miehistä on avioitunut ainakin kerran. Toisaalta pätee myös mitä nuorempi mies haastatteluhetkellä, sitä pienempi osa miehistä on tai on ollut avioliitossa ainakin kerran. Ensimmäisten liittojen ajoittumisesta jo saatu kuva ei muutu ensimmäisiä avioliittoja tutkittaessa (kuva 4.7).

Tutkimuksen vähiten koulutetuista vuosina 1943–47 syntyneistä miehistä 81 prosenttia oli avioitunut 45. ikävuoteen mennessä ja 78 prosenttia jo 35. ikävuoteen mennessä. Tätä alhaisemmaksi näyttää jäävän vuosina 1953–57 syntyneiden vähän koulutettujen miesten avioituminen, sillä 35. ikävuoteen mennessä 60 prosenttia oli avioitunut. Mainittakoon, että samana vuonna syntyneistä naisista 71 prosenttia oli avioitunut jo 29. ikävuoteen

mennessä. Näyttää siltä, että pystyttiin edelleen tarkentamaan vuosina 1953–57 syntyneiden parinmuodostamisesta aiemmin havaittua kuvaa. Vuosina 1953–57 syntyneiden enintään perusasteen tutkinnon suorittaneiden miesten avioituvuus saattaa jäädä yllättävän vähäiseksi, runsaaseen 60 prosenttiin syntymäikäluokasta. Seuraavaksi onkin mielenkiintoista selvittää miesten ensimmäisen avioliiton aloittamista.

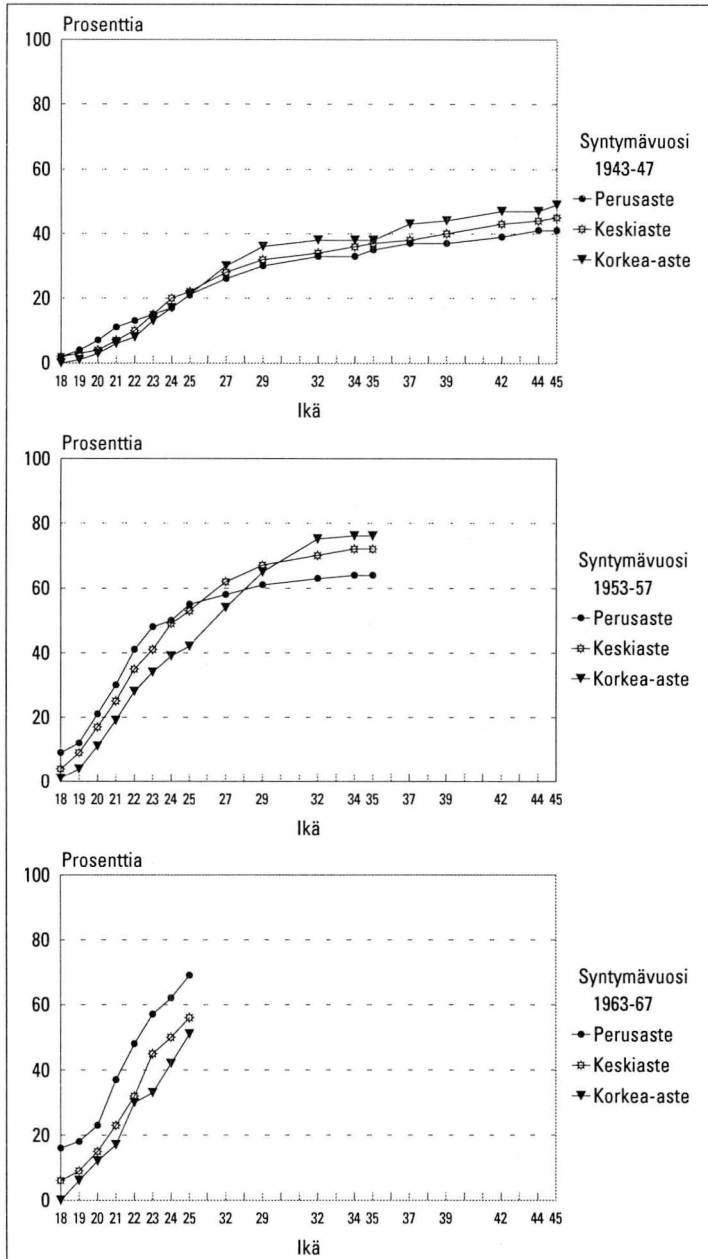

Kuva 4.7
Ensimmäisen avioliiton solmineiden osuus ikäryhmästä, miehet koulutusasteen mukaan syntymävuosittain

Koulutus ja ensimmäinen avoliitto

Ensimmäisten avoliittojen aloittamisten kehitys on hyvin samanlainen kuin avioitumisenkin. Koulutuksen mukaiset erot avoliiton aloittamisessa ovat naisilla suuremmat kuin miehillä. Naisilla koulutuksen mukaiset erot liiton ajoittumisessa ta-

soittuvat iän myötä. Miehillä koulutuksen mukaiset erot ovat pienet. Lähinnä enintään perusasteen tutkinnon suorittaneet eroavat kahdesta muusta ryhmästä vuosina 1953–57 ja 1963–67 syntyneiden joukossa (kuva 4.8).

Kuva 4.8
Ensimmäisen avoliiton aloittaneiden osuus ikäryhmästä, miehet koulutuksen mukaan syntymävuosittain

Ensimmäisen avoliiton suhteen pätee sama kuin ensimmäisen avioliitonkin. Mitä korkeammin koulutettu mies, sitä suurempi osa on tai on ollut avoliitossa. Vastaavina vuosina syntyneillä naisilla ensimmäisen liiton aloittamista ei voi kuvata yhtä selväpiirteisesti. Vuosina 1943–47 syntyneillä naisille pätee, mitä vähemmän koulutettu, sitä suurempi osa on tai on ollut ensimmäisessä avo- tai avoliitossa. Vuosina 1953–57 syntyneillä naisilla koulutuksen mukaisia eroja avoliiton aloittamisessa ei ole ja avoliiton suhteen kolmen koulutusryhmän naiset ovat toimineet samalla tavalla kuin miehet. Vuosina 1963–67 syntyneillä naisilla ja miehillä avio- ja avoliiton aloittaminen on muuten saman-

laista mutta naisilla koulutuksen mukaiset erot ovat miehiä suurempia.

Edellä havaittuun vuosina 1953–57 syntyneiden vähän koulutettujen miesten avioituvuuden vähäisyyteen voidaan lisätä myös näiden miesten muihin nähden vähäisempi avoliittojen aloittaminen. Avoliitossa vuosina 1953–57 syntyneet vähän koulutetut ovat tai ovat kuitenkin olleet hieman useammin kuin avoliitossa. Avio- ja avoliittoja erikseen tarkastelemalla pystyttiin havaitsemaan, että vuosina 1953–57 syntyneiden enintään perusasteen tutkinnon suorittaneiden miesten parinmuodostus on vähäisempää kuin muissa koulutusryhmissä kummassakin liittotyypissä.

Sosioekonominen asema¹⁾ ja ensimmäinen avio- tai avoliitto

Se, mihin sosiaaliryhmään mies kuuluu, näyttäisi vaikuttavan hänen mahdollisuuksiinsa elää joskus avio- tai avoliitossa. Muut yrittäjät kuin maatalousyrittäjät onnistuvat parhaiten yrityksissään päästä liittoon ainakin kerran elämässään. Sen sijaan maatalousyrittäjille avio- tai avoliittokokemuksen hankkiminen tuottaa vaikeuksia. Maatalousyrittäjien tilanne tuossa suhteessa ei ole juurikaan muuttunut ajan kuluessa, mutta työntekijöiden on. Näyttää siltä, että vuosina 1953–57 syntyneet työntekijämiehet menevät avio- tai avoliittoon paljon vähäisemmässä määrin kuin 10 vuotta aiemmin syntyneet miehet (kuva 4.9).

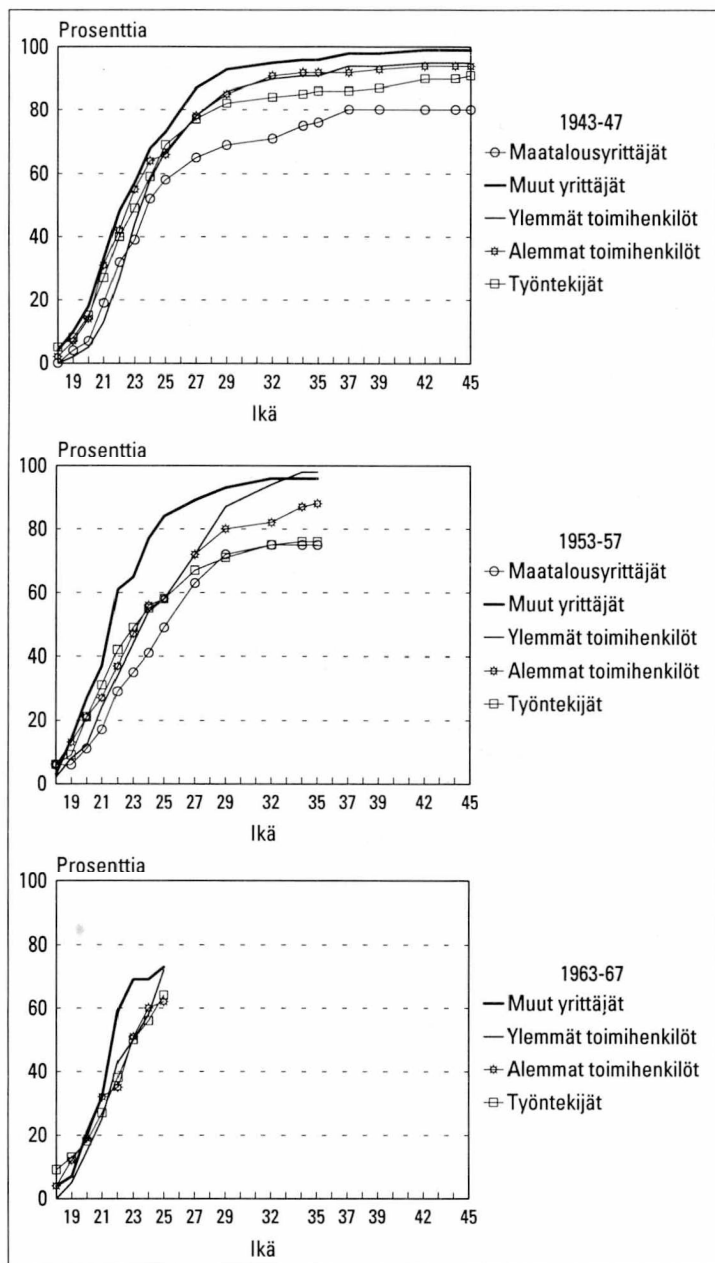
Sosiaaliryhmien väliset erot alkavat näkyä selvemmin 25. ikävuodesta alkaen vuosina 1943–47 syntyneillä. Kun vuosina

1953–57 syntyneet ovat aloittaneet liiton aiempaa vanhempina, niin sosiaaliryhmien väliset erot myös suurenevat hieman myöhemmin. Lisäksi ryhmien väliset erot näyttäisivät muodostuvan jopa entistä jonkin verran suuremmiksi. Syynä on toisaalta työntekijöiden vähentynyt liiton aloittaminen ja toisaalta ylempien toimihenkilöiden liiton aloittamisen lisääntyminen 35. ikävuoteen mennessä yhtä suureksi kuin muilla yrittäjillä. Vuosina 1963–67 syntyneillä liiton aloittamisessa ei ole sosiaaliryhmien välillä suuria eroja 25. ikävuoteen mennessä. Lisäksi nuorimman ikäluokan niissä sosiaaliryhmissä, joita on tarkasteltu²⁾, liittoja on aloitettu suurinpiirtein samaan tahtiin kuin 10 vuotta aiemmin.

1) Miehen sosioekonominen asema on haastatteluhetken tilanteen mukainen; kuitenkin jos henkilö on ollut töttö, vanhempainlomalla, hoitovapaalla, armeijassa tai siviilipalveluksessa oleva, niin työhistoriasta on haettu sosioekonominen asema tätä edeltävältä ajalta. Sosioekonomisen aseman koodit on merkitty Tilastokeskuksen sosioekonomisen aseman luokitus 1989 käsikirjan mukaisesti.

2) Nuorimmassa ikäluokassa maatalousyrittäjiä niin vähän, että ryhmä jätetty pois tarkastelusta.

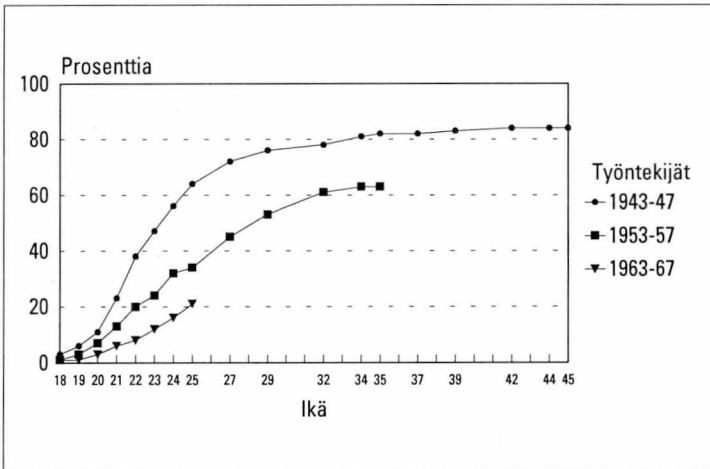
Kuva 4.9
Ensimmäisen avio- tai avoliiton
aloittaneiden osuus ikäryhmästä,
miehet sosioekonomisen aseman
mukaan syntymävuosittain

Sosioekonominen asema ja ensimmäinen avioliitto

Rajoituttaessa tarkastelemaan pelkästään ensimmäisen avioliiton aloittamista sosioekonomisen aseman ja syntymävuoden mukaan, saatava kuva ei olennaisesti muutu edellä esitetystä lukuun ottamatta sitä, että prosenttiluvut ovat hieman pienempiä kaikilla muilla ryhmillä paitsi maatalousyrittäjillä. Tosin vain vuosina 1943–47 syntyneillä maatalousyrittäjillä ne ovat samansuuruiset. Erityisesti kuitenkin työnteki-

jöiden naimisiinmeno oli vuosina 1953–57 syntyneillä niin verkkaista, että vielä 35. ikävuoteen mennessä vasta runsas 60 prosenttia oli naimisissa. Vuosina 1943–47 syntyneistä työntekijämiehistä vastaavassa iässä oli vihitty ainakin kerran jo yli 80 prosenttia. Kuvasta 4.10 näkyvä naimisiinmenon siirtyminen yhä vanhemmalle iälle on tunnusomaista myös kaikissa muissa sosiaaliryhmissä.

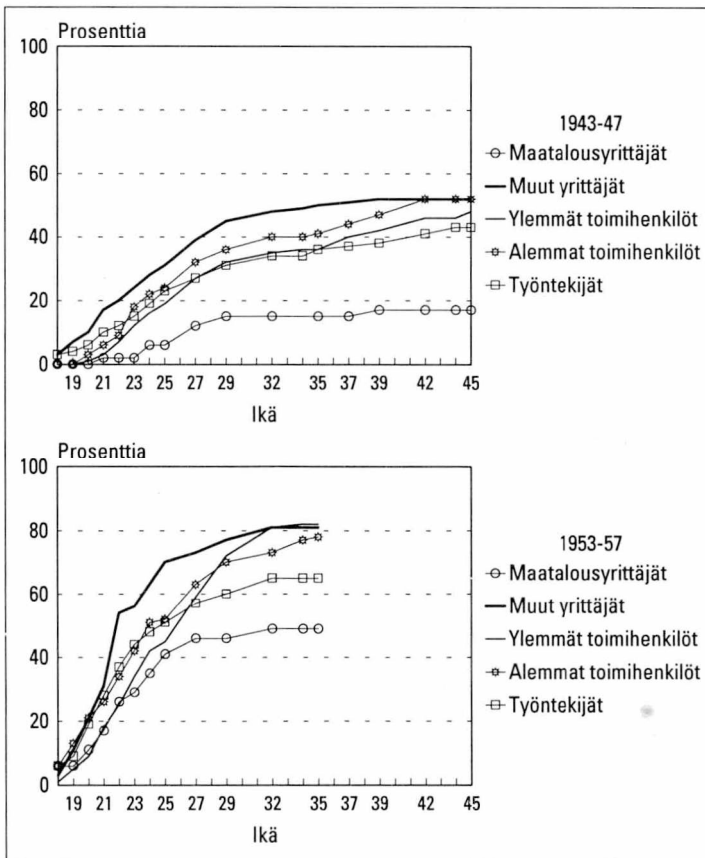
Kuva 4.10
Ensimmäisen avioliiton solmineiden osuus ikäryhmästä, työntekijöihin kuuluneet miehet syntymävuosittain

Sosioekonominen asema ja ensimmäinen avioliitto

Tärkein syy avioliittojen myöhentymiseen on ollut avioliittojen yleistyminen. Ensimmäisiä avioliittoja sosiaaliryhmittäin tarkasteltaessa näkyy hyvin avioliittojen yleistyminen. Alussa sosiaaliryhmien välillä on eroja, jotka myöhemmin supistuvat olemattomiin. Vuosina 1943–47 ja 1953–57 syntyneiden avioliiton aloittamisten perusteella näyttäisi siltä, että avioliitot olisivat alkaneet yleistyä muiden yrittäjien, alempien toimihenkilöiden ja työntekijöiden keskuudessa (kuva 4.11).

Vuosina 1953–57 syntyneistä muista yrittäjistä kuin maatalousyrittäjistä oli 25 vuoden ikään mennessä 70 prosenttia avioliitossa. 35 vuoden ikään mennessä kuitenkin vuosina 1953–57 syntyneiden joukossa ylempät ja alemmat toimihenkilöt ovat olleet lähes yhtä usein avioliitossa kuin

muut yrittäjät. Sen sijaan työntekijöiden joukossa avioliitossa olleiden osuuden kasvu hidastuu ja jäänee runsaaseen 60 prosenttiin. Mainittakoon, että vuosina 1963–67 syntyneistä työntekijöiksi luokitelluista miehistä 60 prosenttia on ollut avioliitossa jo 25 vuoden ikään mennessä. Koska vuosina 1963–67 syntyneillä avioliiton aloittamisesta saatu kuva on lähes samanlainen kuin kuvassa 4.9 avio- tai avioliiton aloittamisesta saatu, niin jääköön se esittämättä. Huomionarvoisinta selvitettäessä avioliittojen yleistymistä sosiaaliryhmittäin on sama seikka johon jo viitattiin liittojen aloittamista kuvattaessa, nimittäin vuosina 1953–57 syntyneiden työntekijöiden ja maatalousyrittäjien muihin ryhmiin verrattuna selvästi pienemmäksi jäävä avioliitossa eläneiden prosentiosuus.

Kuva 4.11
Ensimmäisen avioliiton aloittaneiden osuus ikäryhmästä, miehet sosioekonomisen aseman mukaan syntymävuosittain

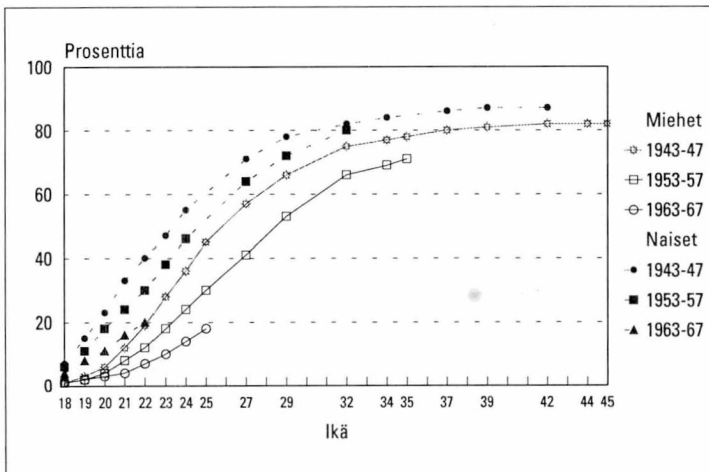
5 Ensimmäistä kertaa isäksi ja miesten lapsiluku

Jo edellä todettiin, että miehet irtautuvat naisia vanhempina lapsuudenkodista ja että miehet ovat ensimmäisiä liittoja aloittaessa naisia vanhempia. Lisäksi miehet ovat aloittaneet ensimmäisen liiton aiempaa vanhempana. Naisen elämäntutkimuksen mukaan naiset aloittivat ensimmäisen liiton aiempaa hieman nuorempina. Sen sijaan saman tutkimuksen ja myös väestötietojen mukaan ensisynnyttäjät ovat yhä vanhempia. Näiden tietojen perusteella on odotettava, että myös miehet ovat ensimmäisen lapsen syntyessä yhä vanhempia (kuva 5.1).

Vaikka vuosina 1953–57 syntyneet naiset synnyttivät ensimmäisen lapsen vanhempana kuin vuosina 1943–47 syntyneet, niin 32. ikävuoteen mennessä vuosina 1953–57 syntyneillä vähintään yhden lapsen äitien osuus on yhtä suuri kuin vuosina 1943–47 syntyneillä. Mainittuina vuosina syntyneiden naisten erilainen synnyttämisen ajoitus ei vaikuta lapsettomien naisten määrään. Vastaavan ikäisillä miehillä lapsenhankinnan ajoittumisen ero kahden syntymävuosiryhmän välillä on suurempi kuin naisilla. On mahdollista, että vuosina

1953–57 syntyneitä miehiä jää lapsettomiksi aiempaa hieman enemmän. Noina vuosina syntyneistä miehistä 71 prosenttia oli isä 35. ikävuotenaan, kun vastaavina vuosina syntyneistä naisista yhtä moni oli äiti jo ennen 29. ikävuottaan. Tästä erosta osan voisi selittää se, että osa miehistä on erottuaan aloittanut liiton lapsettoman naisen kanssa, jolle tästä liitosta on syntynyt ensimmäinen lapsi.

Vuosina 1963–67 syntyneiden miesten isäksi tuleminen ajoittuu selvästi vanhemmaksi kuin aiemmin syntyneillä. Jos vuosina 1963–67 syntyneet hankkivat lapsia samalla tempolla kuin 25. ikävuoteen mennessä, niin puolet syntymäikäluokan miehistä on isä 33-vuotiaana. Jos nämä nuoret miehet hankkisivat 25. ikävuodesta eteenpäin ensimmäisiä lapsia samaan tahtiin kuin vuosina 1953–57 syntyneet, niin puolet ikäluokan miehistä olisi isä 30 ja 1/2-vuotiaana. Oikea ikä tulee sijoittumaan aikanaan näiden ikien välille. Vertailun vuoksi vuosina 1953–57 syntyneistä miehistä puolet oli isä 28 ja 1/2-vuotiaana ja 1943–47 syntyneistä hieman ennen 26. syntymäpäiväänsä.

Kuva 5.1
Ensimmäistä kertaa isäksi ja äidiksi tulleiden osuus ikäryhmästä, miehet syntymävuosittain

Ensimmäisen lapsen hankinnan aloittaminen on vuosina 1963–67 syntyneillä hitaampaa kuin heitä vanhemmilla, vaikka erityisesti nuoret naiset aloittavat liiton jopa hieman nuorempina kuin vanhemmat naiset aikanaan olivat aloittaneet. Naisista tulee kuitenkin äitejä selvästi nuorempina kuin miehistä isiä syntymävuodesta riippumatta. Erityisesti vuosina

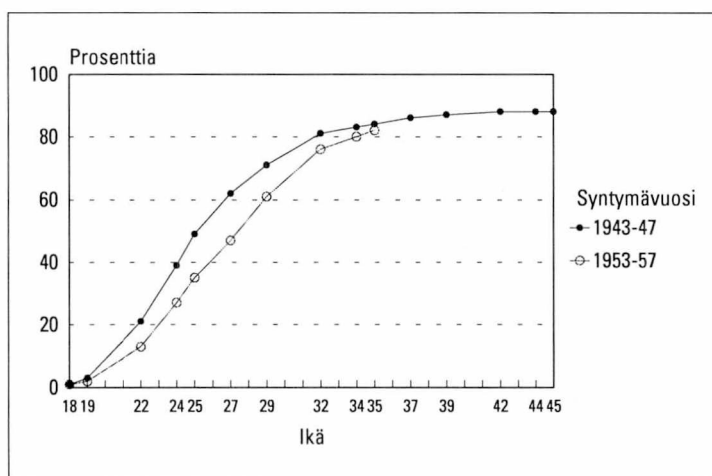
1963–67 syntyneiden nuorten miesten ja naisten lastenhankinnan aloittaminen on selvästi hitaampaa kuin vuosina 1953–57 syntyneillä. Lisäksi tämä lastenhankinnan aloittamisessa näkyvä muutos on suurempi kuin vuosina 1943–47 syntyneistä vuosina 1953–57 syntyneisiin havaittava muutos.

Liitossa isäksi lähes yhtä usein kuin ennenkin

Kun supistetaan tarkasteltavaa miesjoukkoa niin, että mukaan otetaan vain haastatteluhetkellä tai aikaisemmin avio- tai avoliitossa olleet, edellä saatu yleiskuva muuttuu jonkin verran. Kuva 5.2 osoittaa odotetusti, että liitossa eläminen parantaa mahdollisuuksia tulla isäksi ja erityisesti nuorempina kuin keskimäärin koko miesjoukossa. Avio- tai avoliitossa koskaan eläneistä miehistä suurin osa on lapsettomia, vuosina 1943–47 syntyneistä 92 prosenttia 45. ikävuoteen mennessä ja vuosina 1953–57 syntyneistä 96 prosenttia 35. ikävuoteen mennessä.

Vaikka tutkittavaa miesjoukkoa rajattiin, niin kuvasta 5.2 näkyy lastenhankin-

nan aloittamisen siirtyminen vanhemmalle iälle. Edellä arveltiin, että vuosina 1953–57 syntyneistä miehistä aiempaa useampi jäisi lapsettomaksi. Näiden miesten liitossa eläminen vähentää merkittävästi tuota mahdollisuutta. Vuosina 1953–57 syntyneille miehille avio- tai avoliitossa eläminen merkinnee myös sitä, että näistä miehistä tulee isä yhtä usein kuin 10 vuotta aiemmin syntyneestä avio- tai avoliitossa olleesta miehestä. Näin ollen toisin kuin tutkittaessa koko miesten joukkoa avio- tai avoliitossa eläneet vuosina 1953–57 syntyneet miehet eivät jäisi lapsettomaksi yhtään aikaisempaa useammin.

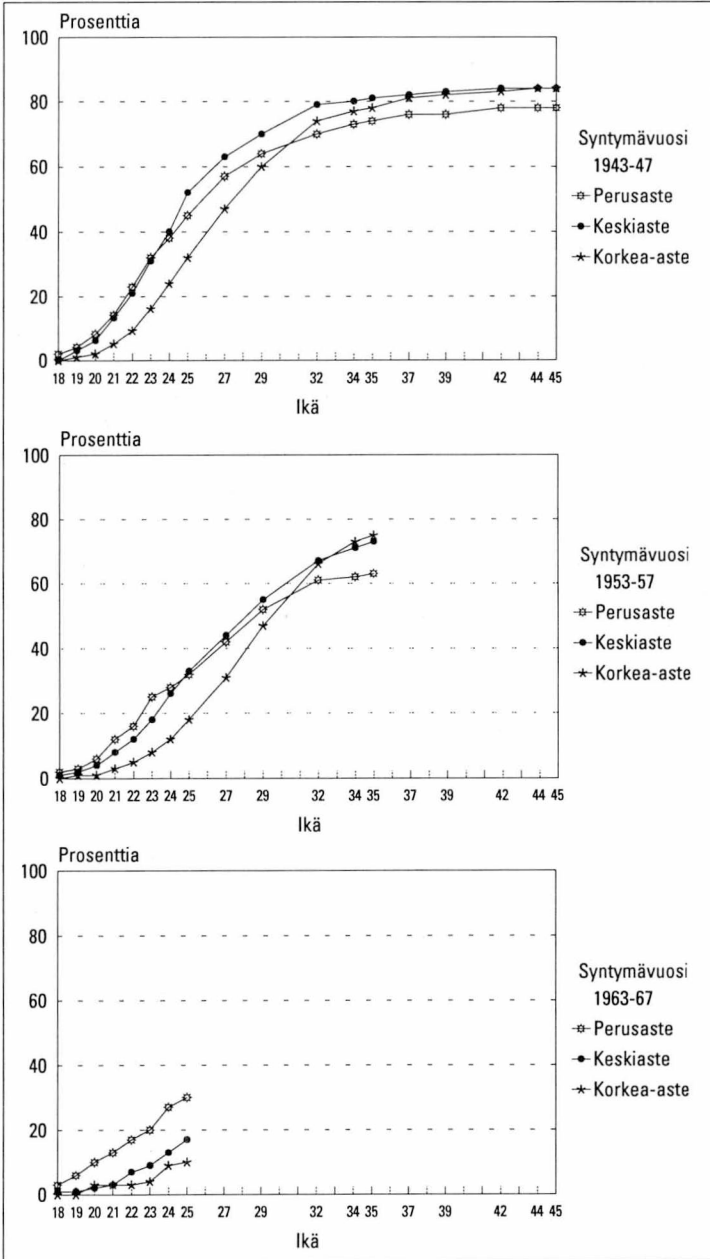
Kuva 5.2
Ensimmäisen kerran isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä, haastatteluhetkellä tai aikaisemmin avio- tai avoliitossa olleet miehet syntymävuosittain

Koulutus ja ensi kertaa isäksi tuleminen

Ei voida selkeästi todeta, että mitä korkeammin koulutettu mies, sitä useammin hänestä tulee isä. Selvä ero on kuitenkin vähän koulutettujen ja muiden miesten välillä. Tässä aineistossa vähän koulutetut

miehet näyttäisivät olevan muita miehiä useammin lapsettomia. Näin on vuosina 1943–47 syntyneillä miehillä ja sama näyttää toteutuvan myös 10 vuotta nuoremmilla miehillä¹⁾ (kuva 5.3).

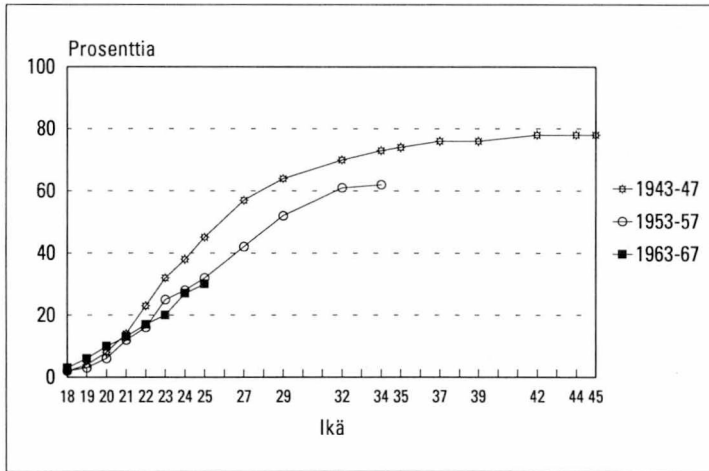
Kuvat 5.3
Ensimmäisen kerran isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä, miehet koulutusasteen mukaan syntymävuosittain

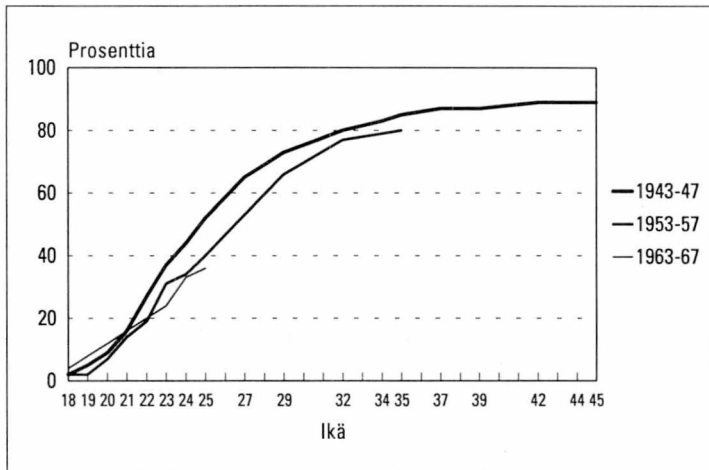
¹⁾ Huom. Tulos koskee nimenomaan kaikkia vähän koulutettuja miehiä erottelematta parisuhteessa eläneitä tai aina yksin eläneitä.

Jo edellä tuotiin esille mahdollisuus, että vuosina 1953–57 syntyneet vähän koulutetut miehet jäisivät aiempaa useammin puolisotta. Tämän muistaen ei ole mikään yllätys, että näistä miehistä 37 prosenttia ei ollut isiä 35. ikävuoteen mennessä. Vertailun vuoksi vuosina 1943–47 syntyneistä vähän koulutetuista miehistä oli vastaavassa iässä lapsettomia 26 prosenttia ja vielä 22 prosenttia 45. ikävuoteen mennessä. Mikäli vuosina 1953–57 syntyneiden miesten isäksi tuleminen lisääntyy 35. ikävuoden jälkeen samalla tavalla kuin vuosina 1943–47 syntyneillä, niin vuosina 1953–57 syntyneistä vähän koulutetuista miehistä lapsettomaksi saataisi jäädä jopa kolmasosa (kuva 5.4). Jää nähtäväksi onko kyse sittenkin vain lyhytaikaisesta vaihtelusta.

Vuosina 1953–57 syntyneiden vähän koulutettujen miesten isäksi tulosta saatu kuva muuttuu jonkin verran, kun rajoitetaan tarkastelemaan vain avio- tai avoliitossa olevia tai olleita. Liitossa olleista vähän koulutetuista miehistä tulee odotetusti isiä suhteellisesti useammin kuin edellä havaittiin. Näin ollen liitossa oleminen näyttää hävittävän koulutuksen vaikutuksen (kuva 5.5). Kuvasta 5.5 nähdään, että avio- tai avoliitossa olleista vuosina 1953–57 syntyneistä miehistä tulee 35. ikävuoteen mennessä isä yhtä usein kuin vuosina 1943–47 syntyneistäkin miehistä. Muissa koulutuksen mukaisissa ryhmissä vuosina 1953–57 syntyneistä liitossa olleista miehistä tulee isä yhtä usein kuin vuosina 1943–47 syntyneistäkin liitossa olleista.

Kuva 5.4
Ensimmäisen kerran isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä, enintään perusasteen tutkinnon suorittaneet miehet syntymävuosittain

Kuva 5.5
Ensimmäisen kerran isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä, haastatteluhetkellä tai aikaisemmin avio- tai avoliitossa olleet enintään perusasteen tutkinnon suorittaneet miehet syntymävuosittain

Tutkittaessa isäksi tuloa koko miesjoukossa huomionarvoista on, että enintään perus- tai keskiasteen tutkinnon suorittaneiden miesten lastenhankinnan aloittamisen ajoittuminen on vuosina 1943–47 ja 1953–57 syntyneillä melko samanlaista, mutta alun jälkeen vähiten koulutettujen lastenhankinnan vauhti hiipuu jääden jälkeen korkeammin koulutetuista. Käännekohta ajoittuu noin 23. ikävuoteen.

Samalla tavalla kuin avio- ja avoliitonkin suhteen myös isäksi tulemisessa on koulutuksen mukaan selviä ajoittumiseroja. Korkeimmin koulutetut tulevat ensi kerran isäksi vanhempina kuin muut. Ajan kuluessa erot tasoittuvat ja lopulta korkean asteen tutkinnon suorittanut mies on isä vähintään yhtä usein kuin keskiasteen tutkinnon suorittanutkin.

Vuosina 1963–67 syntyneiden miesten lastenhankinnan aloittaminen on vanhempiin miehiin verrattuna selvimmän hidastunut keski- ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla. Lisäksi näyttää siltä, että keskiasteen tutkinnon suorittaneiden miesten lastenhankinnan ajoittuminen on lähestynyt korkean asteen tutkinnon suorittaneiden miesten ajoitusta. Keski- ja korkean asteen tutkinnon suorittaneiden lastenhankinta on huomattavasti muuttunut verrattuna 10 vuotta aiemmin syntyneisiin miehiin. Se on siirtynyt yhä vanhemmalle iälle.

Vuosina 1953–57 syntyneistä korkeasti koulutetuista miehistä puolet oli isä 29-

vuotiaina. Mikäli vuosina 1963–67 syntyneiden korkeasti koulutettujen lastenhankinta olisi 25. ikävuodesta lähtien samanlaista kuin vuosina 1953–57 syntyneiden korkeasti koulutettujen, niin puolet ikäluokan miehistä olisi isä 31-vuotiaina. Vuosina 1953–57 syntyneistä keskiasteen tutkinnon suorittaneista miehistä puolet oli isä 28. syntymäpäivänään. Mikäli vuosina 1963–67 syntyneiden keskiasteen tutkinnon suorittaneiden miesten lastenhankinta olisi 25. ikävuoden jälkeen samanlaista kuin vuosina 1953–57 syntyneillä, niin puolet keskiasteen tutkinnon suorittaneista miehistä olisi isä 30. syntymäpäivänään.

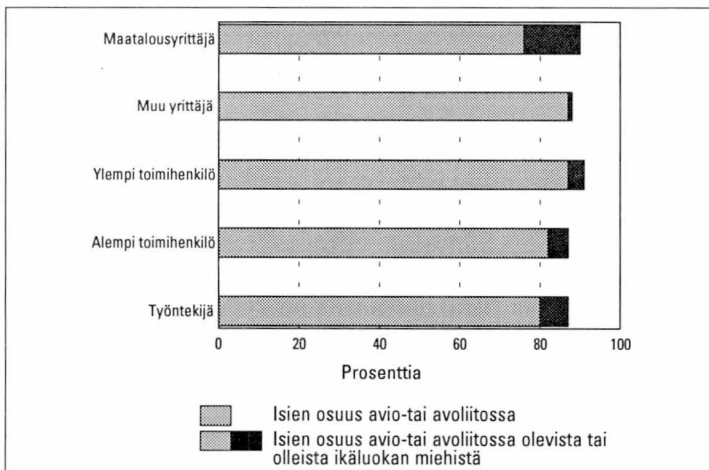
Edellä jo havaittiin, miten isäksi tuleminen on siirtynyt sitä vanhemmalle iälle, mitä nuoremista miehistä on kyse. Ainoa poikkeus on vuosina 1963–67 syntyneet enintään perusasteen tutkinnon suorittaneet. Nämä nuoret miehet ovat ainoita, jotka ovat aloittaneet lastenhankintansa samaan tahtiin kuin vanhemmat miehet. Tosin jo 21. ikävuoden jälkeen vuosina 1963–67 syntyneiden isäksi tuleminen näyttää hidastuvan. Tällöin nämä miehet elivät vuosia 1984–87. Tämän kirjan ensimmäisessä luvussa olevasta syntyvyyden kehitystä Suomessa esittävästä kuvasta voi tarkistaa, että juuri tuolla ajanjaksolla lastenhankinta ei väliaikaisesti ollut myötätulessa. Mainitun ajanjakson jälkeen lapsia alkoi taas syntyä aiempaa enemmän.

Sosioekonominen asema ja ensi kertaa isäksi tuleminen

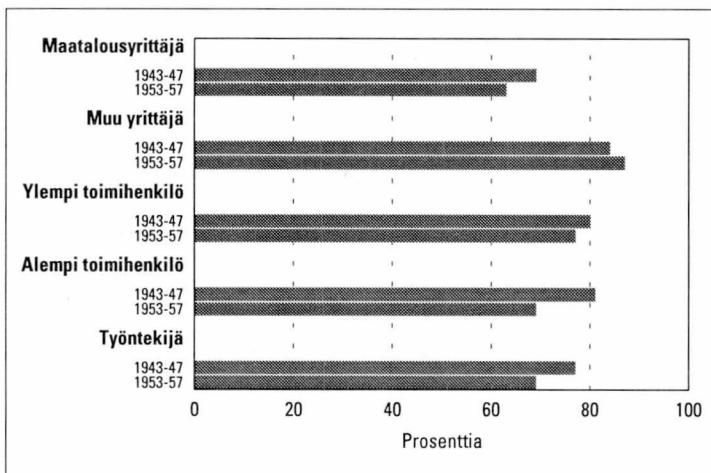
Koulutus ja sosioekonominen asema ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa. Ei siis ole yllättävää, että isäksi tulemisessa on eroja myös sosioekonomisen aseman mukaan. Vuosina 1943–47 syntyneillä miehillä ensi kertaa isäksi tulleiden osuutta 45. ikävuoteen mennessä voidaan pitää lähes muuttumattomana. Kuvan 5.6 mukaan maanviljelijäisien osuus edellä mainittuina vuosina syntyneistä miehistä on pienin,

muiden yrittäjien kuin maatalousyrittäjien ja ylempien toimihenkilöiden suurin. Pienimmän ja suurimman ryhmän prosenttilukujen erotus on 11 prosenttiyksikköä.

Kun tarkastellaan pelkästään avio- tai avoliitossa olleita, niin sosiaaliryhmien väliset erot isäksi tulemisessa kaventuvat huomattavasti. Erityisesti maatalousyrittäjien isäksi tuleminen kohentuu eniten muihin ryhmiin verrattuna.

Kuva 5.6
Isien osuus 45. ikävuoteen mennessä, vuosina 1943–47 syntyneet kaikki miehet sekä haastatteluhetkellä tai aikaisemmin avio- tai avoliitossa olleet sosioekonomisen aseman mukaan

Kuva 5.7
Isien osuus 35. ikävuoteen mennessä, miehet sosioekonomisen aseman mukaan syntymävuosittain

Vielä 35. ikävuoteen mennessä isäksi tulleiden osuutta sosioekonomisen aseman mukaan kuvaavissa prosenttiluvuissa on nähtävissä ensimmäisen lapsen hankinnan erilainen ajoittuminen. Sosioekonomisen aseman mukaan isäksi tulleet ovat aiempaa vanhempia lukuun ottamatta muita yrittäjiä kuin maatalousyrittäjiä. Erityisesti alempiin toimihenkilöihin ja työntekijöihin lukeutuvien miesten isäksi tuleminen on muita miehiä enemmän siirtynyt vanhemmalle iälle. Vanhimpina isäksi tulevia ovat kuitenkin maatalousyrittäjät (kuva 5.7).

Edellä oli jo puhe vuosina 1953–57 syntyneiden miesten vähäisestä isäksi tulemisesta. Selvittämällä näiden miesten sosioekonomista taustaa pystyttiin jäljittämään kolme tunnusmerkkiä lisää edellä mainittuina vuosina syntyneiden miesten

mielenkiintoisen vähäiselle isäksi tulemiselle. Erityisesti maatalousyrittäjien, alempien toimihenkilöiden ja työntekijöiden isäksi tuleminen on aiempaa verkkaisempaa. Koska näihin ryhmiin lukeutuu valtaosa miehistä, niin näiden miesten painoarvo kaikista miehistä on ratkaisevan tärkeä. Tämän perusteella on mahdollista, että koko ajanjaksolla vuosina 1953–57 syntyneistä miehistä entistä suurempi osa jää lapsettomaksi.

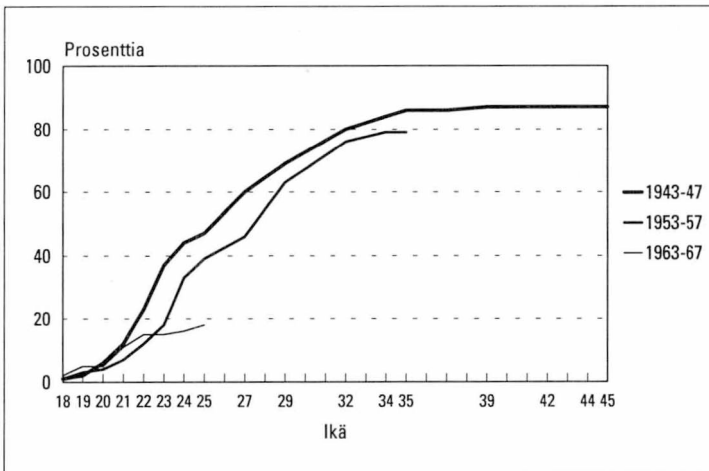
Jos tutkitaankin kaikkien miesten asemasta vain avio- tai avoliitossa eläviä tai eläneitä edellä mainittuihin sosiaaliryhmiin kuuluvia miehiä, niin saatu kuva odotetusti muuttuu. Tosin se ei muuta sitä seikkaa, että isäksi tullaan entistä vanhempana. Sen sijaan liitossa eläminen on merkinnyt vuosina 1953–57 syntyneille maata-

lousyrittäjä- ja työntekijämiehille sitä, että nämä miehet tulevat isäksi yhtä usein kuin 10 vuotta aiemmin syntyneet samoihin sosiaaliryhmiin lukeutuvat miehet. Poikkeuksen muodostanevat vuosina 1953–57 syntyneet alemmat toimihenkilömiehet, joista parisuhteesta elämisestä huolimatta ei ainakaan 35 vuoden ikään mennessä ole tullut isiä aivan yhtä usein kuin vuosina 1943–47 syntyneistä alemmista toimihenkilömiehistä (kuva 5.8).

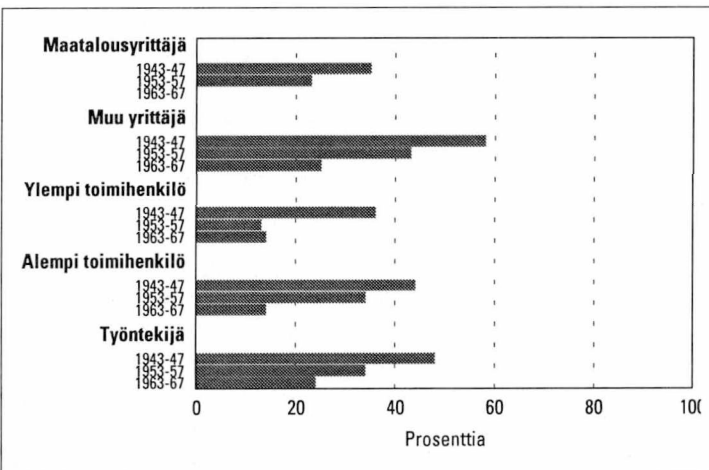
Kuva 5.9 kertoo isäksi tulemisen ajoitumisesta sosioekonomisen aseman mukaan, mutta tällä kertaa isien osuuden 25. ikävuoteen mennessä. Kuvasta näkyy, miten raju muutos isäksi tulemisessa on tapahtunut kussakin sosiaaliryhmässä kahdessa vuosikymmenessä. Vanhimmista

miehistä vuosina 1953–57 syntyneisiin suurin muutos on tapahtunut ylempiin toimihenkilöihin kuuluvilla miehillä. Vuosina 1953–57 syntyneistä miehistä vuosina 1963–67 syntyneisiin siirryttäessä isäksi tulo on hidastunut eniten alempiin ja ylempiin toimihenkilöihin kuuluvilla miehillä.

Samoina vuosina syntyneiden naisten äidiksi ja miesten isäksi tulemisessa on eroja sosioekonomisten ryhmien välillä. Tätä saattoi odottaakin sen perusteella mitä jo havaittiin, kun vanhemmaksi tuloa selvitettiin koulutuksen mukaan. Tutkitaan ensin sukupuolten välisiä sosioekonomisia eroja lapsenhankinnassa eräinä vuosina syntyneillä ja sen jälkeen lapsenhankinnan eroja eri vuosina syntyneiden välillä tietys- sä sosioekonomisessa ryhmässä.

Kuva 5.8
Isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä, haastatteluhetkellä tai aikaisemmin avio- tai avoliitossa olleet alemmat toimihenkilömiehet syntymävuosittain

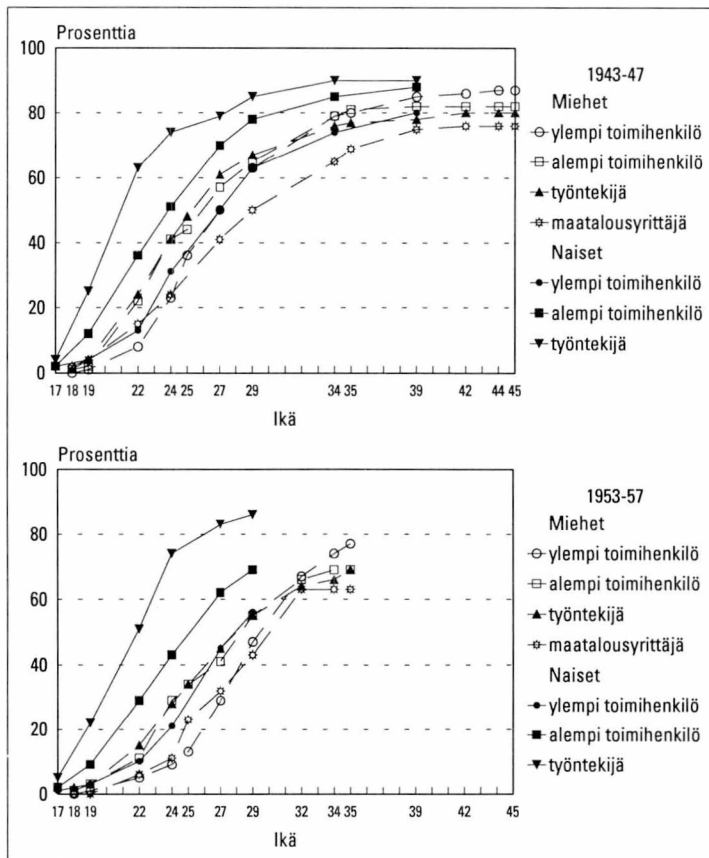

Kuva 5.9
Isien osuus 25. ikävuoteen mennessä, miehet sosioekonomisen aseman mukaan syntymävuosittain

On erittäin harvinaista tulla ensi kerran äidiksi 40-vuotiaana. Näin ollen vuosina 1943–47 syntyneiden naisten lapsilukua 39. ikävuoteen mennessä voidaan pitää hyvänä arviona lopullisesta lapsiluvusta ja siitä saadaan myös arvio lapsettomien naisten osuudesta. 40-vuotiaana on myös harvinaista tulla isäksi, vaikka miehillä ikä ei ole esteenä. Lastenhankinnan erilaisesta ajoittumisesta johtuen pieni osa ylempiin toimihenkilöihin kuuluvista miehistä tulee isäksi edellä mainitun iän jälkeen. Muihin sosioekonomisiin ryhmiin kuuluvilla miehillä ensimmäinen lapsi näyttää olevan jo hankittu.

Vuosina 1943–47 syntyneistä isäksi tulleiden osuus on pienin maatalousyrittäjämiehillä ja äidiksi tulleiden osuus on pienin ylempillä toimihenkilönaisilla verrattuna kaikkiin muihin ryhmiin (kuva 5.10). Valitettavasti maatalousyrittäjänaisia oli naisotoksessa liian vähän edes suuntaa antavan kuvan saamiseksi äidiksi tulemisesta.

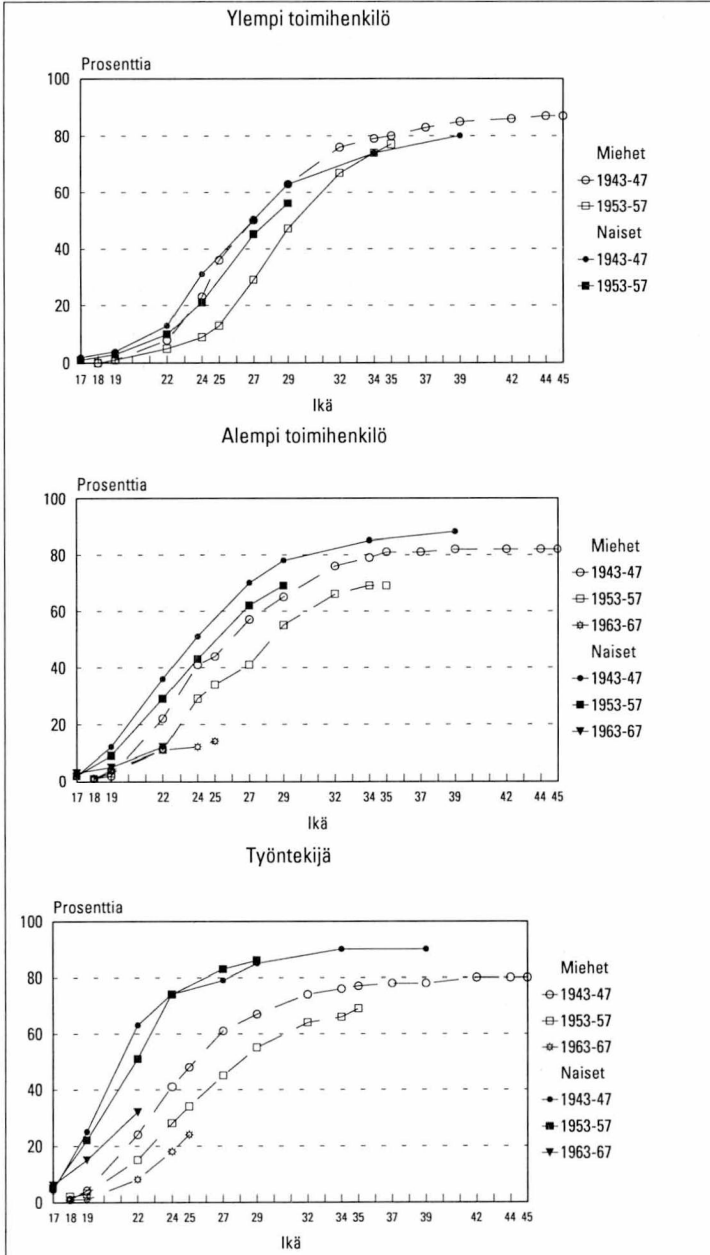
Ylempistä toimihenkilömiehistä tulee isä varmimmin ja työntekijänaisista varmimmin äitejä verrattuna muihin sosiaali-ryhmiin. Tämä toteutunee myös vuosina 1953–57 syntyneillä. Vuosina 1963–67 syntyneiden käyttäytymisestä ei tässä yhteydessä pysty sanomaan kovin paljon

Kuva 5.10
Äidiksi ja isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä, vuosina 1943–47 ja 1953–57 syntyneet naiset ja miehet eräissä sosioekonomisissa ryhmissä

muuta kuin sen, että kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä lastenhankinnan alku on siirtynyt yhä vanhemmalle iälle. Vuosina 1963–67 syntyneillä naisilla ja miehillä lastenhankinnan alku myöhentyy eniten työntekijä- ja alemmilla toimihenkilöillä verrattuna vuosina 1953–57 syntyneisiin (kuva 5.11).

Sosiaalisesta taustasta riippumatta isäksi tulon sopii yleiskuva, joka aiemminkin on jo todettu. Mitä nuoremista miehistä on kyse, sitä vanhempana hankitaan ensimmäinen lapsi. Erityisesti isäksi tai äidiksi tulon ajoittumisessa on suurehkoja eroja ryhmien välillä. Iän myötä erot sosiaaliryhmien välillä pienenevät, mutta eivät kokonaan häviä.

Kuva 5.11
Äidiksi ja isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä eräissä sosioekonomisissa aseman ryhmissä, naiset ja miehet syntymävuosittain

Miesten lasten määrä

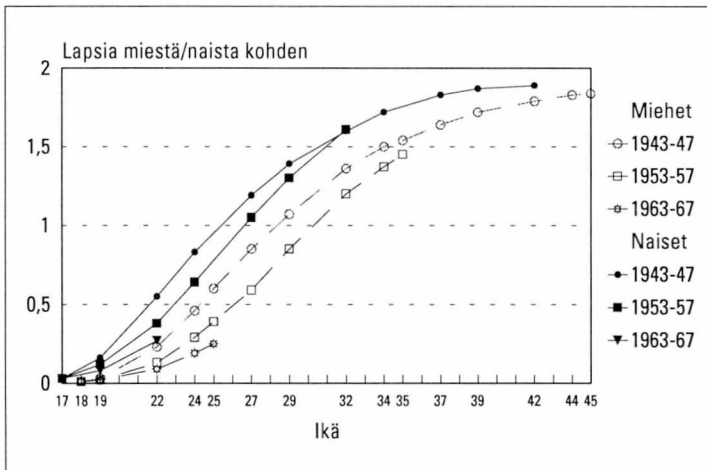
Tämän kirjan alussa olevasta kuvasta nähdään, miten lasten määrä naista kohden on muuttunut vuosittain vuodesta 1950 lähtien. Vastaavaa lukusarjaa lasten määrästä miestä kohden Suomessa ei tietääkseni ole missään esitetty. Mitä miesten haastatteluaineisto tuo esiin miesten lapsiluvusta ja sen muuttumisesta?

Väestötilastoista saatiin miesten ja naisten lapsiluku vuonna 1993 (ks. kuva 2.2). Siitä näkyy, että lapsiluku miestä kohden on pienempi kuin naista kohden. Tämä käy ilmi myös miesten ja naisten haastatteluaineistoista (kuva 5.12).

Nähdään, että mitä nuoremman ikäluokan mies tai nainen, sitä hitaammin lasten määrä on aluksi kertynyt. Eri vuosina syntyneiden lopulliset lapsiluvut eivät ehkä kuitenkaan poikkea toisistaan kovinkaan paljon, vaikka lastenhankinnan ajoitus on muuttunut. Tosin vuosina 1953–57 syntyneiden miesten edellä jo todetun parinmuodostus- ja ensimmäisen lapsen hankintahistorian valossa ei olisi yllättävää, mikäli näiden miesten lopullinen lapsiluku jäisi hieman pienemmäksi kuin 10 vuotta aiemmin syntyneiden miesten.

Lopullinen lapsiluku jää pienemmäksi, jos vuosina 1953–57 syntyneiden miesten lasten hankinta on 35. ikävuoden jälkeen samanlaista kuin vuosina 1943–47 syntyneiden miesten. Kuvasta 5.12 näkyy, että 30. ikävuoden jälkeen vuosina 1953–57 syntyneet miehet ovat alkaneet hankkia tai kasvattaneet lapsilukuaan kiihtyvästi. Naisilla tämä sama asia näkyy myös, mutta alkaen jo 27. ikävuodesta ja selvästi nopeampana kuin miehillä. Tämän vuoksi esimerkiksi miesten ja naisten ikäero silloin, kun kummallakin on keskimäärin yhtä paljon lapsia, näyttää kasvavan kolmesta neljään vuoteen.

Jos kuitenkin rajoitutaan tarkastelemaan vain avio- tai avoliitossa olevien tai olleiden lasten kertymää, niin päädytään samanlaisiin havaintoihin kuin jo edellä kuvattaessa ensimmäistä kertaa isäksi tulemista. Ainakin joskus liitossa olleiden vuosina 1953–57 syntyneiden miesten lapsiluku ei pienene verrattuna 10 vuotta aiemmin syntyneisiin miehiin.

Kuva 5.12
Keskimääräinen lapsikertymä eri ikävuosiin mennessä, miehet ja naiset syntymävuosittain

Aiemmin todettiin, että naiset olivat irtautuneet keskimäärin 2–3 vuotta nuorempina lapsuuden kodista kuin miehet ja samansuuruinen ikäero oli myös ensimmäisen liiton aloittajien välillä. Näin ollen oli odotettavissa, että tällainen havainto näkyy myös keskimääräisiä lasten määriä tutkittaessa. Tutkimuksen vanhimmilla miehillä on keskimäärin yhtä monta lasta kuin samoina vuosina syntyneillä naisilla noin 3 vuotta naisia vanhempina. Esimer-

kiksi keskimääräinen lasten määrä, mikä miehillä on 27-vuotiaina, naisilla on jo 24-vuotiaina.

Tutkimuksen nuorimpien miesten lasten määrä 25. ikävuoteen mennessä on samansuuruinen kuin vastaavina vuosina syntyneillä naisilla oli jo 22-vuotiaina. Lastenhankinnan aloittamisen ikäero vanhimpien ja nuorimpien miesten ja naisten välillä on pysynyt samansuuruisena, vaikka ajoitus on muuttunut.

Koulutus ja lapsiluku

Tähän mennessä kertyneen tiedon valossa ei ole yllättävää, että koulutuksesta riippuen miehillä on eri suuruinen määrä lapsia. Mitä korkeammin koulutettu mies, sitä suurempi on miehen keskimääräinen lapsiluku. Onko lapsiluku pienentynyt kaikissa koulutusryhmissä ja jos on, niin onko se tapahtunut samalla tavalla?

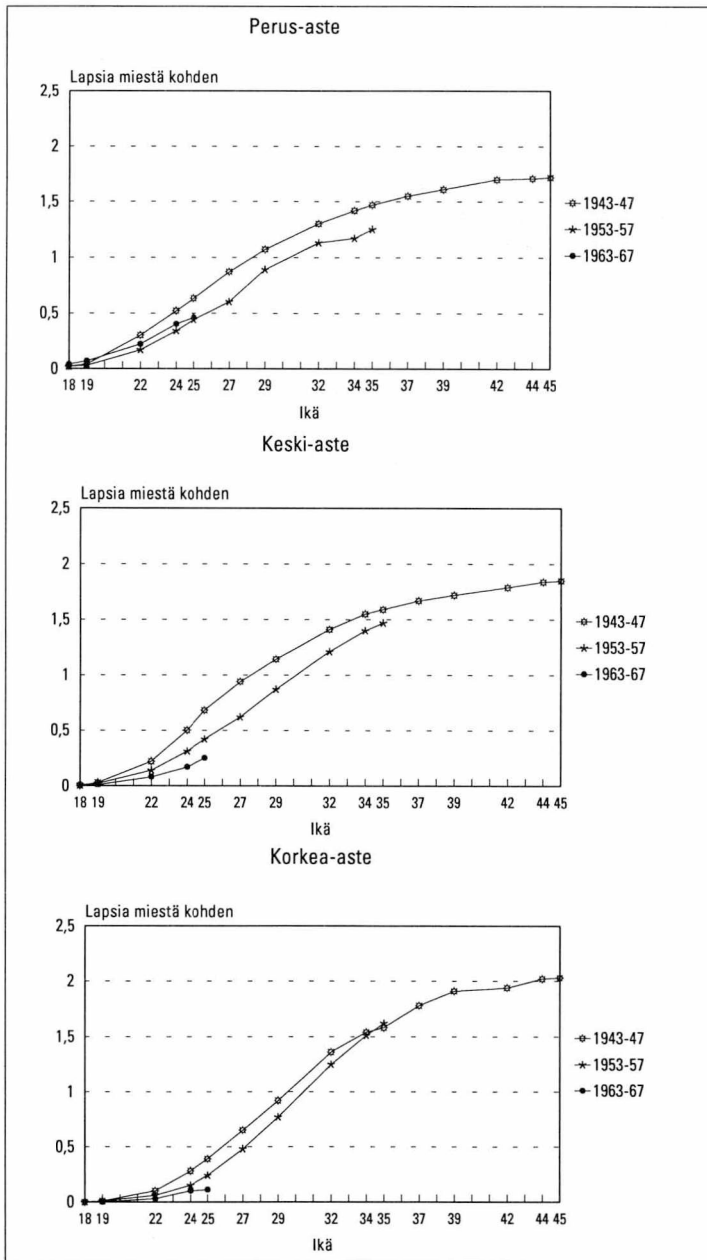
Näyttää siltä, että miesten lapsiluku ei olisi pienentynyt kaikissa koulutusryhmissä. Ainakin korkeasti koulutetut vuosina 1953–57 syntyneet miehet yltänevät vähintään samaan keskimääräiseen lapsilukuun kuin 10 vuotta aiemmin syntyneet miehet, vaikka lapset hankitaan entistä vanhempana. Nuorimman ikäluokan korkeasti koulutettujen miesten lapsiluvusta ei pysty luonnollisesti sanomaan mitään varmaa. Lapsia näille miehille kertyy ainakin aluksi vanhempia hitaammin, minkä saattoi ennakoida jo isäksi tulon siirtymisestä yhä vanhemmalle iälle (kuva 5.13).

Keski- ja enintään perusasteen tutkinnon suorittaneiden miesten lasten määrä saattaisi jonkin verran pienentyä vanhemmista ikäluokista nuorempiin, perusasteen tutkinnon suorittaneilla enemmän kuin ensin mainituilla ainakin vuosina 1953–57 ja 1943–47 syntyneillä. Kehitys ei kuitenkaan näytä aivan johdonmukaiselta, sillä enintään perusasteen tutkinnon suorittaneiden vuosina 1963–67 syntyneiden miesten lasten määrä kertyy samassa tahdissa kuin vuosina 1953–57 syntyneiden. Tämä saattaa olla heijastuma vuoden 1987 jälkeen alkaneesta periodihedelmällisyyden noususta.

Aiemmin jo ennakoitiin, että enintään perusasteen tutkinnon suorittaneista vuosina 1953–57 syntyneistä miehistä entistä suurempi osa jäisi lapsettomaksi. Näillä miehillä oli keskimäärin 1,3 lasta 35. ikävuoteen mennessä. Se on 15 prosenttia pienempi keskimääräinen lapsiluku kuin vuosina 1943–47 syntyneillä vastaavassa iässä. Mikäli vuosina 1953–57 syntyneet enintään perusasteen tutkinnon suorittaneiden miesten lasten määrä lisääntyy 35. ikävuoden jälkeen samalla tavalla kuin vuosina 1943–47 syntyneiden miesten, niin 45. ikävuoteen mennessä näillä miehillä on keskimäärin 1,5 lasta. Vastaavassa iässä vuosina 1943–47 syntyneillä oli 1,7 lasta.

Mielenkiintoinen on myös keskiasteen tutkinnon suorittaneiden miesten lasten määrän kertyminen muihin koulutusryhmiin verrattuna. Vuosina 1943–47 ja 1953–57 syntyneillä miehillä se oli alussa melko samanlaista kuin enintään perusasteen tutkinnon suorittaneilla, mutta vuosina 1963–67 syntyneillä keskiasteen tutkinnon suorittaneilla lasten määrän kertyminen on hidastunut ja se on vain hieman nopeampaa kuin korkean asteen tutkinnon suorittaneilla.

Mikäli tarkastellaan jälleen vain haastatteluhetkellä tai joskus avio- tai avoliitossa olleita, niin saadaan samanlaisia tuloksia kuin jo aiemmin saatiin vastaavanlaisella tutkimusjoukon rajauksella. Vuosina 1953–57 syntyneiden lapsiluku ei ainakaan keski- ja korkea-asteen suorittaneilla miehillä piene 10 vuotta aikaisemmin syntyneiden

Kuva 5.13
Keskimääräinen lapsikertymä eri ikävuosiin mennessä, miehet syntymävuosittain koulutusasteen mukaan

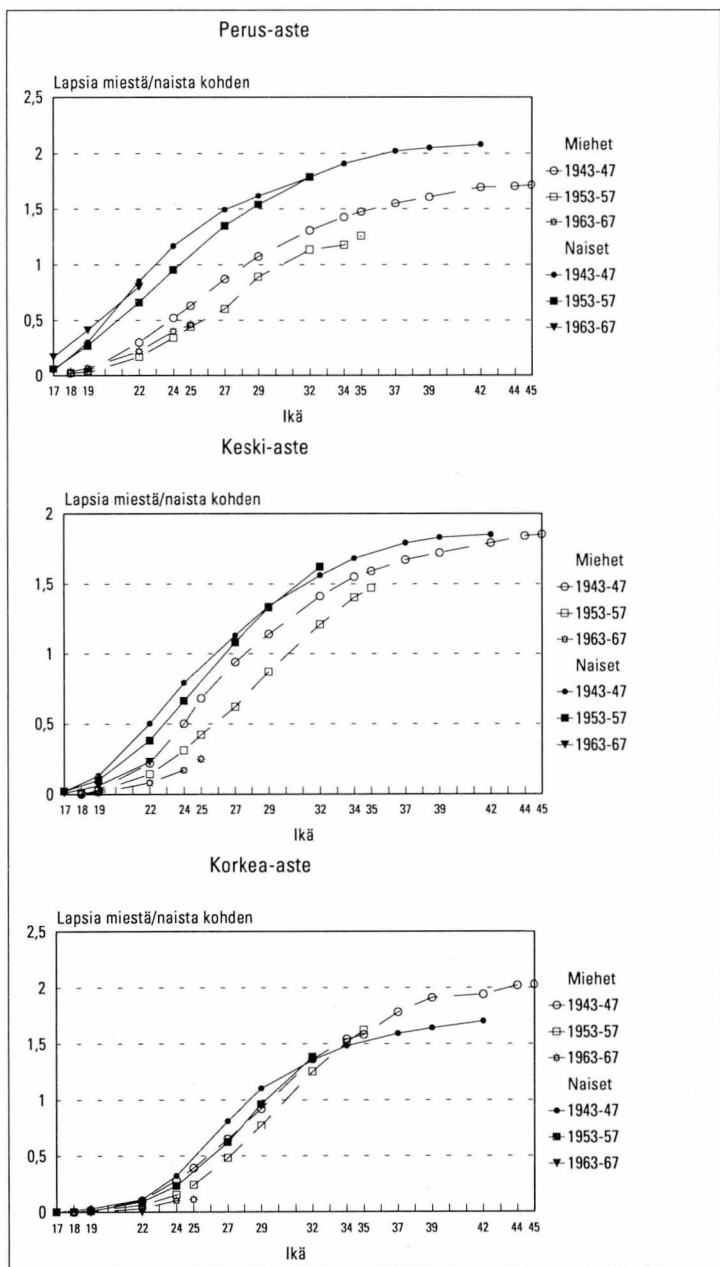
miesten lapsiluvusta. Enintään perusasteen suorittaneilla vuosina 1953–57 syntyneillä lapsiluku ei vielä 35. ikävuoteen mennessä ole yhtä selvästi saavuttanut vuosina 1943–47 syntyneiden lapsilukua vastaavassa iässä. Tämän saattoi aavistaa jo siitä, että ensimmäisen kerran isäksi tuleminenkin oli vuosina 1953–57 syntyneillä vähän koulutetuilla miehillä hieman vähäisempää kuin korkeammin koulutetuilla.

Edellä todettiin, että miehillä on keskimäärin vähemmän lapsia kuin naisilla. Tämä toteutunee myös vuosina 1953–57 syntyneillä. Koulutuksen mukaan tarkasteltuna kuva muuttuu. Korkeasti koulutetuilla miehillä on keskimäärin enemmän lapsia kuin korkeasti koulutetuilla naisilla. Vähän koulutetuilla naisilla on keskimäärin enemmän lapsia kuin vähän koulutetuilla miehillä. Vuosina 1943–47 synty-

neillä keskiasteen tutkinnon suorittaneilla miehillä ja naisilla on keskimäärin yhtä monta lasta, mutta vuosina 1953–57 syntyneiden miesten lapsimäärä saattaa jäädä hieman pienemmäksi kuin naisten (kuva 5.14).

Verrattaessa syntymävuosiluokittain miesten ja naisten lapsiluvun kertymistä näyttää siltä, että kaikissa koulutusryhmissä

ja vanhemmista nuorempiin lasten määrän kertyminen on muuttunut melko yhtenäisesti ja samansuuntaisesti lukuun ottamatta vähiten koulutettuja. Enintään perusasteen tutkinnon suorittaneet miehet ja naiset ovat aloittaneet perheeseen kasvattamisen hieman ripeämmin kuin keskiasteen tutkinnon suorittaneet. Enintään perusasteen tutkinnon suorittaneita

Kuva 5.14
Keskimääräinen lapsikertymä eri ikävuosiin mennessä, miehet ja naiset koulutusasteen mukaan syntymävuosittain

miehiä ja naisia lukuun ottamatta näyttää siltä, mitä lähempänä nykyhetkeä syntynyt mies tai nainen, sitä hitaammin lapsia kertyy.

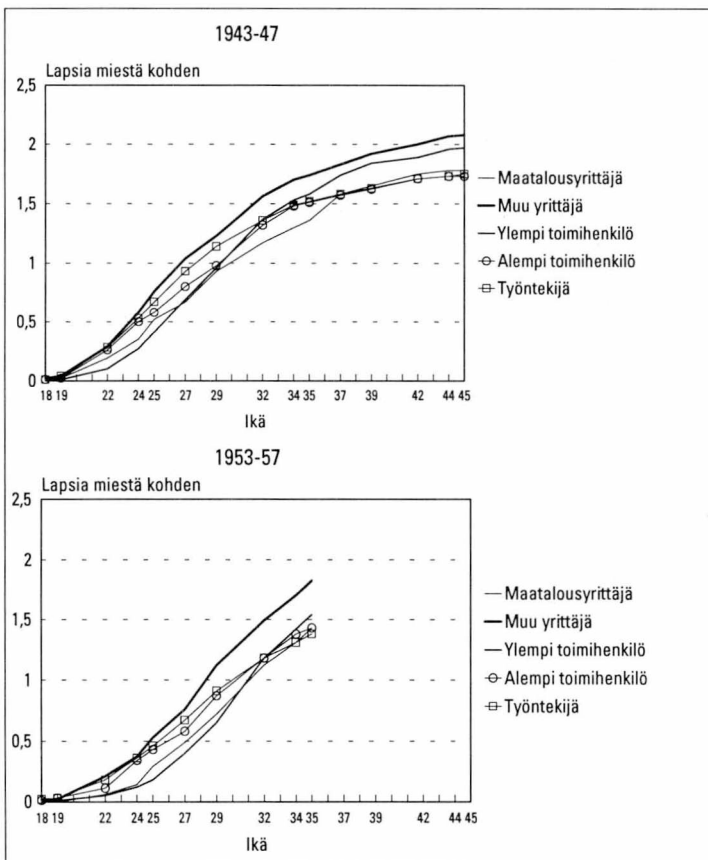
Mielenkiintoinen on jo moneen kertaan mainittu vuosina 1953–57 syntyneiden miesten ja naisten jälkeläiskertymä. Vuosina 1953–57 syntyneillä naisilla koulutuksesta riippumatta lopullinen lapsiluku muodostunee vähintään samansuuruiseksi kuin vuosina 1943–47 syntyneillä naisilla.

Vuosina 1953–57 syntyneistä miehistä korkeasti koulutetut yltyvät todennäköisesti samaan lapsilukuun kuin kymmenen vuotta aikaisemmin syntyneet yhtä koulutetut miehet. Sen sijaan keskiasteen tutkinnon suorittaneilla vuosina 1953–57 syntyneillä miehillä lapsiluku voi jäädä hieman pienemmäksi ja enintään perusasteen tutkinnon suorittaneilla se jäänee pienemmäksi kuin vuosina 1943–47 syntyneillä.

Sosioekonominen asema ja lapsiluku

Lapsiluvun kertymisessä on sosiaaliryhmien välillä eroavuuksia ajoituksessa aivan kuten edellä ensimmäisen lapsen hankintaa tutkittaessa huomattiin. Vuosina 1943–47 syntyneitä miehiä lukuun ottamatta perhekoon kasvattaminen on vielä kesken, mutta joitakin johtopäätöksiä voi kuitenkin tehdä. Lopullisen lapsiluvun suhteen vuosina 1943–47 syntyneet miehet

jakautuvat kahteen ryhmään. Ensimmäiseen eli niihin, joilla on keskimäärin eniten lapsia, kuuluvat muut yrittäjät kuin maatalousyrittäjät ja ylemmät toimihenkilöt, toiseen muut miehet (kuva 5.15). Säilyykö tämä ryhmäjako myös 10 vuotta myöhemmin syntyneiden miesten lapsiluvun suhteen?

Kuva 5.15
Keskimääräinen lapsikertymä eri ikävuosiin mennessä, miehet sosioekonomisen aseman mukaan syntymävuosittain

Sosiaaliryhmittäiset erot lopullisessa lapsiluvussa näyttävät muodostuvan vuosina 1953–57 syntyneillä samanlaisiksi kuin ne ovat vuosina 1943–47 syntyneillä. Vuosina 1953–57 syntyneiden sosiaaliryhmittäiset erot nimittäin näyttävät hyvin samanlaisilta kuin vuosina 1943–47 syntyneillä. Ainoa muutos on tietysti siinä, että vuosina 1953–57 syntyneillä lasten määrä lisääntyy hitaammin kuin vuosina 1943–47 syntyneillä.

Noin 24. ikävuoteen saakka alempiin toimihenkilöihin ja työntekijöihin kuuluvat miehet hankkivat lapsia samalla tempolla kuin muut yrittäjät, mutta tuon ikävuoden jälkeen ensin mainittujen lasten kertyminen hidastuu. Maatalousyrittäjien keskimääräinen lastenmäärä on lopullista lapsilukua lukuun ottamatta kaikissa ikävaiheissa hieman pienempi kuin alemmillä toimihenkilöillä ja työntekijöillä.

Vuosina 1963–67 syntyneiden lapsikertymistä sosiaaliryhmittäin ei voi kovin paljon sanoa, koska lastenhankinta on aivan alussa. Näyttää kuitenkin siltä, että vuosina 1963–67 syntyneille alempiin toimihenkilöihin ja työntekijöihin kuuluvilla miehille lapsia kertyy hitaammin kuin vuosina 1953–57 syntyneille.

Keskimääräisen lapsiluvun kertymisestä sosiaaliryhmän mukaan voi edellä kerrottua tiivistäen sanoa, että ylempiä toimihenkilöitä ja muita kuin maatalousyrittäjiä lukuun ottamatta lopulliset lapsiluvut jäänevät nuoremmilla vanhempia miehiä pienemmiksi. Lisäksi sosiaaliryhmästä riippumatta vanhemmista miehistä nuorempiin lasten määrän nopea kertyminen ajoittuu vanhemmalle iälle.

Naisten ja miesten keskimääräisiä lapsilukuja verrataan kolmen sosiaaliryhmän välillä, ylempien ja alempien sekä työntekijöiden. Tähän on syynä se, että maatalousyrittäjiin ja muihin kuin maatalousyrittäjiin kuuluvia naisia oli vuoden 1989

aineistossa niin vähän, että ryhmää ei kannattanut jakaa kahdeksi. Tämä on valitettavaa, koska kuten miesten aineistosta näkyy, maatalousyrittäjien ja muiden kuin maatalousyrittäjien lastenhankinnassa on eroja.

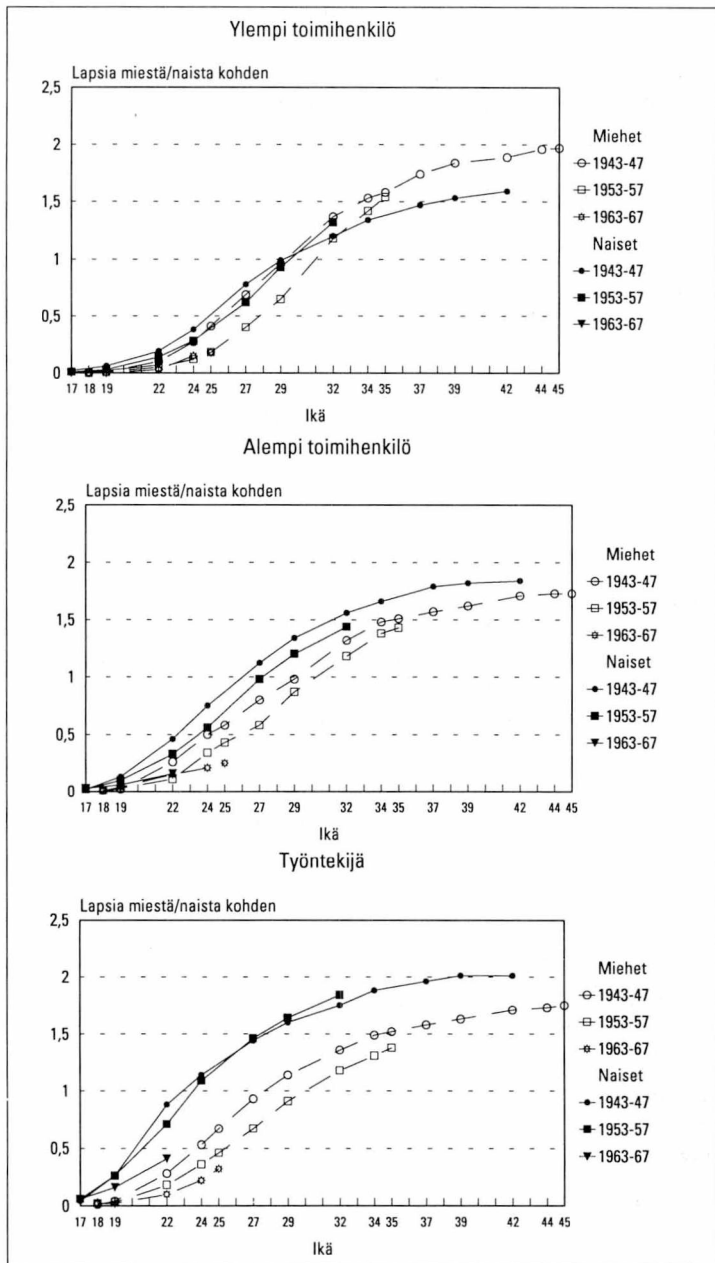
Keskimääräinen lasten määrän kertyminen on muuttunut samoina vuosina syntyneillä ja samaan sosiaaliryhmään kuuluvilla miehillä ja naisilla samalla tavalla vuosina 1953–57 syntyneitä työntekijöihin kuuluvia lukuun ottamatta. Työntekijöihin kuuluvien miesten lasten määrä kertyy hitaammin ja samalla saattaa muodostua pienemmäksi kuin 10 vuotta aiemmin syntyneillä. Kun vastaavasti työntekijänaisten lapsiluku näyttäisi pysyvän vähintään ennaltaan vanhimmasta ikäluokasta vuosina 1953–57 syntyneisiin, niin lapsiluvun ero miehiin suurenee. Lapsiluku, joka työntekijänaisella on jo 26-vuotiaana, miehellä on vasta 35-vuotiaana (kuva 5.16). Jatkotutkimuksen asiaksi jää selvittää muun muassa, poikkeavatko miesten ja naisten puolisoiden sosioekonomiset asemat toisistaan ja jos poikkeavat, niin miten se näkyy työntekijämiesten ja -naisten lapsiluvussa.

Vuosina 1963–67 syntyneillä työntekijöihin kuuluvilla miehillä ja naisilla keskimääräisen lapsikertymän ero 22. ikävuoteen mennessä on selvästi pienempi kuin vanhemmilla miehillä ja naisilla. Erityisesti naisille kertyy lapsia aiempaa hitaammin. Aika tulee näyttämään kertykö naisten lapsiluku myös myöhemmin samansuuntaisesti kuin miesten.

Alempiin toimihenkilöihin kuuluvilla miehillä ja naisilla keskimääräinen lapsiluku näyttää hieman pienenevän vuosina 1943–47 syntyneistä vuosina 1963–67 syntyneisiin. Tämän ryhmän lasten määrän kehitys vastaa selkeimmin koko Suomen väestön lastenhankinnan kehitystä: lapset hankitaan aiempaa vanhempana ja lapsiluku on entistä pienempi.

Ylempiin toimihenkilöihin kuuluvien miesten ja naisten lapsikertymien kehityksessä on joitakin mielenkiintoisia piirteitä. Onko vuosina 1943–47 syntyneiden ylempien toimihenkilönaisten lapsiluku jäänyt pieneksi jostakin poikkeuksellisesta syystä verrattuna vuosina 1953–57 syntyneisiin naisiin, joiden lapsiluku tulee vanhem-

man ikäluokan naisia suuremmaksi? Vai onko vuosina 1953–57 syntyneiden naisten lapsiluku muodostumassa jostain syystä poikkeuksellisen suureksi verrattuna vuosina 1943–47 syntyneisiin? Asian selvittäminen vaatisi tämän julkaisun tavoitetta tarkempaa perehtymistä.

Kuva 5.16
Keskimääräinen lapsikertymä eri ikävuosiin mennessä, ylempiin ja alempiin toimihenkilöihin sekä työntekijöihin kuuluvat miehet ja naiset syntymävuosittain

6 Parisuhde ja ensimmäisen lapsen syntymä

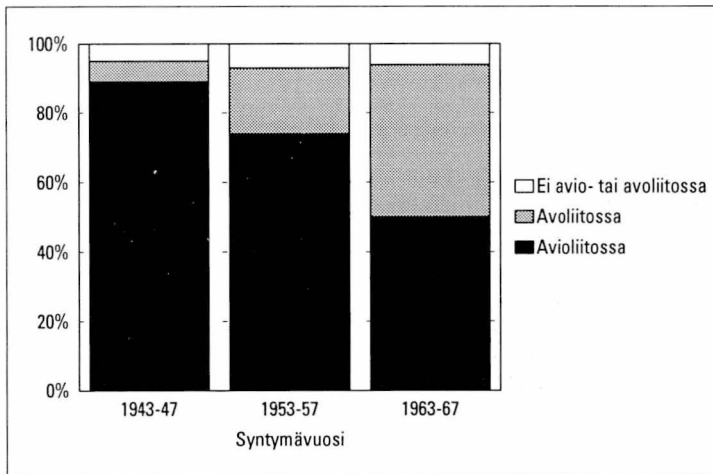
Tähän mennessä on saatu yleiskuva muutoksista miesten parinmuodostuksessa ja lasten hankinnan aloittamisessa iän, koulutuksen ja sosioekonomisen aseman mukaan. Seuraavaksi paneudutaan ensimmäisen lapsen hankintaan parisuhteissa. Tuloksia tältä osin arvioitaessa on muistettava, että mukana ovat vain ne miehet, jotka olivat isiä haastatteluhetkellä.

Kehityssuunta näyttää selvältä. Mitä nuorempi mies, sitä useammin ensi kerran isäksi tullaan avioliitossa (kuva 6.1). Kun otetaan huomioon myös miehet, jotka ensimmäisen lapsen syntyessä eivät olleet avio- tai avioliitossa, niin vuosina 1963–67 syntyneistä isäksi ensi kerran tulleista miehistä puolet oli avioliitossa ja puolet ei syksyn 1992 haastattelutietojen mukaan. Vertailun vuoksi kolme vuotta aiemmin syksyllä 1989 haastatelluista vastaavina vuosina syntyneistä naisista kaksi kolmasosaa oli avioliitossa ensimmäisen lapsen syntyessä ja avioliitossa neljäsosa. Väestötilaston mukaan vuonna 1992 syntyneistä ensimmäisistä lapsista 42 prosenttia

syntyi avioliiton ulkopuolella¹⁾. Vuonna 1989 ensimmäisistä lapsista 35 prosenttia syntyi avioliiton ulkopuolella.

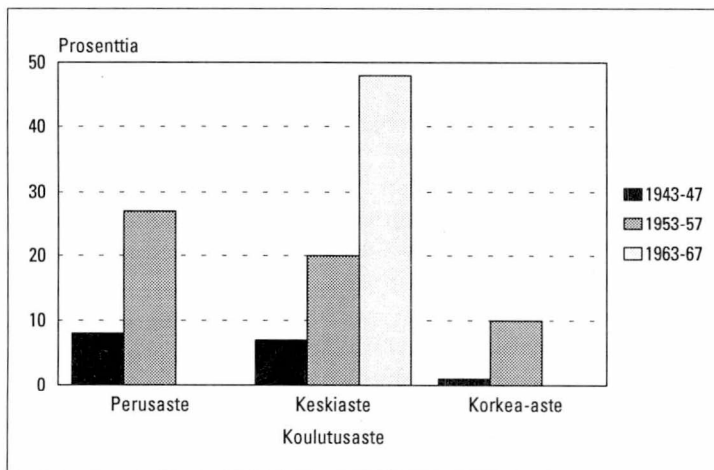
Otoksen pienuus vaikeuttaa yleiskuvan saamista miesten parisuhteesta ensimmäisen lapsen syntyessä koulutuksen mukaan. Näyttää kuitenkin siltä, että ensimmäisen lapsen syntyminen avioliitossa oleville miehille on yleistynyt nopeimmin vähän koulutetuilla miehillä (kuva 6.2). Saattaa olla, ettei koulutuksen korkeus tai vähäisyys itsessään selitä tässä asiassa kovin paljon. Luultavasti esimerkiksi vuosina 1953–57 syntyneet vähän koulutetut miehet sattuvat elämään juuri niitä aikoja 1970-luvun loppu- ja 1980-luvun alkupuolella, jolloin avioliitot yleistyivät voimakkaasti ja jolloin näinä vuosina syntyneet olivat elämänsä otollisessa perheen perustamisiässä.

Ilmiön yleistyminen ja elämänvaihe saattavat selittää koulutusta paremmin ensimmäisten lasten syntymistä avioliittoon aiempaa useimmin. Lyhyt koulutus mahdollisti näiden miesten siirtymisen nuorina

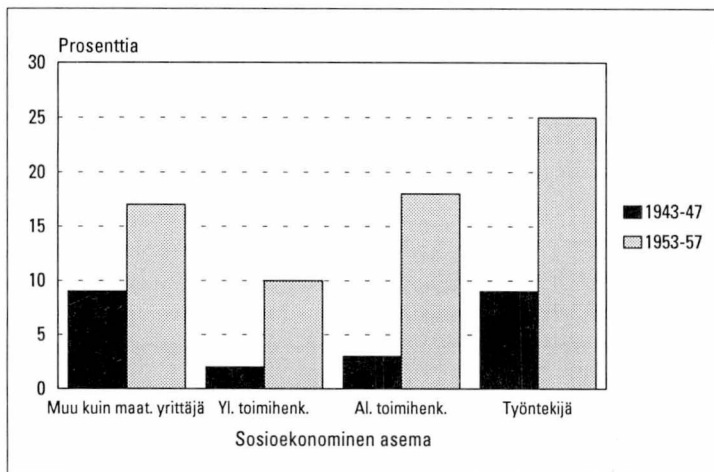

Kuva 6.1
Parisuhde ensimmäisen lapsen syntyessä, miehet syntymävuoden mukaan

¹⁾ Huom. Lapsia, jotka syntyivät avioliitossa olevalle tai ei avioliitossa olevalle naiselle.

Kuva 6.2
Avoliittoon syntyneet ensimmäiset lapset, miehet koulutusasteen mukaan syntymävuosittain

Kuva 6.3
Avoliitossa syntyneet ensimmäiset lapset, vuosina 1943–47 ja 1953–57 syntyneet miehet eräissä sosioekonomisen aseman ryhmissä

pois kotoa itsenäisiksi aikuisiksi. Suurin osa edellä mainittuina vuosina syntyneistä miehistä oli 20–21 vuoden iässä jo siinä vaiheessa, että perus- tai keskikoulu tai korkeintaan ammattikoulu oli suoritettu, ja armeijaa tai siviilipalvelua ennen oli jo saatettu olla työelämässä joitakin vuosia. Muutama vuosi 20. ikävuoden jälkeen monet näistä miehistä olivat jo ensimmäisessä liitossaan ja tuolloin yhä useammin avoliitossa. Lisäksi työssäolovuosia oli karttunut lisää ja oli mahdollisesti muutettu omistusasuntoon, jolloin aineellisesti elämä oli aivan eri vaiheessa kuin vielä korkeakouluopintoja suorittavalla. Näin ollen ei ole yllättävää, jos useista näistä miehistä tuli isä avoliitossa.

Käytössä olevan aineiston koko rajoittaa yleiskuvan saamista korkeasti koulutettujen parisuhteesta ensimmäisen lapsen syntyessä. Aineisto viittaa kuitenkin sii-

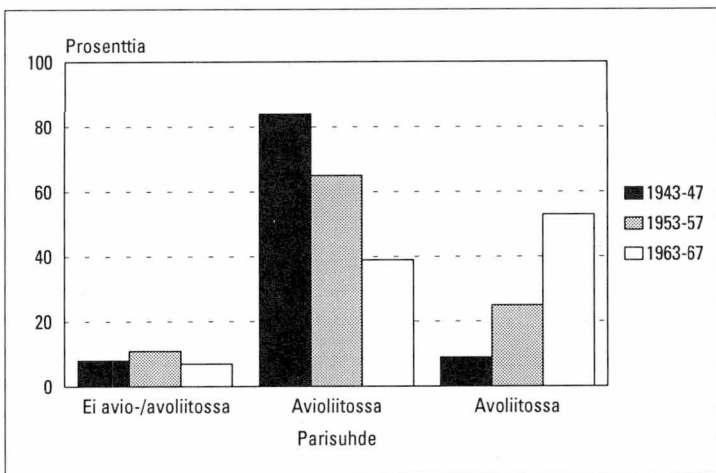
hen, että koulutuksen mataluus tai korkeus ei sinällään ole tärkeä selittäjä. Perusteena on keskiasteen tutkinnon suorittaneille vuosina 1963–67 syntyneille miehille avoliittoon syntyneiden ensimmäisten lasten suuri osuus. Avoliittojen yhä yleistyessä ja koulutustason noustessa on mahdollista, että koulutuksen mukaiset erot ensimmäisten lasten syntymisessä avoliittoon tasoittuvat. Tähän viittaa sekin, että nykyisin ensimmäinen liitto on yleensä juuri avoliitto.

Koulutus ja sosioekonominen asema ovat läheisessä yhteydessä keskenään. On odotettua, että työntekijöihin kuuluville miehille syntyi enemmän ensimmäisiä lapsia avoliittoon kuin muihin sosioekonomisen aseman ryhmiin kuuluville (kuva 6.3). Koulutuksen korkeus määrää hyvin pitkälti sosioekonomisen aseman. Vähän ja lyhyesti koulutetut kuuluvat työntekijöihin

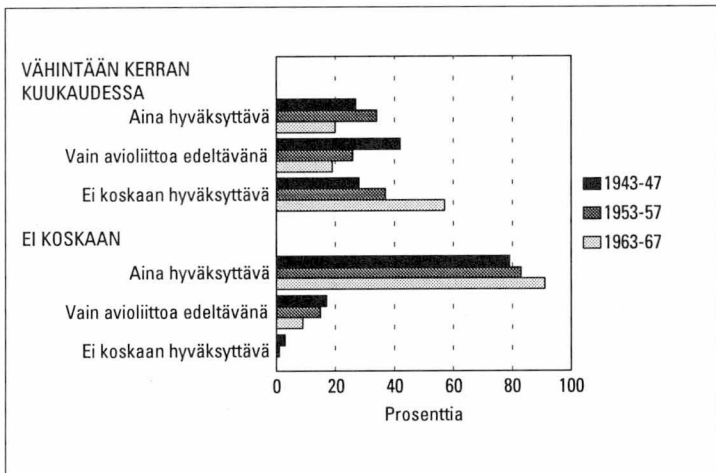
ja korkeasti koulutetut ylempiin toimihenkilöihin. Vaikka aineiston koko ei salli esittää lukuja vuosina 1963–67 syntyneiden miesten ensimmäisten lasten syntymisestä avoliittoon kuin työntekijöihin kuuluvien miesten osalta, niin tähän mennessä tästä aineistosta kasaantunut tieto viittaa ilmiön yhä yleistyvän kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä. Työntekijöihin kuuluvien vuosina 1963–67 syntyneiden miesten ensimmäisistä lapsista hieman yli puolet syntyi avoliittoon, vastaavasti vuosina 1953–57 syntyneiden vain neljäsosa (kuva 6.4).

Tässä tutkimuksessa avoliittoa piti aina hyväksyttävänä noin 80 prosenttia vuosina 1963–67 syntyneistä miehistä, vuonna

1943–47 syntyneistä noin 70 prosenttia. Suhtautuminen avoliittoon on sitä myöte- mielisempää, mitä nuoremmasta ikäluokasta on kyse. Näin näyttäisi olevan myös koulutuksen ja sosioekonomisen taustan mukaan. Kuitenkin esimerkiksi miesten uskonnollisuus¹⁾ jakaa mielipiteitä avoliittoon suhtautumisesta. Kuvassa 6.5 on esitetty vastausvaihtoehtojen kaksi ääripäätä. Tulokset viittaavat siihen, että usein uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistuvien miesten suhtautuminen avoliittoon ei olisi ainakaan muuttunut hyväksyvämmäksi ajan myötä. Varovainen päätelmä johtuu pienestä vastaajien määrästä vuosina 1953–57 ja 1963–67 syntyneiden ryhmässä.

Kuva 6.4
Parisuhde ensimmäisen lapsen syntyessä, sosioekonomiselta asemaltaan työntekijöihin kuuluvat miehet syntymävuosittain

Kuva 6.5
Suhtautuminen avoliittoon, usein tai ei koskaan uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistuneet miehet syntymävuosittain

¹⁾ Uskonnollisuutta mitattiin uskonnollisten tilaisuuksien osallistumistiheydellä. Uskonnollisiksi tilaisuuksiksi ei hyväksytty kastetilaisuuksia, häitä, hautajaisia ja konfirmaatiota.

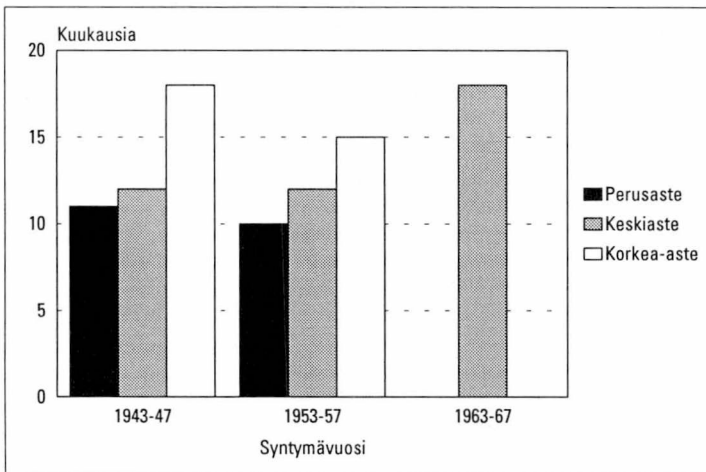
Milloin isäksi ensimmäisessä avioliitossa?

Edellä jo havaittiin, miten nopeasti ensimmäisen lapsen syntyminen avioliittoon on vähentynyt vanhemmista ikäluokista nuorempiin. Otoksen pienuuden takia ei pystytä tarkastelemaan vuosina 1963–67 syntyneiden miesten ensimmäisen lapsen hankinnan ajoittumista ensimmäisessä avioliitossa samalla tavalla kuin muiden miesten. Syyinä on myös avioitumisen siirtyminen yhä vanhemmalle iälle ja ensimmäisen lapsen syntyminen yhä useammin avoliittoihin, minkä vuoksi tutkimuksen nuorimmille miehille näitä tapahtumia ei ollut vielä tapahtunut riittävässä määrin. Näiden seikkojen vuoksi vuosina 1963–67 syntyneet miehet on välillä jätetty seuraavasta esityksestä pois.

Tähän mennessä on jo ilmennyt, miten ensimmäisen avioliiton solmiminen sekä äidiksi ja isäksi tuleminen on siirtynyt yhä vanhemmalle iälle. Toistaiseksi suurin osa ihmisistä solmii avioliiton jossain elämänsä vaiheessa, usein vasta ensimmäisen lapsen synnyttyä. Onko lapseton aika avioliitossa pidentynyt miehillä, jotka tulevat isäksi ensimmäistä kertaa ensimmäisessä avioliitossaan?

Vuosina 1943–47 syntyneistä miehistä vuosina 1963–67 syntyneisiin keskimääräinen¹⁾ aika vihkimisestä lapsen syntymään on pysynyt lähes ennallaan. Se on vanhimpien ikäluokkien miehillä 13 kuukautta, nuorimpien 14 kuukautta. Noin kolmasosalla naimisiin menneistä miehistä syntymävuodesta riippumatta puoliso on ollut raskaana avioliittoa solmittaessa.

Aiemmin on jo käynyt ilmi, että mitä korkeampi koulutus, sitä myöhemmin avioitutaan. Näyttää siltä, että mitä korkeampi koulutus miehellä on, sitä kauemmin keskimäärin kestää ennen kuin hän tulee isäksi. Tämä luultavasti pätee syntymävuodesta riippumattakin, aivan selvää tämä ei kuitenkaan ole. Vuosina 1963–67 syntyneillä keskiasteen tutkinnon suorittaneilla miehillä ensimmäisen lapsen syntymään on kulunut poikkeuksellisen kauan vanhempiin miehiin verrattuna (kuva 6.6). Tämä on oikeastaan ainoa, tosin kovin heikko, viite siihen suuntaan, että lapseton aika avioliitossa olisi joissakin väestöryhmissä pidentynyt ainakin väliaikaisesti.

Kuva 6.6
Keskimääräinen¹⁾ aika (kuukausia) ensimmäisestä avioitumisesta isäksi tuloon, miehet syntymävuoden mukaan koulutusasteittain

¹⁾ Keskilukuna käytetty mediaania.

¹⁾ Keskimääräinen tarkoittaa tässä luvussa mediaania. Mediaani on aika kuukausissa, johon mennessä puolet ensimmäistä kertaa isäksi tulleista on tullut isäksi.

Lasten ikäero

Nykyisin avio- tai avopareilla on takanaan aiempaa paljon pitempi elämänjakso parisuhteessa ennen ensimmäisen lapsen syntymää. Parisuhteet aloitetaan yhtä nuorina kuin aiemminkin, mutta vanhemmuus alkaa entistä myöhemmin. Lisäksi 1950-luvun alusta syntyvyys on alentunut niin, että tyypillisessä suomalaisessa perheessä on nykyisin kaksi lasta. Onko vanhemmuuden alkaminen aiempaa iäkkäämpänä vaikuttanut siihen, missä ajassa toinen lapsi hankitaan? Hankitaanko lapset nopeasti peräjälkeen vai onko lasten ikäero tai -erot suurentuneet?

Voi olettaa, että lapset syntyvät entistä lyhyemmin välein, koska ensisynnyttäjät ovat jatkuvasti vanhentuneet, mistä puolestaan seuraa, että ainakaan nainen ei voi pitää kovin pitkää synnytysväliä biologisista syistä. Toisaalta perheen talouden näkökulmasta toisen lapsen hankintaa on ollut parasta edeltää vähintään puolen vuoden työjakso, jotta äitiys- ja vanhempainrahakauden tulojen peruste on pysynyt samana kuin ensimmäisen lapsen syntyessä. Tästä lähtökohdasta käsin toinen lapsi kannattaisi synnyttää vasta kun molemmat vanhemmat ovat olleet vanhempainrahakauden päättymisen jälkeen vähintään puoli vuotta uudelleen ansiotyössä. Lisäksi raskaaksituloonkin saattaa kulua aikaa. Kun kaikki mahdolliset aikaan liittyvät seikat otetaan huomioon, niin olettaisi, että vain hyvin pienellä osalla nykylapsista ikäero on alle kahden vuoden.

Vaikeampaa on ehkä perustella kahden ensimmäisen lapsen suurta, yli neljän vuoden, ikäeroa. Yksi peruste saattaisi löytyä myös perheen talouteen liittyen. Perheen suurimmat menot kasautuvat yleensä ensimmäisen lapsen syntymän tienoille kuten velkamenot ensiasunnosta ja tulojen

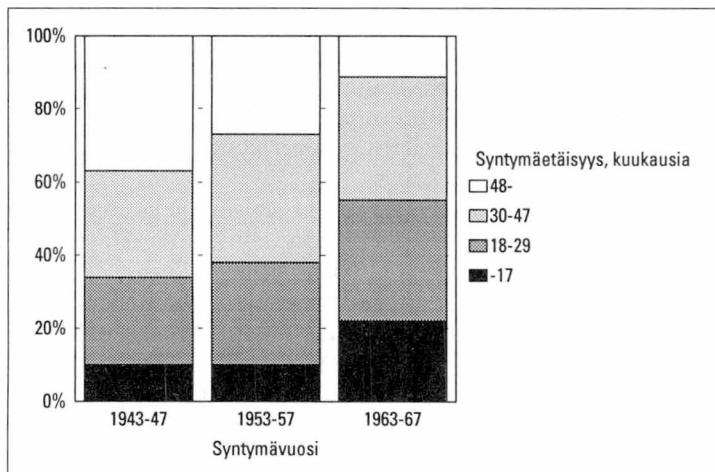
supistuminen päivähoitomaksujen takia tai sen takia, että toinen vanhemmista hoitaa mahdollisesti lasta kotona vanhempainrahakauden jälkeen. Tässä tapauksessa yli neljän vuoden syntymäväli saattaa sopia lyhyttä väliä paremmin perheen lastenhankinnan suunnitelmiin.

Vuosina 1943–47 (45–49-vuotiaita haastatteluvuoden lopussa) syntyneistä miehistä lähes kahdella kolmasosalla oli kaksi lasta, vuosina 1953–57 (35–39-vuotiaita) syntyneistä runsaalla puolella. Hieman useammalla kuin joka kymmenennellä vuosina 1963–67 (25–29-vuotiaita) syntyneistä oli kaksi lasta.

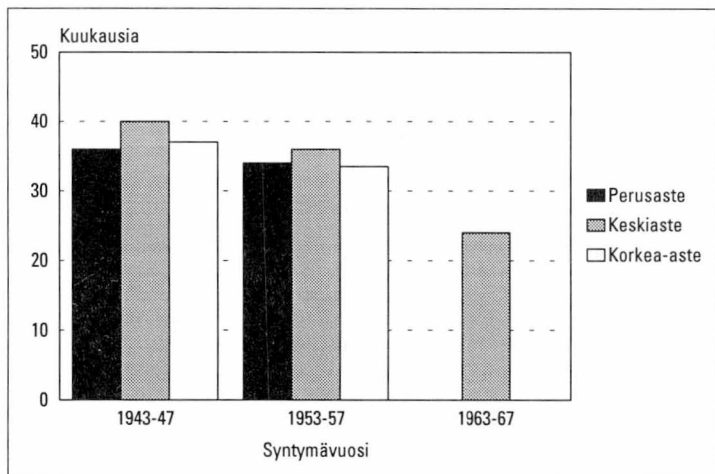
Vuosina 1943–47 ja 1953–57 syntyneiden miesten tietojen perusteella näyttää siltä, että kahden ensimmäisen lapsen ikäero olisi hieman supistunut. Tämä perustuu siihen, että vuosina 1953–57 syntyneet miehet ovat aiempaa suuremmalla joukolla tulleet isiksi toistamiseen ennen kuin neljä vuotta on kulunut esikoisen syntymästä.

Vasta pieni osa vuosina 1963–67 syntyneistä miehistä oli kahden lapsen isiä haastatteluajankohtana, mutta tuon ajankohdan tilanteen mukaan tutkimuksen nuorimpien miesten kaksi ensimmäistä lasta olisi syntynyt lyhyemmässä ajassa kuin heitä vanhempien miesten. Näiden nuorten miesten sekä vuosina 1953–57 syntyneiden miesten kahden ensimmäisen lapsen hankinnan kehitys sopii hyvin yhteen 1980-luvun lopun ja 1990-luvun alun syntyneiden määrän kasvun kanssa (kuva 6.7).

Samoina vuosina syntyneiden miesten koulutuksella ei näyttäisi olevan juuri merkitystä kahden ensimmäisen lapsen ikäeroon. Erot koulutuksien välillä ovat pieniä.

Kuva 6.7
Ensimmäisen ja toisen lapsen syntymäetäisyys (kuukausia), miehet syntymävuoden mukaan

Kuva 6.8
Ensimmäisen ja toisen lapsen keskimääräinen syntymäetäisyys¹⁾ (kuukausia), miehet syntymävuoden ja koulutusasteen mukaan

¹⁾ Keskimääräinen tarkoittaa tässä mediaania.

Sen sijaan koulutusryhmien sisällä on havaittavissa syntymäetäisyyksien pientä lyhenemistä vanhemman ikäluokan miehistä nuoremmen ikäluokan miehiin (kuva 6.8).

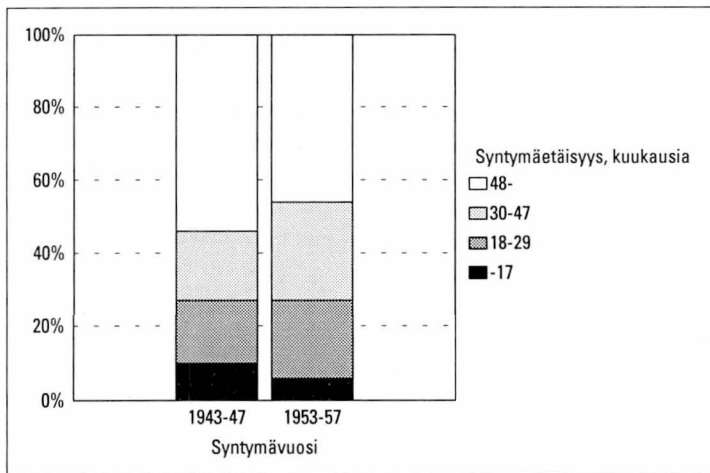
Kolme lasta oli vuosina 1943–47 syntyneistä miehistä vähän alle kolmanneksella

ja runsaalla viidenneksellä vuosina 1953–57 syntyneistä. Tutkimuksen nuorimmista miehistä kolmen lapsen isiä oli vain kolme prosenttia, mikä on liian vähän toisen ja kolmannen lapsen syntymävälin kehityksen kuvaamiseen.

Toisen ja kolmannen lapsen väli näyttää olevan hieman pitempi kuin ensimmäisen ja toisen lapsen. Kun vanhimmilla miehillä toisen ja kolmannen lapsen keskimääräinen¹⁾ syntymäetäisyys oli neljä vuotta ja neljä kuukautta, niin samoilla miehillä ensimmäisen ja toisen lapsen syntymäetäisyys oli kolme vuotta ja kaksi kuukautta. Vuosina 1953–57 syntyneillä vastaavat luvut ovat kolme vuotta ja yhdeksän kuukautta sekä kaksi vuotta ja yksitoista kuukautta. Toisen ja kolmannen lapsen syntymäetäisyys näyttäisi hieman supistuneen

(kuva 6.9). Vuosina 1953–57 syntyneet miehet ovat tulleet isiksi kolmannen kerän 1980-luvun puolivälin jälkeen, mikä sopii yhteen tuon vuosikymmenen loppuun ajoittuneeseen syntyneiden määrän kasvun kanssa.

Ensimmäisen ja toisen sekä toisen ja kolmannen lapsen syntymäetäisyyksien kehityksestä voisi yhteenvetona todeta, että ne viittaavat syntymäetäisyyksien supistumiseen. Ainakin kahden ja kolmen lapsen isäksi näyttäisi tultavan hieman aiempaa nopeammassa tempossa.

Kuva 6.9
Toisen ja kolmannen lapsen syntymäetäisyys (kuukausia), miehet syntymävuoden mukaan

¹⁾ Keskilukuna käytetty mediaania.

7 Oma mieluisin ja suomalaisen perheen ihannelapsiluku

Omaa mieluisinta ja suomalaisen perheen ihanteellista lapsilukua kysyttiin eri perhevaiheissa olevilta miehiltä. Kysymysten taustalla on ajatus siitä, että vastaukset heijastelevat lapsilukua, jota miehet pitäisivät

itselleen tai yhteiskunnassa sopivana. Verrattaessa näitä lukuja todellisuuteen nähdään, että ne jäävät hyvin usein toteutumatta.

Kaksi lasta vallitseva

Omaa mieluisinta lapsilukua kysyttäessä vastaukset kasaantuvat. Syntymävuoden mukaan 40–44 prosenttia miehistä piti omana mieluisimpana lapsilukunaan kahta lasta, 17–23 prosenttia kolmea lasta ja 7–12 prosenttia 1–2 lasta (taulukko 7.1). Naisilta oli kysytty vastaava kysymys kuin miehiltä kolme vuotta aiemmin. Tuolloin noin 40 prosenttia naisista piti kahta lasta omana mieluisimpana lapsilukunaan. Vuosina 1953–57 ja 1963–67 syntyneistä naisista hieman suurempi osa kuin miehistä piti kolmea lasta mieluisimpana lapsilukunaan.

Lapsettomana haluaa tai olisi halunnut pysyä 2–3 prosenttia miehistä. Enintään

yksi lapsi riittää tai olisi riittänyt 8–9 prosentille miehistä. Vastaavat luvut naisilla ovat samaa suuruusluokkaa mutta vähän pienempiä, 1–2 ja 6 prosenttia.

Vuosina 1943–47 syntyneiden miesten keskimääräinen lapsiluku oli 1,9 lasta. Näille miehille oma mieluisin lapsiluku jää keskimäärin 0,5 lasta miestä kohden todellista lasten määrää pienemmäksi. Jos 1943–47 syntyneistä miehistä joka toisella olisi yksi lapsi todellista lapsilukua enemmän, niin miesten ilmoittama oma mieluisin ja todellinen lapsiluku olisivat keskimäärin yhtä suuret.

Taulukko 7.1
Oma mieluisin lapsiluku, miehet syntymävuoden mukaan, %

Mieluisin lapsiluku	1943–47 %	1953–57 %	1963–67 %
0	3	3	2
1	5	6	6
2	40	41	44
3	23	20	17
4	5	6	3
5–	3	2	1
1–2	7	7	12
1–3	2	3	4
2–3	4	3	4
2–4	1	0	1
3–4	1	1	1
3–5	1	1	.
Muu, ei osaa sanoa	5	7	5
Yhteensä	100	100	100
Mieluisin lapsiluku, keskiarvo	2,38	2,33	2,15
Vastanneet	729	499	442

Rajoitettaessa edellisen kaltainen tarkastelu miehiin, joilla on lapsia, niin todellisen ja oman mieluisimman lapsiluvun ero on pienempi kuin koko syntymävuosiluokkaa perusjoukkona käytettäessä. Todellisen ja oman mieluisimman keskimääräisen lapsiluvun ero supistuu 0,3 lapseen 0,5 lapsesta, koska todellinen lapsiluku isää kohden vuosina 1943–47 syntyneillä on 2,2 lasta ja isien mielipide omasta mieluisimmasta lapsiluvusta on 2,5 lasta isää kohden.

Näyttää siltä, että mitä nuorempi mies, sitä keskimäärin pienempi oma mieluisin lapsiluku. Vastaavina vuosina syntyneillä

naisilla tällaista suuntausta ei ollut. Naisten keskimääräiset omat mieluisimmat lapsiluvut olivat hämmästyttävän samansuuruisia syntymävuodesta riippumatta eli 2,5 tai 2,6. Näin ollen miesten ja naisten omien mieluisimpien lapsilukujen ero näyttää suurentuneen. Yhtenä syynä eron kasvuun saattaa olla erilainen yhteiskunnan tila, jossa kysymykset on esitetty. Esimerkiksi vuoden 1989 syyskuussa, jolloin naisten haastattelut aloitettiin, työttömiä oli Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen tietojen mukaan 80 000. Vuoden 1992 syyskuussa, jolloin miesten haastattelut aloitettiin, työttömiä oli 324 000.

Muille enemmän kuin itselle

Samoin kuin naisten myös miesten mielestä suomalaisen perheen lapsiluku voisi olla vähän suurempi kuin naisten ja miesten oman perheen. Kolmea lasta suomalaisen perheen ihanteellisena lapsilukuna pitää hieman suurempi osa miehistä kuin kolmea lasta omana mieluisimpana lapsilukunaan (taulukko 7.2). Tutkimuksen nuorimpien miesten suomalaisen perheen

ihannelapsiluvut painottuvat jonkin verran pienempiin lapsilukuihin kuin muiden miesten, joten keskiarvokin on hieman pienempi. Miesten vastausten perusteella laskettu suomalaisen perheen keskimääräinen ihannelapsiluku on 0,2–0,3 lasta pienempi kuin vastaavina vuosina syntyneiden naisten mielipiteistä laskettu ihannelapsiluku.

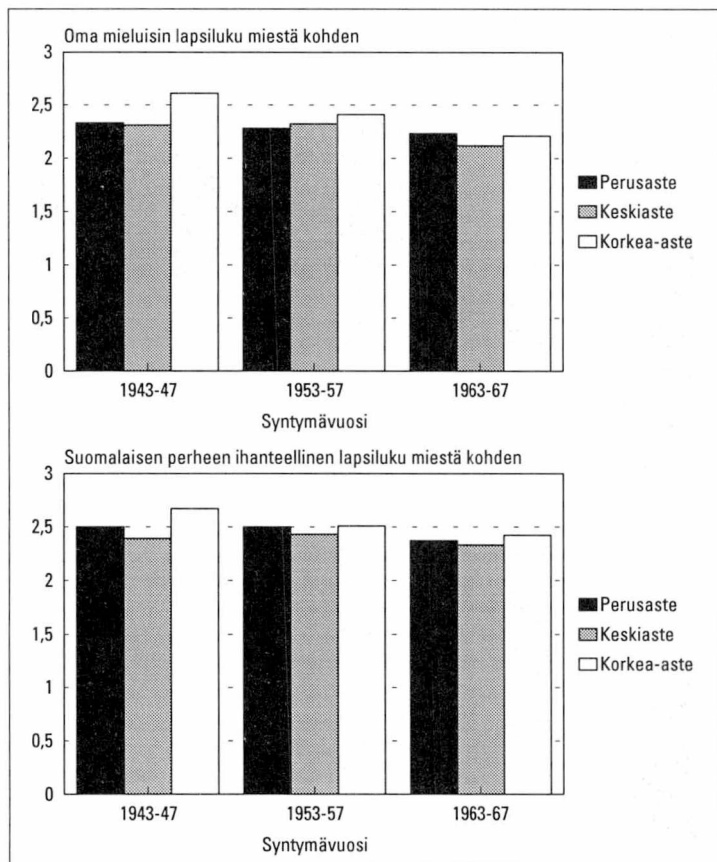
Taulukko 7.2
Suomalaisen perheen ihannelapsiluku, miehet
syntymävuoden mukaan, %

Ihannelapsiluku	1943–47 %	1953–57 %	1963–67 %
0	1	1	0
1	1	1	1
2	34	35	37
3	27	26	21
4	2	3	3
5–	1	0	0
1–2	5	5	10
1–3	4	4	6
2–3	12	12	14
2–4	1	3	2
3–4	4	3	3
3–5	1	1	0
Muu, ei osaa sanoa	5	5	3
Yhteensä	100	100	100
Ihante lapsiluku, keskiarvo	2,49	2,46	2,35
Vastanneet	729	499	442

Vähiten ja eniten koulutetuilla miehillä oma mieluisin lapsiluku pienenee johdonmukaisesti vanhemmista miehistä nuorempiin. Keskiasteen tutkinnon suorittaneilla miehillä hypähdys pienempään lapsilukuun tapahtuu vuosina 1963–67 syntyneillä. Vuosina 1943–47 ja 1953–57 syntyneillä miehillä koulutus näyttää jonkin verran vaikuttavan mielipiteeseen omasta mieluisimmasta lapsiluvusta: mitä korkeampi koulutus, sitä suurempi oma mieluisin lapsiluku. Vuosina 1963–67 syntyneillä tällaista johdonmukaisuutta koulutuksen suhteen ei enää näy. Lisäksi

jokaisessa koulutusasteessa näiden nuorten miesten mielipiteet omasta mieluisimmasta lapsiluvusta ovat hieman pienemmät kuin vanhempien miesten.

Miesten mielestä suomalaisen perheen ihanteellinen lapsiluku on hieman suurempi kuin heidän oma mieluisin lapsiluku. Mielipide suomalaisen perheen ihanteellisesta lapsiluvusta näyttää olevan yhteydessä omaan mieluisimpaan lapsilukuun siten, että syntymävuoden ja koulutuksen mukaan molemmat luvut muuttavat lähes samalla tavalla (kuva 7.1).

Kuva 7.1
Oma mieluisin lapsiluku ja suomalaisen perheen ihanteellinen lapsiluku (keskiarvo), miehet koulutusasteen mukaan syntymävuosittain

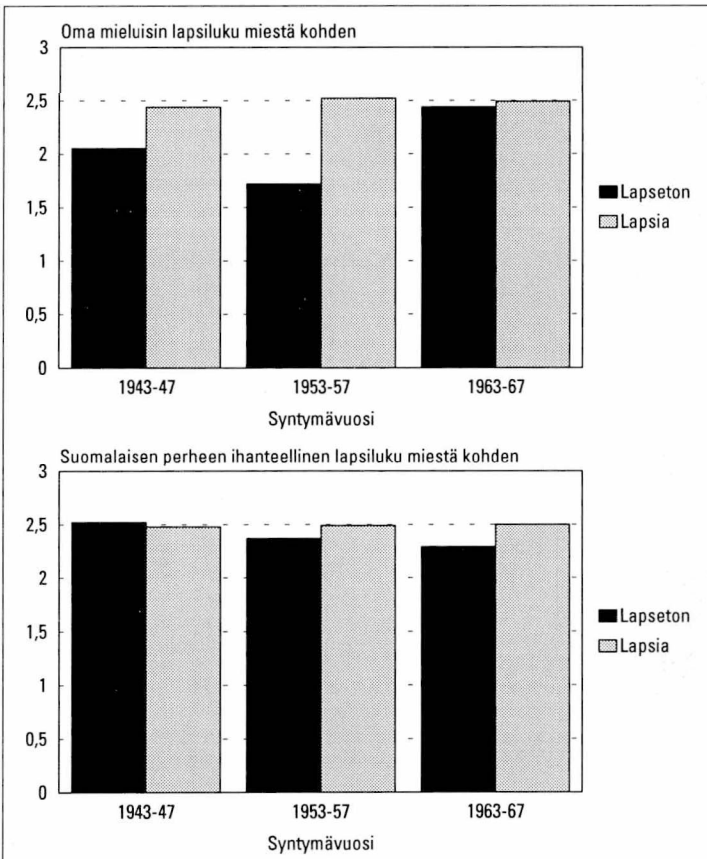
Isyys ja syntymävuosi näyttävät vaikuttavan miesten omalla mieluisimpana pitämään lapsilukuun. Miesten mielipiteeseen suomalaisen perheen ihanteellisesta lapsiluvusta niiden vaikutus on vähäisempi (kuva 7.2).

Aiemmin on jo ihmetelty vuosina 1953–57 syntyneiden usein muista miehistä poikkeavaa väestötieteellistä käyttäytymistä. Tässä tulee esiin uusi piirre, nimittäin lapsettomien vuosina 1953–57 syntyneiden huomattavan pieni oma mieluisin lapsiluku. Myös vuosina 1943–47 syntyneillä lapsettomilla miehillä se on pienempi kuin miehillä, joilla on lapsia, mutta selvästi suurempi kuin lapsettomilla vuosina 1953–57 syntyneillä.

Heijastuuko vuosina 1953–57 syntyneiden vastauksista ajatus, että kun ei ole tullut isäksi 35. ikävuoteen mennessä, niin vanhempanakaan ei enää tulisi kovin monen lapsen isäksi? Näistä lapsettomista miehistä lapsettomuutta piti mieluisimpa-

na vaihtoehtona lähes 10 prosenttia, saman verran kuin vuosina 1943–47 syntyneistä. Lisäksi vain yhden tai 1–2 lapsen isinä itseään mieluiten pitäviä oli neljännes miehistä, mutta vain runsas kymmenesosa vuosina 1943–47 syntyneistä. Näissä kahdessa vanhimmassa miesryhmässä oli myös yllättävän suuri määrä niitä, joiden vastaus oli "en osaa sanoa", runsas kymmenesosa.

Toisin kuin vuosina 1943–47 ja 1953–57 syntyneillä vuosina 1963–67 syntyneiden lapsettomien miesten mieluisimmat lapsiluvut ovat samansuuruisia kuin miesten, joilla on lapsia. Tätä selittänee näiden miesten tulo ikään, jossa perhettä perustetaan ja nykyajan suurperhekin kolmine lapsineen on vielä mahdollinen. Tämä tulkinta vuosina 1953–57 syntyneiden vastauksien perusteella tarkoittaisi, että moni näistä miehistä ajattelisi jo ohittaneensa perheen perustamisvaiheen ja olisi realistisesti mahdolliseen lapsilukuunsa nähden.

Kuva 7.2
Oma mieluisin lapsiluku ja suomalaisen perheen ihanteellinen lapsiluku (keskiarvo), miehet, joilla on lapsia ja joilla ei ole lapsia, syntymävuosittain

Vuosina 1943–47 syntyneisiin tällainen tulkinta ei päde. Nämä miehet ovat ilmeisesti vastanneet sen hetkisen elämäkokemuksensa perusteella, jolloin yhtenä vaihtoehtona voi olla myös jääminen lapsettomaksi. Tästä voisi olla tuloksena useampia "järävämpiä" vastauksia toisin sanoen pienempiä lapsilukuja kuin esimerkiksi vuosina 1963–67 syntyneillä, joista usealla on

vähän elämäkokemusta ja ehkä paljon utuisia kuvitelmia tulevaisuuden perheen koosta.

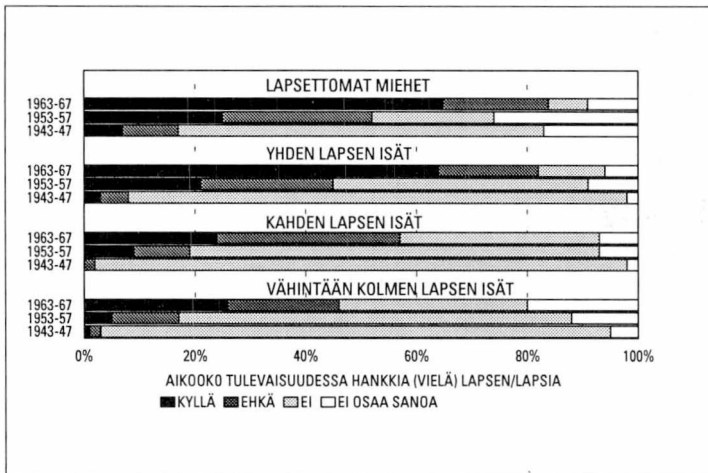
Yksi mielenkiintoinen havainto miesten omasta mieluisasta lapsiluvusta ja suomalaisen perheen ihanteellisesta lapsiluvusta on se, että hyvin pieni osa haluaa olla lapseton tai pitää sitä ihanteellisena.

Lasten hankinnan syitä

Miksi miehet hankkivat tai ovat hankkineet lapsia?

Tähän voi etsiä vastauksia kysymyksestä, jonka avulla yritettiin saada selville lasten hankinnan syitä. Kysymys esitettiin kaikille muille haastatetuille miehille kuin niille, jotka ilmoittivat etteivät aio hankkia lapsia tai eivät aio hankkia lisää tai eivät osanneet sanoa aikovatko he hankkia lapsia tai lisää lapsia olemassaolevien lisäksi. Miehitä, jotka vastasivat etteivät aio hankkia lapsia tai lisää lapsia tai eivät osanneet sanoa aikovatko hankkia lapsia tai lisää lapsia, kysyttiin syitä tai syitä kielteiseen tai epäroivään vastaukseen. Jos vastasi useammalla kuin yhdellä syyllä, pyydettiin valitsemaan tärkein syy.

Ennen syiden käsittelemistä on kuitenkin tarpeellista kertoa taustaksi, kuinka suuri osa kustakin miessyntyvävuosiluokasta arveli hankkivansa lapsen tai lisää lapsia. Odotetusti lastenhankinta-aiomukset vähenivät iän myötä, mihin vaikuttanee oma lapsiluku. On ehkä yllättävää, että vuoden 1992 taloudellisen tilanteen vallitessa noin neljännes nuorimmista vähintään kahden lapsen isistä vielä suunnitteli perhekokonsa suurentamista. Ehkä-vastaukset mukaan lukien lasten hankkiminen oli käynyt mielessä noin puolella nuorimmista miehistä (kuva 7.3). Minkä vuoksi perhettä haluttiin suurentaa?

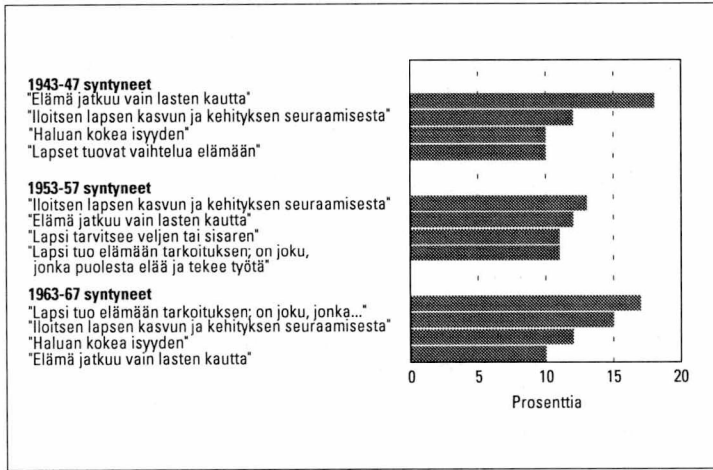

Kuva 7.3
Tulevaisuuden lastenhankintasuunnitelmat, miehet lasten määrän mukaan syntymävuosittain

Miesten lastenhankkimissytyt eivät kasaantuneet selvästi mihinkään tiettyyn vaihtoehtoon, vaan ne hajaantuivat. Lisäksi tärkein syy vaihteli syntymävuoden mukaan. Kuvasta 7.4 näkyy kuitenkin, että neljän tärkeimmän syyn joukko on hyvin samantapainen syntymävuodesta riippumatta. Syiden järjestys vain vaihtelee. Mitkä ovat ne syyt, joiden vuoksi mies ei aio hankkia lasta tai lisää lapsia?

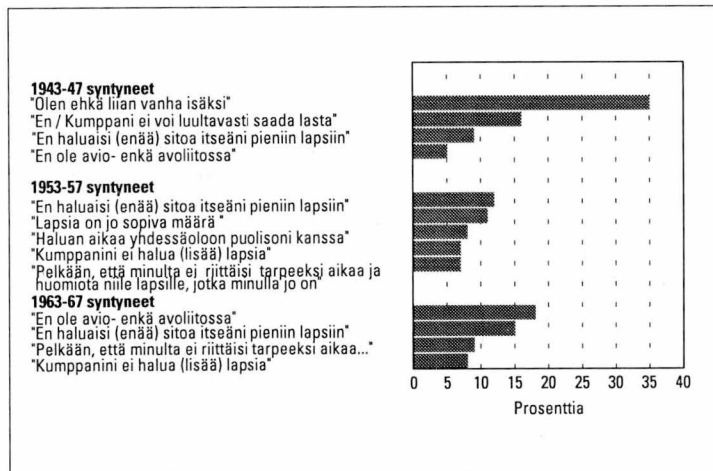
Tärkein syy siihen, että mies ei hanki lapsia tai lisää lapsia ei myöskään tässä

kasaantunut selvästi mihinkään tiettyyn syyhyyn, ainakaan kahdessa nuorimmassa miesryhmässä. Vanhimmissa eli vuosina 1943–47 syntyneillä miehillä yksi vaihtoehto oli kuitenkin yli muiden. Rungas kolmasosa miehistä piti itseään jo liian vanhana isäksi. Omaan ikään viittaa ehkä epäsuorasti myös näiden vanhimpien miesten kolmanneksi tärkeimmäksi syyksi mainittu haluttomuus sitoa (enää) itseänsä pieniin lapsiin (kuva 7.5).

Kuva 7.4

"Mistä syystä tai syistä haluatte (vielä) hankkia lapsen / lapsia? Neljä tärkeintä syytä. Miehet syntymävuosittain

Kuva 7.5

"Mistä syystä tai syistä ette aio (enää) hankkia lapsia?" Eräitä tärkeimpiä syitä. Miehet syntymävuosittain

8 Riittääkö yhteiskunnan tuki lapsiperheille?

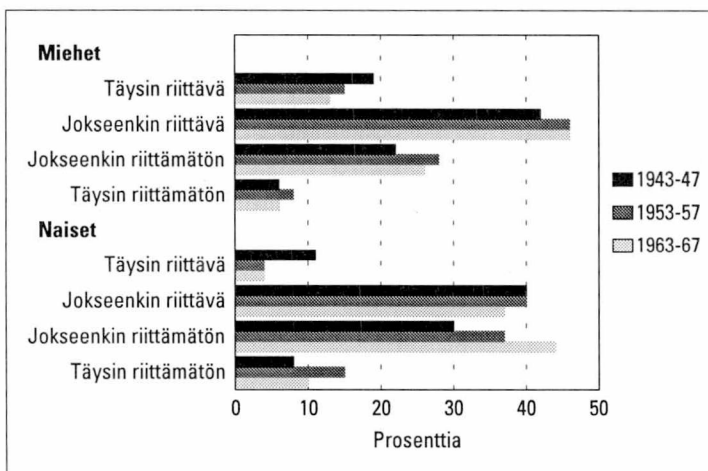
Miehiltä kysyttiin mielipidettä yhteiskunnan antaman tuen riittävydestä lapsiperheille sekä sitä, mikä tukimuodoista olisi asetettava etusijalle, jos lapsiperheiden tukea lisättäisiin. Taustaksi on hyvä muistuttaa, että perhepoliittisen tuen osuus bruttokansantuotteesta oli suurentunut 1970-luvun alusta lähtien. 1990-luvun alussa työttömyys alkoi lisääntyä nopeasti. Syyskuusta 1990 syyskuuhun 1992 työttömien määrä oli lisääntynyt lähes 250 000:lla tilastokeskuksen tietojen mukaan.

Naisilta kysyttiin vuoden 1989 syksyllä samat kysymykset kuin miehiltä, mutta esimerkiksi työttömyyden osalta yhteiskunnan tila näytti vielä aivan toisenlaiselta kuin kolme vuotta myöhemmin. Kolmen vuoden aikana tapahtunut muutos vaikeuttaa olennaisesti miesten ja naisten mielipiteitten vertailua, mikä on syytä pitää mielessä tuloksia lukiessa. Lisäksi mielipiteisiin vaikuttanevat monet muut seikat kuten esimerkiksi vastaajan ikä, koulutus ja perhevaihe.

Miehistä yhteiskunnan tuki riittävää

Edellä kerrotun muistaen on ehkä odottamatonta, että selvästi suurempi osa miehistä kuin vastaavina vuosina syntyneistä naisista pitää yhteiskunnan tukea lapsiperheille täysin riittävänä. Vastaavasti naiset ovat miehiä jonkin verran enemmän täysin tyytymättömiä yhteiskunnan tuen riittä-

vyyteen. Jokseenkin tai täysin riittämätömänä yhteiskunnan tukea piti noin kolmasosa vuosina 1953–57 ja 1963–67 syntyneistä miehistä, samoina vuosina syntyneistä naisista hieman yli puolet. Sukupuolten eroa selittävät ainakin haastatteluaikojen ero ja erilaisuus (kuva 8.1).

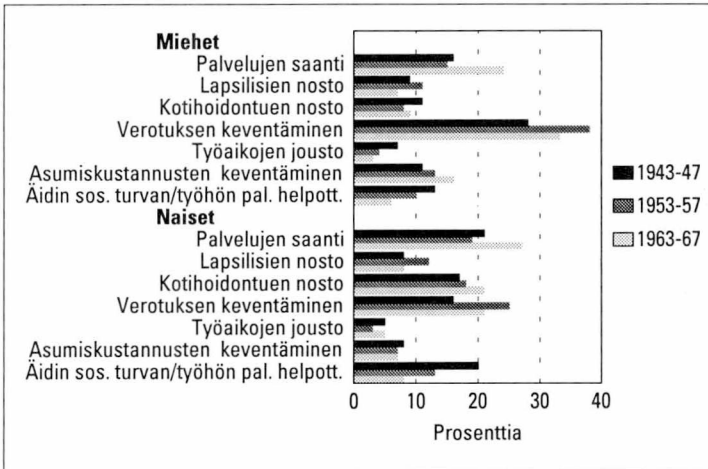
Kuva 8.1
Mitä mieltä olette yhteiskunnan lapsiperheille antaman tuen riittävydestä? Miesten mielipiteet vuonna 1992 ja naisten vuonna 1989, syntymävuosittain

Lapsiperheiden verotuksen keventäminen tärkeintä

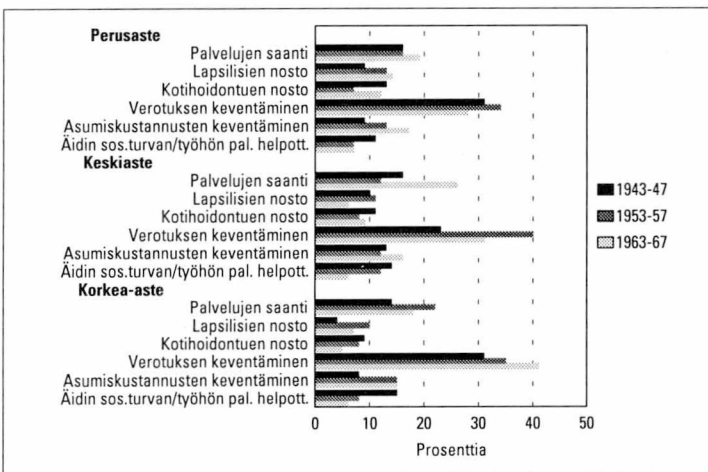
Mikäli lapsiperheiden tukea lisättäisiin, niin miesten mielestä tärkeintä olisi verotuksen keventäminen. Vuosina 1953–57 ja 1963–67 syntyneistä miehistä noin kolmasosa oli tätä mieltä. Kolme vuotta aiemmin vastaavan ikäisistä naisista runsas viidesosa olisi keventänyt verotusta. Naisilla suurimman suosion sai palvelujen saannin lisääminen, vuosina 1963–67 syntyneistä runsas neljäsosa kannatti tätä tukimuotoa. Vastaavan ikäisistä miehistä lähes saman suuruinen osa kuin naisista oli myös tätä mieltä. Huomionarvoista on, että palvelujen saannin parantamisen kannatus lisääntyy sekä miehillä että naisilla vuosina 1953–57 syntyneistä 1963–67 syntyneisiin lähes 10 prosenttiyksikköä erilaisesta kysymysajankohdasta huolimatta. Miehil-

lä asumiskustannusten keventäminen on kolmanneksi suosituin vaihtoehto ja sen valitsijoiden prosenttiosuus suurenee johdonmukaisesti vanhemmista nuorempiin (kuva 8.2).

Verotuksen keventäminen säilyttää tärkeimmän tukimuodon asemansa miesten koulutuksesta riippumatta, mutta korkeasti koulutetuilla sen kannatus on hie- man suurempi kuin tätä vähemmän koulu- tetuilla. Lisäksi korkeasti koulutetuilla ve- rotuksen keventämistä tärkeimpänä tukimuotona pitävien prosenttiosuus suu- renee vanhemmista miehistä nuorempiin niin, että vuosina 1963–67 syntyneistä neljä kymmenestä pitää sitä tärkeimpänä tuen lisäämismuotona, vuosina 1943–47 syntyneistä kolme kymmenestä (kuva 8.3).

Kuva 8.2
Tärkein tuen muoto, jos yhteiskunnan lapsiperheille antamaa tukea lisättäisiin, miesten mielipiteet vuonna 1992 ja naisten vuonna 1989, syntymävuosittain, %

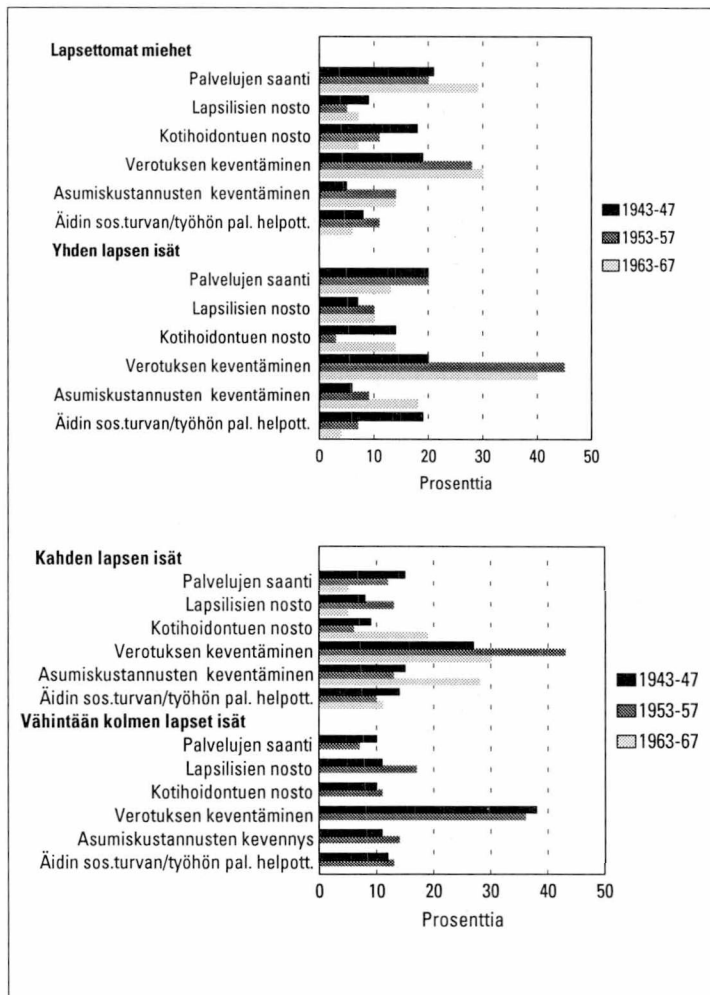

Kuva 8.3
Tärkein tuen muoto, jos yhteiskunnan lapsiperheille antamaa tukea lisättäisiin, miellet koulutusasteen mukaan syntymävuosittain, %

Voi olettaa, että lasten määrä vaikuttaa näkemykseen tarvittavasta lisätuesta. Näyttää kuitenkin siltä, että lasten lukumäärästä riippumatta verotuksen keventäminen on tärkein lisätuen muoto. Kuitenkin mitä nuorempi sellainen mies on, jolla on enintään kaksi lasta, sitä enemmän painoarvoa on saanut asumiskustannusten keventäminen. Vastaavasti palvelujen saanti ja verotuksen keventäminen ovat menettäneet suosiotaan. Noin kolme kymmenestä vuosina 1963–67 syntyneistä miehistä, joilla oli kaksi lasta, piti verotuksen keventämistä ja asumiskustannusten keventämistä lähes

yhä tärkeinä. Lapsettomat miehet poikkeavat miehistä, joilla on lapsia, siten, että palvelujen saanti ja verotuksen keventämistä pidetään yhtä tärkeinä lisätuen muotoina (kuva 8.4).

Vuosina 1953–57 ja 1963–67 syntyneet miehet, joilla on lapsia, pitävät verotuksen keventämistä kuitenkin selvästi tärkeämpänä kuin samoina vuosina syntyneet lapsettomat miehet. Tärkeintä verotuksen keventäminen on yhden ja kahden lapsen isille, jotka ovat syntyneet vuosina 1953–57.

Kuva 8.4
Tärkein tuen muoto, jos yhteiskunnan lapsiperheille antamaa tukea lisättäisiin, miehet lapsiluvun mukaan syntymävuosittain

Kuvioluettelo

Syntyvyyden kehitys vuodesta 1950 lähtien

- 2.1 Syntyneiden määrä ja kokonaishedelmällisyysluku vuosina 1950–1993 6
- 2.2 Lasten määrä 15–58-vuotiasta miestä ja naista kohden vuoden 1993 lopussa 7
- 2.3 Miesten ja naisten ikäryhmittäiset hedelmällisyysluvut vuonna 1990 7

Lapsuudenkodista irtautuminen

- 3.1 Lapsuudenkodista irtautuneiden osuus ikäryhmästä, miehet syntymävuosittain, % 8
- 3.2 Lapsuudenkodista irtautuneiden osuus ikäryhmästä, miehet ja naiset syntymävuosittain, % 9
- 3.3 Lapsuudenkodista vähintään vuodeksi muuttaneiden muuton syy, miehet syntymävuosittain, % 10

Avio- ja avioliitot

- 4.1 Avio- ja avioliittojen määrä, miehet syntymävuosittain, % 11
- 4.2 Ensimmäisen avio- tai avioliiton solmineiden osuus ikäryhmästä, miehet ja naiset syntymävuosittain, % 13
- 4.3 Ensimmäisen avioliiton solmineiden osuus ikäryhmästä, miehet ja naiset syntymävuosittain, % 13
- 4.4 Ensimmäisen avioliiton aloittaneiden osuus ikäryhmästä, miehet ja naiset syntymävuosittain, % 14
- 4.5 Ensimmäisen avio- tai avioliiton solmineiden osuus ikäryhmästä, miehet koulutusasteen mukaan syntymävuosittain, % 15
- 4.6 Ensimmäisen avio- tai avioliiton solmineiden osuus ikäryhmästä, enintään perusasteen tutkinnon suorittaneet miehet syntymävuosittain, % 16
- 4.7 Ensimmäisen avioliiton solmineiden osuus ikäryhmästä, miehet koulutusasteen mukaan syntymävuosittain, % 18
- 4.8 Ensimmäisen avioliiton aloittaneiden osuus ikäryhmästä, miehet koulutuksen mukaan syntymävuosittain, % 19
- 4.9 Ensimmäisen avio- tai avioliiton aloittaneiden osuus ikäryhmästä, miehet sosioekonomisen aseman mukaan syntymävuosittain, % 21

- 4.10 Ensimmäisen avioliiton solmineiden osuus ikäryhmästä, työntekijöihin kuuluneet miehet syntymävuosittain, % 22
- 4.11 Ensimmäisen avioliiton aloittaneiden osuus ikäryhmästä, miehet sosioekonomisen aseman mukaan syntymävuosittain, % 23

Ensimmäistä kertaa isäksi

- 5.1 Ensimmäistä kertaa isäksi ja äidiksi tulleiden osuus ikäryhmästä, miehet syntymävuosittain, % 24
- 5.2 Ensimmäisen kerran isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä, haastatteluhetkellä tai joskus avio- tai avioliitossa olleet miehet syntymävuosittain, % 25
- 5.3 Ensimmäisen kerran isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä, miehet koulutusasteen mukaan syntymävuosittain, % 26
- 5.4 Ensimmäisen kerran isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä, enintään perusasteen tutkinnon suorittaneet miehet syntymävuosittain, % 27
- 5.5 Ensimmäisen kerran isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä, haastatteluhetkellä tai joskus avio- tai avioliitossa olleet enintään perusasteen tutkinnon suorittaneet miehet syntymävuosittain, % 27
- 5.6 Isien osuus 45. ikävuoteen mennessä, vuosina 1943–47 syntyneet kaikki miehet sekä haastatteluhetkellä tai joskus avio- tai avioliitossa olleet sosioekonomisen aseman mukaan, % 29
- 5.7 Isien osuus 35. ikävuoteen mennessä, miehet sosioekonomisen aseman mukaan syntymävuosittain, % 29
- 5.8 Isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä, haastatteluhetkellä tai joskus avio- tai avioliitossa olleet alemmat toimihenkilömiehet syntymävuosittain, % 30
- 5.9 Isien osuus 25. ikävuoteen mennessä, miehet sosioekonomisen aseman mukaan syntymävuosittain, % 30
- 5.10 Äidiksi ja isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä, vuosina 1943–47, 1953–57 ja 1963–67 syntyneet naiset ja miehet eräissä sosioekonomisissa ryhmissä, % 31
- 5.11 Äidiksi ja isäksi tulleiden osuus ikäryhmästä eräissä sosioekonomisen aseman ryhmissä, naiset ja miehet syntymävuosittain, % 32

5.12 Keskimääräinen lapsikertymä eri ikä- vuosiin mennessä, miehet ja naiset syntymävuosittain	33	6.8 Ensimmäisen ja toisen lapsen keski- määräinen syntymäetäisyys (kuukausia), miehet syntymävuoden ja koulutusasteen mukaan	45
5.13 Keskimääräinen lapsikertymä eri ikä- vuosiin mennessä, miehet syntymä- vuosittain koulutusasteen mukaan	35	6.9 Toisen ja kolmannen lapsen syntymä- etäisyys (kuukausia), miehet syntymä- vuoden mukaan, %	46
5.14 Keskimääräinen lapsikertymä eri ikä- vuosiin mennessä, miehet ja naiset koulutusasteen mukaan syntymä- vuosittain	36	Oma mieluisin ja suomalaisen perheen ihannelapsiluku	
5.15 Keskimääräinen lapsikertymä eri ikä- vuosiin mennessä, miehet sosio- ekonomisen aseman mukaan syntymä- vuosittain	37	7.1 Oma mieluisin lapsiluku ja suomalaisen perheen ihanteellinen lapsiluku (keskiarvo), miehet koulutusasteen mukaan syntymävuosittain	49
5.16 Keskimääräinen lapsikertymä eri ikä- vuosiin mennessä, ylempiin ja alempiin toimihenkilöihin sekä työntekijöihin kuuluvat miehet ja naiset syntymä- vuosittain	39	7.2 Oma mieluisin lapsiluku ja suomalaisen perheen ihanteellinen lapsiluku (keskiarvo), miehet, joilla on lapsia ja joilla ei ole lapsia, syntymävuosittain	50
Parisuhde ja ensimmäisen lapsen syntymä		7.3 Tulevaisuuden lastenhankinta- suunnitelmat, miehet lasten määrän mukaan syntymävuosittain, %	51
6.1 Parisuhde ensimmäisen lapsen syntyessä, miehet syntymävuoden mukaan, %	40	7.4 "Mistä syystä tai syistä haluatte (vielä) hankkia lapsen / lapsia? Neljä tärkeintä syytä. Miehet syntymävuosittain, %	52
6.2 Avoliittoon syntyneet ensimmäiset lapset, miehet koulutusasteen mukaan syntymävuosittain, %	41	7.5 "Mistä syystä tai syistä ette aio (enää) hankkia lapsia?" Eräitä tärkeimpiä syitä. Miehet syntymävuosittain, %	52
6.3 Avoliitossa syntyneet ensimmäiset lapset, vuosina 1943–47 ja 1953–57 syntyneet miehet eräissä sosio- ekonomisen aseman ryhmissä, %	41	Riittääkö yhteiskunnan tuki lapsiperheille?	
6.4 Parisuhde ensimmäisen lapsen syntyessä, sosioekonomiselta asemaltaan työntekijöihin kuuluvat miehet syntymä- vuosittain, %	42	8.1 Mitä mieltä olette yhteiskunnan lapsi- perheille antaman tuen riittävydestä? Miesten mielipiteet vuonna 1992 ja naisten vuonna 1989, syntymä- vuosittain, %	53
6.5 Suhtautuminen avoliittoon, usein tai ei koskaan uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistuneet miehet syntymä- vuosittain, %	42	8.2 Tärkein tuen muoto, jos yhteiskunnan lapsiperheille antamaa tukea lisättäisiin, miesten mielipiteet vuonna 1992 ja naisten vuonna 1989, syntymä- vuosittain, %	54
6.6 Keskimääräinen aika (kuukausia) ensimmäisestä avioitumisesta isäksi tuloon, miehet syntymävuoden mukaan koulutusasteittain	43	8.3 Tärkein tuen muoto, jos yhteiskunnan lapsiperheille antamaa tukea lisättäisiin, miehet koulutusasteen mukaan syntymä- vuosittain, %	54
6.7 Ensimmäisen ja toisen lapsen syntymä- etäisyys (kuukausia), miehet syntymä- vuoden mukaan, %	45	8.4 Tärkein tuen muoto, jos lapsiperheille antamaa tukea lisättäisiin, miehet lapsi- luvun mukaan syntymävuosittain, %	55

Liite 1

Otanta-asetelma ja kato

Tutkimuksen kohteena ovat miesten elämänkulkua ja perheellistymistä kuvaavat tiedot. Kohderyhmän miehet olivat vuosina 1943–47, 1953–57 ja 1963–67 syntyneitä. Haastatteluvuoden lopussa miehet olivat 25–29-, 35–39- ja 45–49-vuotiaita. Tutkimuksen ajankohta oli vuoden 1992 syksy. Kenttätyövaihe lopetettiin joulukuun puolivälissä 1992.

Tilastokeskuksen haastattelijat, naiset ja miehet, tekivät käyntihaastattelut. Haastattelijoille järjestettiin yksi koulutus tilaisuus pienryhmissä elo- ja syyskuun aikana. Haastattelut tehtiin lomakkeella, jossa oli valmiit vastausvaihtoehdot useimpiin kysymyksiin. Haastattelua ohjasivat yksityiskohtaiset haastatteluohjeet.

Perusjoukko ja otos

Otoksen perusjoukkoon kuuluivat edellä mainittuina vuosina syntyneet miehet, jotka kuuluivat kotitalousväestöön. Laitosväestö rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle. Perusjoukon koko tutkimusajankohtana oli 588 702 miestä.

Otoksen poiminnassa syntyy alipeitto, jos poimintakehikko ei kata koko perusjoukkoa. Otantakehikkona oli väestön keskusrekisterin läsnä oleva väestö. Peittovirheet aiheutuvat lähinnä rekisterin päivitysviiveistä. Alipeittoon kuuluvia ovat Suomeen ulkomailta muuttaneet tai henkilöt, jotka ovat aikaisemmin kuuluneet laitosväestöön ja siirtyneet kotitalousväestöön keskusrekisterin päivityksen ja otoksen poiminta-ajankohdan välisenä aikana. Laitosväestöstä kotitalousväestöön siirty-

Otos poimittiin väestön keskusrekisteristä yksinkertaisella satunnaisotannalla vuosina 1943–47, 1953–57 ja 1963–67 syntyneistä miehistä siten, että vanhimman kohortin koko oli suurin, keskimmäisen seuraavaksi suurin ja 1963–67-syntyneiden pienin. Tähän otanta-asetelman päädyttiin, kun tutkimukseen tuli mukaan tutkimuskumppani, jonka kiinnostuksen kohteena olevaan ilmiöön toivotaan päättävän käsiksi miesten erokokemusten kautta. Käytettävissä olleiden tietojen perusteella nimenomaan vanhempia eronneita miehiä voisi olla vaikea saada mukaan tutkimukseen. Tällä perusteella päädyttiin kasvattamaan kahden vanhemman kohortin kokoa nuorimman kustannuksella.

neiden määrä on vuosittain ehkä muutamia kymmeniä ja näistä 25–29-, 35–39-, ja 45–49-vuotiaiden miesten määrä on niin pieni, että sillä ei ole tutkimuksen kannalta merkitystä.

Väestörekisteristä poimittiin 2 048 miestä, joista ylipeittoon kuului 8 miestä. Jos haastattelua ei pystytty tekemään, haastattelematta jäämisen syy luokiteltiin yksityiskohtaisesti. Tämän luokittelun perusteella selvitettiin ylipeiton määrä ja jakauma.

Ylipeitto muodostui seuraavista ryhmistä:

– kuolleet	2 miestä	0,1 %
– ulkomaille muuttaneet	3 miestä	0,1 %
– laitosväestö	3 miestä	0,1 %
Yhteensä	8 miestä	0,4 %

Ylipeitto ei vaikuta otoksen rakentamiseen ja se poistettiin otoksesta.

Lopullinen otoskoko oli 2 040 miestä. Otantasuhteet vaihtelivat viisivuotiskohortin mukaan siten, että vanhimman otantasuhde oli 0,46, keskimmäisen 0,30 ja nuorimman 0,27. Tutkimusaineiston analyysi perustuu vastanneisiin ja vastanneiden osuuksien suhteet olivat järjestyksessä vanhimmassa ikäluokasta nuorimpaan 0,38, 0,24 ja 0,23. Yksi mies vanhimmassa viisivuotiskohortissa havaintoaineistossa edustaa 266 muuta perusjoukon miestä, vastaavasti keskimmäisessä 408 ja nuorimmassa 432 perusjoukon muuta miestä.

Perusjoukon ja otoksen jakaumat olivat seuraavat:

Perusjoukon ja otoksen jakauma

Ikä	Syntymä- vuodet	Perus- joukko	Otos	Vastan- neet	Kato
45-49	1943-47	194 072	895	729	166
35-39	1953-57	203 601	618	499	119
25-29	1963-67	191 029	527	442	85
Yhteensä		588 702	2 040	1 670	370

Haastatelluksi saatiin siis 1 670 miestä ja haastatteleematta jäi 370 miestä. Vastausprosentti oli 81,9 ja katoprosentti 18,1. Keskimääräinen haastattelu-aika oli 1 tunti 4 minuuttia.

Kadon määritelmä

Katoa tarkasteltaessa määritellään tavallisesti yksikkökato ja eräkato tai osittaiskato, jota termiä myös käytetään. Yksikkökadosta on kyse silloin kun otokseen arvottua henkilöä ei ole haastateltu. Eräkadosta on kyse silloin kun henkilö suostuu haastattelutavaksi, mutta ei vastaa kaikkiin kysymyksiin. Tällöin eräkato on sama asia kuin vastaamatta jääneet kysymykset. Kokonaiskato on yksittäiskadon ja eräkadon summa kyseisellä muuttujalla. Seuraavassa tarkastellaan yksikkökatoa.

Kadoksi jääneelle henkilölle on käytettävissä rekisteristä poiminnan yhteydessä saadut tiedot. Näitä olivat tässä tutkimuksessa syntymävuosi, siviilisäätty ja kotikunta.

Kadon vaikutuksen arvioimista varten poimitaan otokseen liitettiin vuoden 1992 lopun väestöaineistosta tietoa siitä, onko henkilöllä biologisia lapsia vai ei sekä tutkintorekisteristä vuoden 1991 lopun tieto koulutusasteesta. Katoselvitystä tehtäessä vuoden 1992 tutkintorekisterin tietoa ei ollut käytettävissä.

Tutkimuksen tietojenkeruuvaiheessa haastattelulomakkeiden palautuksen tarkailua varten tallennettiin haastattelun lopputulos yksityiskohtaisen luokituksen perusteella. Luokituksen avulla voidaan selvittää kadoksi jäämiseen syitä. Katoluokija laskettaessa kadoksi luokitellaan henkilö, jolta ei ole saatu haastattelua.

Kadon syyt

Kadoksi jääneelle henkilölle haastattelijä merkitsi syyn, minkä vuoksi otokseen valittu mies jäi haastatteleematta. Syyluokitus on kaksinumeroinen, joissa pääluokkina on kieltäytyminen, tavoittamattomuus ja 'muut' -luokka.

Tavallisin kadon syy oli haastattelusta kieltäytyminen, 13,4 prosenttia otoksesta. Tavoittamattomuuden vuoksi jäi kadoksi 4,5 prosenttia miehistä. Luokkaan 'muut' jäi 0,2 % haastatteleematta jääneistä. Liitteenä olevassa taulukossa 1 on edellä kerrottua yksityiskohtaisempi kadon jakauma.

Kadon jakaumat

Tutkimuksessa käytetään 5-vuotiskohortteja syntymävuoden mukaan ryhmiteltyinä. Haastattelun saamisessa kohorttien välillä ei ole suuria eroja. Tutkimuksen nuorimpaan kohorttiin kuuluvilta haastattelu saatiin hieman useammin kuin muilta. Seuraavassa on vastanneiden ja kadon jakauma tämän luokittelun mukaisesti:

	1943-47		1953-57		1963-67	
	N	%	N	%	N	%
Vastanneet	729	81,5	499	80,7	442	83,9
Kato	166	18,5	119	19,3	85	16,1
Yhteensä	895	100,0	618	100,0	527	100,0

Otoksen poiminta-ajankohtana leskenä ja eronneina olleilta sekä vuosina 1943-57 syntyneiltä naimattomilta miehiltä haastattelua oli paljon vaikeampi saada kuin naimisissa olevilta. Seuraavassa on kato prosentit kussakin siviilisäätiryhmässä 5-vuotiskohorteittain:

Siviilisäätö	1943-47		1953-57		1963-67	
	Kato, %	N	Kato, %	N	Kato, %	N
Naimaton	30,2	126	29,6	186	17,8	383
Naimisissa	14,9	649	13,4	373	10,4	135
Ollut naimisissa	25,8	120	29,6	59	33,3	9
Yhteensä	18,5	895	19,3	618	16,1	527

Edellisen taulukon perusteella voikin odottaa, että kadon osuus lapsettomilla miehillä on suurempi kuin miehillä, joilla on biologisia lapsia. Erityisesti kahdessa vanhimmassa kohortissa lapsettomia miehiä on ollut hankala saada vastaajaksi. Tämä tulos näkyy seuraavasta taulukosta:

Biologinen isyys	1943-47		1953-57		1963-67	
	Kato, %	N	Kato, %	N	Kato, %	N
Ei lapsia	25,4	169	29,0	176	18,0	372
On lapsia	16,9	726	15,2	441	11,6	155
Yhteensä	18,5	895	19,3	618	16,1	527

Kato vaihtelee koulutuksen mukaan. Mitä matalampi koulutus sitä useammin

haastateltava ei ole suostunut vastaamaan kuten seuraavasta taulukosta, jossa on kadoksi jääneiden prosenttiosuus kullakin koulutustasolla, näkyy:

Koulutusaste	1943-47		1953-57		1963-67	
	Kato, %	N	Kato, %	N	Kato, %	N
Perusaste	21,9	365	24,4	177	20,6	97
Keskiaste	18,7	375	17,5	354	16,1	366
Korkea-aste	10,3	155	15,9	88	9,4	64
Yhteensä	18,5	895	19,3	618	16,1	527

Palautuksen valvonnan yhteydessä talennettiin kohdehenkilön asuinlääni tutkimusajankohtana. Korkeimmat vastausprosentit olivat Keski-Suomen, Kuopion ja Vaasan lääneissä 88-90 prosenttia. Suhteellisesti vähiten vastauksia saatiin Uudenmaan läänistä 75 prosenttia. Pääkaupunkiseudun vastausprosentti on koko läänin vastausprosenttia vielä hieman pienempi 74 prosenttia.

Vastaamatta jättäneiden osuudet vaihtelevat lääneittäin iän mukaan. Kadon osuus on suurin Uudenmaan läänissä 30 prosenttia vuosina 1953-57 syntyneillä. Lähes yhtä suurta kato on Mikkelin läänissä vuosina 1963-67 syntyneillä, 29 prosenttia. Vanhimmassa kohortissa pääkaupunkiseudulla, Kymen ja Lapin lääneissä kato on 25-26 prosenttia otoksesta. Pienintä kato on Kuopion ja Keski-Suomen lääneissä 3-4 prosenttia vuosina 1963-67 syntyneillä kuten seuraavasta käy ilmi:

Lääni/Alue	1943-47		1953-57		1963-67	
	Kato, %	N	Kato, %	N	Kato, %	N
Pääkaupunki-seutu	25,9	41	30,1	28	20,4	20
Muu Uusimaa	22,6	19	31,0	18	12,8	6
Turun ja Porin	16,0	20	22,1	19	21,9	16
Hämeen	14,4	18	11,8	10	21,2	17
Kymen	25,4	16	14,0	6	13,3	4
Mikkelin	8,3	3	13,8	4	29,4	5
Pohjois-Karjalan	17,2	5	16,7	3	17,6	3
Kuopion	10,6	5	15,2	5	3,2	1
Keski-Suomen	13,3	6	18,5	5	3,4	1
Vaasan	13,7	10	7,8	4	7,9	3
Oulun	19,7	15	17,2	10	10,4	5
Lapin	25,0	8	17,2	5	16,7	3
Ahvenanmaa	0,0	0	50,0	1	20,0	1

Arvioita kadon aiheuttaman virheen suuruudesta

Perusjoukon voidaan ajatella jakautuvan kahteen ositteeseen sen mukaan saadanko henkilö haastateltua vai ei. Olkoon näiden ositteiden koot N_1 ja N_2 ja vastaavat ositepainot $W_1 = N_1/N$ ja $W_2 = N_2/N$, missä alaindeksi 1 viittaa vastanneisiin ja 2 katoon. Saatu haastatteluaineisto on otos ositteesta 1. Merkitään otoskeskiarvoa vastanneiden ositteessa $\bar{y}_1$. Jos perusjoukossa keskiarvot $\bar{Y}_1$ ja $\bar{Y}_2$ ovat erisuuria, niin otoskeskiarvo $\bar{y}_1$ on harhainen estimaattori perusjoukon keskiarvolle $\bar{Y}$ ja harhan suuruus on

$$\text{Bias}(\bar{y}_1) = E(\bar{y}_1) - \bar{Y} = W_2 (\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)$$

Lausekkeen mukaan harha on 0, jos kato on todennäköisyysotos perusjoukosta eli kun $\bar{Y}_1 = \bar{Y}_2$. Estimointiharha voidaan laskea otoksesta saatujen tietojen avulla. Liitetaulukossa 2 on esitetty kadon aiheuttaman harhan suuruus kohorteittain siviilisäädyn, koulutusasteen, biologisen isyyden ja asuinpaikan mukaan. Laskelmat

koskevat prosenttijakaumia ja ne on laskettu lausekkeella

$$\text{Bias}(p_1) = w_2 (p_1 - p_2)$$

joka on erikoistapaus edellä esitetystä keskiarvoa koskevasta lausekkeesta.

Kaikkien em. muuttujien suhteen kadon ja vastanneiden jakaumat poikkesivat toisistaan. Kadon aiheuttamaa harhaa tutkittaessa havaittiin merkittävän suuria harhoja kaikkien em. muuttujien kohdalla. Suurin harha, - 5.9 %-yksikköä, oli siviilisäätymuuttujan arvolla 'naimaton' vuosina 1953-57 syntyneillä. Tätä lähellä olevalla muuttujan biologinen isyys arvolla 'ei lapsia' harhan suuruudeksi saatiin - 5.3 %-yksikköä. Aluemuuttujista pääkaupunkiseudun kato oli suurempi kuin muualla Suomessa. Läni-muuttujan suhteellisen frekvenssin estimoinnissa on pääkaupunkiseudulla kadon aiheuttama harha - 2.3 %-yksikköä. Päätettiin korjata suurimmat virheet jälkiosituksella.

Jälkiositus kadon vaikutuksen korjaamiseksi

Jälkiositus on helppo keino korjata kadon aiheuttamaa harhaa, kun käytettävissä on perusjoukkoa koskevat lukumäärätiedot kadon mukaan vinosti jakautuneille muuttujille. Koska siviilisäätymuuttujien välinen Kendallin järjestyskorrelaatio oli 0.6, niin riittää, kun valitaan toinen näistä muuttujista ositusmuuttujaksi. Jälkiositus tehdään siviilisäädyn ja pääkaupunkiseudun mukaan. Kuhunkin kohorttiin saadaan seuraavat kuusi jälkiositetta:

Naimaton: Pääkaupunkiseutu Muu Suomi
Naimisissa: Pääkaupunkiseutu Muu Suomi
Ollut naimisissa: Pääkaupunkiseutu Muu Suomi

Jälkiosituksessa perusjoukko jaetaan apumuuttujien mukaan ositteisiin. Jälkiositus voidaan tarvittaessa tehdä myös eri muuttujille. Tässä riittää kahden muuttujan mukainen ositus. Jälkiositus voidaan muo-

dostaa samalla tavalla kuin tavanomainen ositus. Käytännössä havainnot painottuvat jälkiosituksen mukaisissa luokissa.

Jälkiosituksen teoreettiseen käsittelyyn liittyy ehdollinen ja ehdoton päättely. Ehdollisen päättelyn mukaan poiminnan jälkeinen otoskoot ovat tiedossa ja niitä käytetään kiinteiden lukujen tavoin, jolloin keskivirheeseen liittyvät laskelmat tehdään ositetun otannan mukaisesti.

$$Y_{str} = \sum N_h * \frac{y_h}{n_h}$$

Painokerroin w_h on tällöin N_h/n_h , missä N_h on alkioiden (=miesten) lukumäärä perusjoukossa ja n_h otoksessa laskettuna ositteessa h . Tämä proseduri tehdään kaikille kolmelle viisivuotiskäluokalle. Laskelmien tulokseksi saadut painokertoimet ovat liitetaulukossa 3.

Liitetaulukko 1
Haastattelun lopputulos 5-vuotiskohorteittain

	1943-47		1953-57		1963-67	
	N	%	N	%	N	%
Haastattelu	729	81,5	499	80,7	442	83,9
Kieltäytyneet						
Kieltäytyi haastattelusta	101	11,3	66	10,7	41	7,8
Kieltäytyi ajanpuutteen vuoksi	11	1,2	15	2,4	12	2,3
Kieltäytyi periaatteesta	10	1,1	3	0,6	3	0,6
Kieltäytyi sairauden vuoksi	6	0,6	2	0,3	3	0,6
Ei tavoitettu						
Kohdetta ei tavattu	27	3,0	19	3,1	18	3,4
Osoite tuntematon	6	0,6	7	1,1	4	0,8
Tilapäisesti poissa	3	0,3	4	0,6	4	0,8
Muu syy						
Muu syy			1	0,2		
Hylätty Tilastokeskuksessa	1	0,1	1	0,2		
Haastattelua ei voitu tehdä kielen vuoksi	1	0,1				
Yhteensä	895	100,0	618	100,0	527	100,0

Liitetaulukko 2
Vastanneiden ja kadoksi jääneiden prosenttijakauma sekä kadon aiheuttama harha vuosina 1943-47, 1953-57 ja 1963-67 syntyneiden miesten 5-vuotiskohorteissa eräiden muuttujien mukaan

	Vastanneet ja kadoksi jääneet			Harha (p ₁)		
	Vastanneet %	Kato %	Harha(p ₁) %	Vastanneet %	Kato %	Harha(p ₁) %
Kohortti						
1943-47	43,7	44,9	-0,2			
1953-57	29,9	32,2	-0,4			
1963-67	26,5	23,0	0,6			
Siviilisääty						
1943-47						
Naimaton	12,1	22,9	-3,3			
Naimisissa	75,7	58,4	2,6			
Ollut naimisissa	12,2	18,7	-1,7			
1953-57						
Naimaton	26,3	46,2	-5,9			
Naimisissa	64,7	42,0	3,0			
Ollut naimisissa	9,0	11,8	-0,7			
1963-67						
Naimaton	71,3	80,0	-2,7			
Naimisissa	27,4	16,5	2,2			
Ollut naimisissa	1,4	3,5	-1,2			
Koulutusaste						
1943-47						
Perusaste	39,1	48,2	-2,0			
Keskiaste	41,8	42,2	-0,1			
Korkea-aste	19,1	9,6	1,0			
1953-57						
Perusaste	26,7	36,1	-2,3			
Keskiaste	58,5	52,1	1,1			
Korkea-aste	14,8	11,8	0,5			
1963-67						
Perusaste	17,4	23,5	-1,3			
Keskiaste	69,4	69,4	0,0			
Korkea-aste	13,1	7,1	0,7			
Biologinen isyys						
1943-47						
Ei lapsia	17,3	25,9	-2,2			
On lapsia	82,7	74,1	1,5			
1953-57						
Ei lapsia	25,1	43,2	-5,3			
On lapsia	74,9	56,8	2,8			
1963-67						
Ei lapsia	69,0	78,8	-1,8			
On lapsia	31,0	21,2	1,1			

Liitetaulukko 2 jatkuu

	Vastan- neet %	Kato %	Harha(p ₁) %		Vastan- neet %	Kato %	Harha(p ₁) %
Läni/alue				1963-67			
1943-47				1963-67			
Pääkaupunkiseutu	16,0	24,7	-2,3	Pääkaupunkiseutu	17,6	23,5	-1,2
Muu Uusimaa	8,9	11,4	-0,6	Muu Uusimaa	9,3	7,1	0,3
Turun ja Porin	14,4	12,0	0,4	Turun ja Porin	12,9	18,8	-1,3
Hämeen	14,7	10,8	0,6	Hämeen	14,3	20,0	-1,2
Kymen	6,4	9,6	-0,8	Kymen	5,9	4,7	0,2
Mikkelin	4,5	1,8	0,2	Mikkelin	2,7	5,9	-0,9
Pohjois-Karjalan	3,3	3,0	0,1	Pohjois-Karjalan	3,2	3,5	-0,1
Kuopion	5,8	3,0	0,3	Kuopion	5,9	1,2	0,2
Keski-Suomen	5,3	3,6	0,2	Keski-Suomen	6,3	1,2	0,2
Vaasan	8,6	6,0	0,4	Vaasan	7,9	3,5	0,3
Oulun	8,4	9,0	-0,1	Oulun	9,7	5,9	0,4
Lapin	3,3	4,8	-0,4	Lapin	3,4	3,5	-0,0
Ahvenanmaa	0,3		0,0	Ahvenanmaa	0,9	1,2	-0,1
1953-57							
Pääkaupunkiseutu	13,0	23,7	-3,2				
Muu Uusimaa	8,0	15,3	-2,3				
Turun ja Porin	13,4	16,1	-0,6				
Hämeen	15,0	8,5	0,8				
Kymen	7,4	5,1	0,3				
Mikkelin	5,0	3,4	0,2				
Pohjois-Karjalan	4,0	2,5	0,3				
Kuopion	5,6	4,2	0,2				
Keski-Suomen	4,4	4,2	0,0				
Vaasan	9,4	3,4	0,5				
Oulun	9,6	8,5	0,2				
Lapin	4,8	4,2	0,1				
Ahvenanmaa	0,2	0,8	-0,3				

Liitetaulukko 3

Jälkiosituksen perusteella lasketut painokertoimet syntymävuosiluokittain siviilisäädyn ja alueen mukaan

	Pääkaupunkiseutu	Muu Suomi
Vuosina 1943-47 syntyneet		
Naimaton	323,2857143	303,3076923
Naimisissa	257,1538462	249,5317287
Ollut naimisissa	490	290,5394737
Vuosina 1953-57 syntyneet		
Naimaton	735,55	419,7288136
Naimisissa	423,1777778	380,4637681
Ollut naimisissa	735,55	382,775
Vuosina 1963-67 syntyneet		
Naimaton	521,125	424,2896825
Naimisissa	488,5	394,4464286
Ollut naimisissa	521,125	424,2896825

002.

MERKITSE HAASTATELTAVAN TIEDOT ENSIMMÄISEKSI.

Luettelisitteko kotitaloutenne muut jäsenet
vanhimasta nuorimpaan.

*0

KYSY JA MERKITSE KUSTAKIN JÄSENESTÄ: SUKUPUOLI,
SYNTYMÄAIKA JA SUKULAISUUSSUHDE HAASTATELTAVAAN.

KATSO SUKULAISUUSSUHTEEN KOODI TAULUKON ALTA.

Kotitalouden jäsenen numero	Sukupuoli		Syntymä- aika KKVV	Sukulaisuus- suhde haasta- teltavaan
	1. mies	2. nainen		
1.	1			01
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				

SUKULAISUUSSUHTEEN KOODI

01. Kohde
02. Aviopuoliso
03. Avopuoliso
04. Tytär / poika
05. Lapsipuoli / avopuolison lapsi
06. Ottolapsi / kasvattilapsi
07. Vanhemmat
08. Sisar / veli

09. Appivanhemmat (puolison tai
avopuolison vanhemmat)
10. Isovanhemmat
11. Lapsenlapsi
12. Lapsen avio- tai avopuoliso
13. Joku muu sukulainen
14. Joku ei-sukulainen

LAPSUUS

101.	<p>Asuitteko 14-vuotiaana molempien biologisten vanhempienne kanssa?</p> <p style="text-align: right;">kyllä..... 1 -> K 103 ei ..... 2</p>	
102. *0	<p>Miksi ette silloin asunut molempien biologisten vanhempienne kanssa?</p> <p style="text-align: right;"> äiti kuollut..... 1 isä kuollut ..... 2 molemmat vanhemmat kuolleet..... 3 vanhemmat asumus- erossa/eronneet ..... 4 adoptoitu ..... 5 kasvatuslapsi ..... 6 muu syy: _____ 7</p>	

ISÄ LAPSUUDESSA

103.	<p>MERKITÄÄN KYSYMÄTTÄ, JOS KÄYNYT JO ILMI</p> <p>Asuitteko 14-vuotiaana joko biologisen isänne, ottoisänne, isäpuolenne tai kasvatusisänne kanssa?</p> <p style="text-align: right;">kyllä ..... 1 ei ..... 2 -> K 109</p>	
------	--	--

104.	Minä vuonna isänne (ottoisänne/isäpuolenne/ kasvatusisänne) syntyi? vuosi.....	
JOS EI TIEDÄ, KOODI ON 9999.		
105.	Kuinka paljon koulutusta hänellä oli silloin, kun olitte 14-vuotias? *0 osa kansakoulua tai vähemmän..... 1 kansakoulu tai kansalaiskoulu..... 2 kansanopisto..... 3 kansankorkeakoulu..... 4 keskikoulu..... 5 ylioppilastutkinto..... 6 EOS 9	
106.	Kun olitte 14-vuotias, oliko isänne pääasiassa: *0 maanviljelijä..... 1 ->K 109 työnantajayrittäjä..... 2 yksinäisyrittäjä..... 3 palkansaaja..... 4 eläkeläinen..... 5 vai jokin muu? Mikä? _____ 6 EOS..... 9	

<p>107.</p> <p>*0</p>	<p>Missä ammatissa hän toimi silloin kun te olitte 14-vuotias?</p> <p>ammatti: _____</p> <p>_____</p> <p>JOS ELÄKKEELLÄ, MERKITÄÄN SE AMMATTI, JOSTA JÄI ELÄKKEELLE.</p>	<p>_ _ _ _ </p>
<p>108.</p> <p>*0</p>	<p>Mitkä olivat hänen ammattiinsa silloin kuuluneet keskeiset työtehtävät?</p> <p>JOS TYÖTEHTÄVÄT ILMENEVÄT AMMATTINIMIKKEESTÄ, EI TARVITSE MERKITÄ. KATSO HAASTATTELUOHJE.</p> <p>työtehtävät: _____</p> <p>_____</p>	<p>_ _ _ </p>

ÄITI LAPSUUDESSA

<p>109.</p>	<p>MERKITÄÄN KYSYMÄTTÄ, JOS KÄYNYT JO ILMI.</p> <p>Asuitteko 14-vuotiaana joko biologisen äitinne, ottoäitinne, äitipuolenne tai kasvatusäitinne kanssa?</p> <p>kyllä..... 1</p> <p>ei..... 2 -> K 115</p>	
-------------	---	--

110.	Minä vuonna äitinne (ottoäitinne/äitipuolenne/ kasvatusäitinne) syntyi? vuosiluku..... _ _ _ _	
JOS EI TIEDÄ, KOODI ON 9999.		
111.	Kuinka paljon koulutusta hänellä oli silloin, kun olitte 14-vuotias? *0 osa kansakoulua tai vähemmän..... 1 kansakoulu tai kansalaiskoulu..... 2 kansanopisto..... 3 kansankorkeakoulu..... 4 keskikoulu..... 5 ylioppilastutkinto..... 6 EOS 9	
112.	Kun olitte 14-vuotias, oliko äitinne pääasiassa: *0 maanviljelijä tai maatalon emäntä..... 1 -> K 115 työnantajayrittäjä ..... 2 yksinäisyrittäjä..... 3 palkansaaja..... 4 yrittäjäperheen avustava perheenjäsen..... 5 kotirouva tai perheenemäntä..... 6 -> K 115 vai jokin muu? Mikä? _____ 7 EOS..... 9	

<p>113.</p> <p>*0</p>	<p>Missä ammatissa hän toimi silloin kun te olitte 14-vuotias?</p> <p>ammatti: _____</p> <p>_____</p> <p>JOS ELÄKKEELLÄ, MERKITÄÄN SE AMMATTI, JOSTA JÄI ELÄKKEELLE.</p>	<p> _ _ _ </p>
<p>114.</p> <p>*0</p>	<p>Mitkä olivat hänen ammattiinsa silloin kuuluneet keskeiset työtehtävät?</p> <p>JOS TYÖTEHTÄVÄT ILMENEVÄT AMMATTINIMIKKEESTÄ, EI TARVITSE MERKITÄ. KATSO HAASTATTELUOHJE.</p> <p>työtehtävät: _____</p> <p>_____</p>	<p> _ _ </p>

HAASTATELTAVAN SISARUKSET

<p>115.</p>	<p>Onko teillä sisaria ja veljiä? Kuinka monta teitä sisaruksia on ollut kaiken kaikkiaan? Ottosisarukset, sisarpuolet ja kasvatus-sisarukset <u>yms.</u> lasketaan mukaan.</p> <p>lukumäärä.....</p> <p>SISARILLA JA VELJILLÄ TARKOITETAAN NIITÄ, JOTKA KOHDE MIELTÄÄ SISARUKSIKSEEN.</p>	<p> _ _ </p>
-------------	--	--------------

LAPSUUDEN ASUMISPAIKKA

116.	<p>Mikä on syntymäkotikuntanne?</p> <p style="text-align: center;">kunnan nimi: _____</p> <p>JOS SYNTYNYT ULKOMAILLA, KOODI ON 200. ALUELIITOKSISSA SYNTYMÄKUNNAN NIMI EI MUUTU.</p>	_ _ _												
117.	<p>Missä kunnassa asuitte 14-vuotiaana?</p> <p style="text-align: center;">kunnan nimi: _____</p> <p>JOS ASUNUT ULKOMAILLA, KOODI ON 200..</p>	_ _ _												
118.	<p>Asuitteko silloin (14-vuotiaana):</p> <p>*0</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;">kaupungin ydinkeskuksessa .....</td> <td style="text-align: right; padding-right: 5px;">1</td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;">esikaupunkialueella .....</td> <td style="text-align: right; padding-right: 5px;">2</td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;">kuntakeskuksessa .....</td> <td style="text-align: right; padding-right: 5px;">3</td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;">kunnan muussa taajamassa .....</td> <td style="text-align: right; padding-right: 5px;">4</td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;">vai haja-asutusalueella? .....</td> <td style="text-align: right; padding-right: 5px;">5</td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;">EOS .....</td> <td style="text-align: right; padding-right: 5px;">9</td> </tr> </table>	kaupungin ydinkeskuksessa	1	esikaupunkialueella	2	kuntakeskuksessa	3	kunnan muussa taajamassa	4	vai haja-asutusalueella?	5	EOS	9	
kaupungin ydinkeskuksessa	1													
esikaupunkialueella	2													
kuntakeskuksessa	3													
kunnan muussa taajamassa	4													
vai haja-asutusalueella?	5													
EOS	9													

119. *0	Kuinka monta kertaa vaihdoitte asuinkuntaa lapsuudessanne, siis ennen kuin täyttitte 15 vuotta? lukumäärä..... JOS EI YHTÄÄN KERTAA, KOODI ON 00. ALUELIITOSTA EI LASKETA ASUINKUNNAN VAIHDOKSEKSI.	_ _
----------------	--	-----

LAPSUUDENKODIN ILMAPIIRI

120. M	Oliko lapsuudenkotiinne mielestänne: uskovainen..... uskonnollisuuden taipuvainen..... uskonnollisesti välinpitämätön..... uskonnollisuuden epäilevästi suhtautuva.... vai uskonnollisuuden kielteisesti suhtautuva koti?..... EOS.....	1 2 3 4 5 9
---------------	--	----------------------------

121. M	Kun ajattelette lapsuuttanne, siis aikaa ennenkuin täytitte 15 vuotta, niin:	KYLLÄ EI EOS	
	a. Oliko perheellänne pitkäaikaisia taloudellisia vaikeuksia?		1 2 3
	b. Esiintyikö perheessänne vakavia riskitiriitaisuuksia?		1 2 3
	c. Oliko joku perheenjäsenistä vakavasti tai pitkäaikaisesti sairas?..		1 2 3
	d. Oliko jollakin perheenjäsenellä ongelmia alkoholin vuoksi?		1 2 3
122. M	Kun arvioitte lapsuuttanne, niin mikä tällä kortilla olevista lausumista vastaa sitä, millaisena jälkepäin koette tuon elämänvaiheen?		
	KORTTI 1.		
	a. Lapsuus oli verrattain onnellista ja tasapainoista tai huoletonta aikaa.....	1	
	b. En osaa eritellä / normaali lapsuus.....	2	
	c. Lapsuuteen liittyi ahdistavia tekijöitä (kodin ongelmista, kouluongelmista yms. johtuen).....	3	

 NUORUUDEN KOKEMINEN

---

123. M	Kun ajattelette nuoruuttanne, siis aikaa 15. ikävuodestanne eteenpäin, niin mikä tällä kortilla olevista lausumista vastaa sitä, millaisena koette nyt jälkeempään tuon vaiheen? KORTTI 2. a. Nuoruus oli huoletonta ja onnellista aikaa..... 1 b. Normaali nuoruus, en osaa eritellä..... 2 c. Nuoruus oli ahdistava tai vaikea vaihe (kodin tai koulun ongelmista, murros- iästä, mieheksi kasvamisesta tms. johtuen).. 3	
-----------	---	--

LAPSUUDEN KODISTA IRTAUTUMINEN

124. *0	Milloin muutitte ensimmäisen kerran vähintään vuoden ajaksi pois vanhem- pienne (kasvattajienne) luota? ei ole itse koskaan muuttanut.... 1 -> K 127 vanhemmat muuttaneet pois..... 2 -> K 131 vanhemmat kuolleet..... 3 -> K 131 muuttoaika (KKVV)..... __ __ __ __	
------------	---	--

125.	<p>Mikä oli muuton pääasiallinen syy?</p> <p> opiskelu..... 1</p> <p> ansiotyö..... 2</p> <p> avoliitto..... 3</p> <p> avioituminen..... 4</p> <p> riidat..... 5</p> <p> halu itsenäistyä/elää omaa elämää 6</p> <p> muu syy..... 7</p> <p>EOS..... 9</p>	
126. *0	<p>Oletteko sen jälkeen asunut koko ajan eri asunnossa kuin vanhempanne (kasvattajanne)?</p> <p>kyllä..... 1-> K 201</p> <p>palannut joksikin aikaa..... 2-> K 201</p> <p>asuu nyt vanhempien (kasvattajien) tai jommankumman heistä kanssa... 3-> K 128</p> <p>HUOM VAIHTOEHTO 3 SELVIÄÄ KOTITALOUDEN RAKENTEESTA, KYSYMYS 002.</p>	
127.	<p>Asutteko yhä vanhempienne (kasvattajienne) tai jommankumman heistä kanssa?</p> <p>kyllä..... 1</p> <p>ei..... 2-> K 132</p>	

128.	<p>Onko yhteinen asuntonne:</p> <p>omistus vai.....</p> <p>vuokra-asunto?.....</p>	<p>1</p> <p>2-> K 130</p>
129.	<p>Onko se:</p> <p>Teidän vai.....</p> <p>vanhempienne (kasvatus-).....</p> <p>vai jonkun muun omistuksessa?....</p>	<p>1-> K 131</p> <p>2-> K 201</p> <p>3-> K 201</p>
130.	<p>Onko vuokrasopimus:</p> <p>Teidän vai.....</p> <p>vanhempienne (kasvatus-).....</p> <p>vai jonkun muun nimissä?.....</p> <p>HUOM: ALIVUOKRASOPIMUS ON MYÖS VUOKRASOPIMUS.</p>	<p>1-> K 131</p> <p>2-> K 201</p> <p>3-> K 201</p>
131.	<p>Milloin asunto tai vuokrasopimus siirtyi Teidän nimiinne?</p> <p>aika (KKVV).....</p> <p>EOS MERKITÄÄN 9999.</p>	<p> _ _ _ _ </p> <p>-> K 201</p>
132.	<p>Mistä lähtien ette ole enää asunut yhdessä vanhempienne (kasvattajienne) kanssa?</p> <p>aika (KKVV).....</p>	<p> _ _ _ _ </p>

LASTEN SYNTYMÄHISTORIA

<p>201. *0</p>	<p>Kuinka monen elävänä syntyneen lapsen biologinen isä Te olette? Huomioikaa myös ne lapset, jotka ovat kuolleet tai ovat asuneet koko elämänsä muualla.</p> <p style="text-align: right;">ei yhdenkään.....</p> <p style="text-align: right;">lukumäärä.....</p> <p>KYSYMYKSELLÄ HALUTAAN SAADA SELVILLE HAASTATELTAVAN TIEDOSSA OLEVIEN LASTEN LUKUMÄÄRÄ.</p>	<p>1-> K 203</p> <p> _ _ </p>
<p>202.</p>	<p>Kuinka moni lapsistanne on elossa?</p> <p style="text-align: right;">lukumäärä.....</p>	<p> _ _ </p>
<p>203.</p>	<p>Onko Teillä ollut sellaisia otto- tai kasvattilapsia tai puolisonne tai muun kumppaninne lapsia, jotka ovat asuneet vähintään vuoden luonanne?</p> <p style="text-align: right;">kyllä.....</p> <p style="text-align: right;">ei.....</p>	<p>1</p> <p>2->K 205</p>
<p>204.</p>	<p>Kuinka monta lasta?</p> <p style="text-align: right;">lukumäärä.....</p>	<p> _ _ </p>

205.

MERKITSE K 201 JA K 203 PERUSTEELLA
JA SUORITA HYPPY SEN MUKAAN.

HAASTATELTAVALLA ON

BIOLOGISIA LAPSIA.....

1 -> K 206

MUITA LAPSIA.....

2 -> K 206

EI LAINKAAN LAPSIA.....

3 -> K 301

KAIKKI LAPSET *0

		1. lapsi	2. lapsi	3. lapsi	4. lapsi	5. lapsi
206.	Seuraavaksi kysyn tietoja kaikista lapsistanne, niin biologisista kuin otto-, puolison ja kasvattilapsistanne. Mikä on (ensimmäisen, toisen,...) lapsenne syntymäaika?					
* 0	syntymäaika (KKVV)	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
207.	Oliko hän					
	1. tyttö	1.	1.	1.	1.	1.
	2. vai poika?	2.	2.	2.	2.	2.
208.	Oliko (ensimmäinen, toinen,...) lapsi:					
* 0	1. biologinen lapsenne	1. → K 210	1. → K 210	1. → K 210	1. → K 210	1. → K 210
	2. ottolapsenne	2.	2.	2.	2.	2.
	3. avo- tai aviopuolisonne lapsi	3.	3.	3.	3.	3.
	4. vai kasvattilapsenne tms.?	4.	4.	4.	4.	4.
209.	Milloin (ensimmäinen, toinen,...) hän tuli asumaan kanssanne?					
	aika (KKVV)	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
210.	Asuuko hän vielä kanssanne?					
* 0	1. Kyllä	1. → K 213	1. → K 213	1. → K 213	1. → K 213	1. → K 213
	2. ei enää	2.	2.	2.	2.	2.
	3. ei ole koskaan asunut isän kanssa	3. → K 213	3. → K 213	3. → K 213	3. → K 213	3. → K 213
211.	Mihin tapahtumaan lapsenne ja Teidän yhdessäasumisenne päättyi?					
* 0	1. lapsi aikuistui (lähti opiskelemaan, töihin, avioitui, yms.)	1.	1.	1.	1.	1.
	2. lapsi jäi toisen vanhemman hoitoon (avioero yms.)	2.	2.	2.	2.	2.
	3. lapsi muutti muualle hoitoon	3.	3.	3.	3.	3.
	4. lapsen kuolema	4.	4.	4.	4.	4.
	5. jokin muu syy	5.	5.	5.	5.	5.
	9. EOS	9.	9.	9.	9.	9.
212.	Milloin tämä tapahtui?					
	aika (KKVV)	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
213.	KYSY SEURAAVAA LASTA KOSKEVAT TIEDOT	KYSY SEUR. LAPSI	KYSY SEUR. LAPSI	KYSY SEUR. LAPSI	KYSY SEUR. LAPSI	KYSY SEUR. LAPSI

ALLE 3-VUOTIAAN LAPSEN KOTIHOITO

214. Oletteko ollut kotona siten, että vastasitte lapsenne pääasiallisesta hoidosta tämän ollessa alle 3-vuotias?

HUOM. NORMAALEJA VUOSILOMIA EI LASKETA MUKAAN, MUTTA PAKKOLOMIEN, TYÖTTÖMYYDEN, ISYYSLOMIEN, HOITOVAPAI DEN YMS. AIKANA TAPAHTUNUT PÄÄASIA LLINEN LAPSEN HOITO LASKETAAN MUKAAN.

kyllä.....

1

ei.....

2-> K 301

215. Kuinka pitkän ajan olitte kotona ja minkä lapsenne kanssa?

KYSYTÄÄN (VAIN) VIIDESTÄ VANHIMMASTA LAPSESTA.

	1.	2.	3.	4.	5.
	lapsi	lapsi	lapsi	lapsi	lapsi
ei ole ollut kotona.....	0	0	0	0	0
alle 1 kuukauden.....	1	1	1	1	1
1 - 6 kuukautta.....	2	2	2	2	2
yli 6 kuukautta.....	3	3	3	3	3

LASTENHANKINTASUUNNITELMAT

301.	<p>MERKITSE KYSYMÄTTÄ JA HYPPÄÄ SEN MUKAAN. KATSO KYSYMYKSESTÄ 205.</p> <p>HAASTATELTAVALLA ON:</p> <p style="text-align: right;">BIOLOGISIA LAPSIA..... 1 -> K 305 VAIN MUITA LAPSIA..... 2 -> K 311 EI LAINKAAN LAPSIA..... 3 -> K 302</p>	
302.	<p>Aiotteko tulevaisuudessa hankkia lapsen tai lapsia?</p> <p>JOS PUOLISO RASKAANA MERKITSE KYLLÄ.</p> <p style="text-align: right;">kyllä..... 1 ehkä..... 2 ei..... 3->K 307 EOS..... 9->K 311</p>	
303.	<p>Kuinka monta lasta olette ajatellut tulevaisuudessa hankkia?</p> <p style="text-align: right;">lukumäärä..... _ _ </p> <p>JOS EOS, KOODI ON 99. PAKOTA VASTAAMAAN YHDELLÄ LUVULLA.</p>	

304.	<p>Minkä ikäisenä viimeistään haluaisitte olla (tai tulette olemaan) ensimmäisen lapsenne isä?</p> <p>ikä.....</p> <p>JOS EI OSAA SANOA, KOODI ON 99.</p>	<p> _ _ </p> <p>-> K 313</p>
305.	<p>Mitä arvelette, aiotteko hankkia vielä lapsen joskus myöhemmin?</p> <p>JOS PUOLISO RASKAANA, MERKITSE KYLLÄ.</p> <p>kyllä.....</p> <p>ehkä.....</p> <p>ei.....</p> <p>EOS.....</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>3->K 307</p> <p>9->K 311</p>
306.	<p>Kuinka monta lasta lisää aiotte vielä hankkia?</p> <p>lukumäärä.....</p> <p>JOS EOS, KOODI ON 99. PAKOTA VASTAAMAAN YHDELLÄ LUVULLA.</p>	<p> _ _ </p> <p>->K 312</p>

307. Voisitteko kertoa, mistä syystä tai syistä ette aio (enää) hankkia lapsia?

*0 NÄYTÄ KORTTI 3.

1 En ole avio- enkä avoliitossa, eikä minulla ole tiedossa lapselle sopivaa äitiä.....	1
2 Kumppanini ei halua (lisää) lapsia.....	2
3 Lapset tulevat liian kalliiksi.....	3
4 Avio- / avosuhteeni ongelmien takia.....	4
5 Haluan, että minulta jää aikaa yhdessäoloon / yhteisiin harrastuksiin puolisoni kanssa	5
6 En/Kumppani ei luultavasti voi saada lasta..	6
7 En voisi osallistua työelämään / opiskella (siinä määrin kuin nyt voin).....	7
8 Pelkään, että minulta ei riittäisi tarpeeksi aikaa ja huomiota niille lapsille, jotka minulla jo on.....	8
9 Pelkään, että elämäni tulisi liian raskaaksi.....	9
10 En haluaisi (enää) sitoa itseäni pieniin lapsiin.....	10
11 Kumppanini ei mielellään (enää) käy läpi raskautta ja / tai synnytystä.....	11
12 Olen ehkä liian vanha isäksi.....	12
13 Haluaisin omistautua (myös) muille minua kiinnostaville asioille.....	13
14 Minulla / meillä ei ole varaa hankkia (enempää) lapsia.....	14
15 Asuntoni /asuntomme on liian pieni / sopimaton suuremmalle perheelle enkä / emmekä pysty hankkimaan parempaa.....	15
16 Minulla / kumppanillani ei ole tietoa vakituisesta työpaikasta.....	16
17 Päivähoitomahdollisuuksien epävarmuus.....	17
18 Yhteiskunta ei tue riittävästi lapsiperheitä.....	18
19 Haluan kantaa vastuuta maapallon ylikansoituksesta.....	19
20 Muu syy.Mikä?	20
99 EOS.....	99

308.	<p>JOS MAINITSI USEAMPIA SYITÄ.</p> <p>Mikä mainitsemistanne syistä on tärkein?</p> <p>TOISTA HAASTATELTAVAN VALITSEMAT VAIHTOEHDOT TARVITTAESSA.</p> <p style="text-align: right;">vaihtoehdon numero.....</p> <p>JOS EI OSAA SANOA, MERKITSE 99.</p> <p>KORTTI POIS.</p>	<p style="text-align: right;"> _ _ </p>
309.	<p>Voisivatko jonkinlaiset muutokset yhteiskun- nassa tai yksityiselämässänne saada Teidät muuttamaan päätöstänne ja hankkimaan vielä lapsen?</p> <p style="text-align: right;">1 kyllä.....</p> <p style="text-align: right;">2 ei.....</p>	<p style="text-align: right;">1</p> <p style="text-align: right;">2 -> K 311</p>

310.

Millaiset muutokset?

VALITSE HAASTATELTAVAN VASTAUKSEN MUKAISET
VAIHTOEHDOT.

1 Taloudellinen toimeentulo olisi parempi / varmempi.....	1
2 Pystyisi hankkimaan / saamaan isomman asunnon.....	2
3 Riittävä kotihoidontuki, jonka turvin voisi itse hoitaa lapsen / lapset kotona...	3
4 Riittävä kotihoidontuki, mikä mahdollis- taisi lasten hoidon järjestämisen halutulla tavalla.....	4
5 Lapsiperheiden saama taloudellinen tuki ylipäättään olisi suurempi.....	5
6 Lapsille olisi turvattu hyvä ja luotet- tava päivähoito(paikka) (läheltä kotia)....	6
7 Työaika olisi lyhyempi ja joustavampi.....	7
8 Ihmiset suhtautuisivat lapsiin ystävällisemmin.....	8
9 Maapallon tulevaisuutta uhkaavia ongelmia (saasteet, ydinaseet ym.) pystyttäisiin vähentämään.....	9
10 Muu syy. Mikä? _____	

10

311.	<p>Olettakaamme, että Teillä olisi tällä hetkellä kumppani, joka on tahtomattanne raskaana. Miten haluaisitte hänen menettelevän:</p> <p>a) haluaisitte hänen synnyttävän ja pitäisitte lapsen.....</p> <p>b) haluaisitte hänen synnyttävän, mutta antavan lapsen adoptoitavaksi.....</p> <p>c) haluaisitte ehkä raskauden keskeyttämistä.... tai</p> <p>d) haluaisitte ehdottomasti raskauden keskeyttämistä?.....</p> <p>e) puoliso tai kumppani ei voi tulla raskaaksi..</p> <p>f) EOS.....</p>	<p>1 -> K 316</p> <p>2 -> K 316</p> <p>3 -> K 316</p> <p>4 -> K 316</p> <p>5 -> K 318</p> <p>9 -> K 316</p>
312.	<p>Minkä ikäisenä viimeistään haluaisitte tulla isäksi seuraavan kerran?</p> <p>ikä.....</p> <p>JOS EOS, KOODI ON 99.</p>	<p> _ _ </p>

313. Mistä syystä tai syistä haluatte (vielä) hankkia lapsen / lapsia?

NÄYTÄ KORTTI 4.

1 Lapsi tarvitsee / lapset tarvitsevat veljen tai sisaren.....	1
2 Haluaisin tytön.....	2
3 Haluaisin pojan.....	3
4 Iloitsen lapsen kasvun ja kehityksen seuraamisesta.....	4
5 Elämä jatkuu vain lasten kautta.....	5
6 Kumppanini haluaa (vielä) lapsen / lapsia....	6
7 Haluan lapsen / lapsia sen naisen kanssa, jonka kanssa nyt elän.....	7
8 Yhteinen lapsi on tärkeä puolisoitten välisen rakkauden ilmaus.....	8
9 Kaipaan pientä lasta.....	9
10 Suomen kansan olemassaolon turvaamiseksi tarvitaan lisää lapsia.....	10
11 Haluan lapsia, jotta en vanhana jää ihan yksin.....	11
12 Haluan hoivata ja rakastaa lasta.....	12
13 Haluan suurperheen.....	13
14 Haluan kokea vauvan tulon.....	14
15 Haluan kokea isyyden.....	15
16 Ihmisen tulee hankkia niin monta lasta kuin Jumala tahtoo.....	16
17 Lapsi tuo / lapset tuovat elämään tarkoituksen; on joku, jonka puolesta elää ja tekee työtä.....	17
18 Lapset tuovat vaihtelua elämään.....	18
19 Muu syy.....	19
99 EOS.....	99

314. JOS MAINITSI USEAMMAN SYYN.

Mainitsitte useamman kuin yhden syyn.

Mikä niistä on tärkein?

TOISTA HAASTATELTAVAN VALITSEMAT VAIHTOEHDOT
TARVITTAESSA.

vaihtoehtojen numero.....

|_|_|

JOS EI OSAA SANOA, KOODI ON 99.

KORTTI POIS.

315.	<p>MERKITSE KYSYMÄTTÄ RASTI OIKEAAN RUUTUUN JA HYPPÄÄ SEN MUKAAN. KATSO K 205.</p> <p>HAASTATELTAVALLA LAPSIA (K 205=1,2).....</p> <p>HAASTATELTAVALLA EI LAINKAAN LAPSIA (K 205=3)...</p>	<p> __ ->K 318</p> <p> __ ->K 316</p>
316.	<p>Voisitteko kertoa, mistä syystä tai syistä ette ole tähän mennessä hankkinut omaa lasta?</p> <p>NÄYTÄ KORTTI 5.</p> <p>1 En ole tavannut sellaista naista, jonka kanssa olisin halunnut / voinut hankkia lapsia.....</p> <p>2 Yrityksistä huolimatta en / emme ole onnistuneet saamaan lasta.....</p> <p>3 Haluan / olen halunnut ensiksi saada opintoni päätökseen.....</p> <p>4 Kumppanini haluaa / on halunnut ensiksi saada opintonsa päätökseen.....</p> <p>5 Haluan / olen halunnut ensiksi saada vakituisen tai varman työpaikan.....</p> <p>6 Kumppanini haluaa / on halunnut ensiksi saada vakituisen tai varman työpaikan.....</p> <p>7 Olen halunnut edetä urallani.....</p> <p>8 En ole tuntenut itseäni kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta.....</p> <p>9 En ole tuntenut kumppaniani kypsäksi ottamaan vastuuta lapsesta.....</p> <p>10 Toimeentuloni / toimeentulomme ei ole ollut riittävä.....</p> <p>11 Haluan / haluamme saada ensiksi asuntoasiat kuntoon.....</p> <p>12 Avio- tai avosuhteeni ongelmien takia.....</p> <p>13 Puolisoo / kumppani on raskaana.....</p> <p>14 Haastateltava / kumppani ei voi saada lasta..</p> <p>15 Muu syy.....</p> <p>99 EOS.....</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>4</p> <p>5</p> <p>6</p> <p>7</p> <p>8</p> <p>9</p> <p>10</p> <p>11</p> <p>12</p> <p>13</p> <p>14</p> <p>15</p> <p>99</p>

317.	<p>JOS MAINITSI USEAMPIA SYITÄ.</p> <p>Mikä on tärkein syy?</p> <p>vaihtoehdon numero:.....</p> <p>JOS EI OSAA SANOA TÄRKEINTÄ, KOODI ON 99.</p> <p>KORTTI POIS.</p>	<p> _ _ </p>
318.	<p>Oletteko tulevaisuudessa ajatellut hankkia adoptiolapsen tai lapsen jollakin muulla tavalla?</p> <p>kyllä.....</p> <p>ei.....</p> <p>EOS.....</p>	<p>1</p> <p>2 -> K 401</p> <p>9 -> K 401</p>
319.	<p>JOS K 301=2 ELI KOHTEELLA ON VAIN MUITA KUIN BIOLOGISIA LAPSIA, KYSY TÄMÄ KYSYMYS, MUUTEN SIIRRY K401.</p> <p>Kuinka monta lasta aiotte hankkia?</p> <p>lukumäärä.....</p>	<p> _* _ </p>

AVIO- JA AVOLIITTOHISTORIA

401.	<p>MERKITÄÄN KYSYMÄTTÄ, JOS KÄYNYT ILMI KYSYMYKSESTÄ 002</p> <p>Oletteko nykyään tai oletteko joskus ollut naimisissa tai avoliitossa?</p> <p style="text-align: right;">kyllä..... 1 ei..... 2 -> K 408</p>	
402. *0	<p>Kuinka monta kertaa olette solminut avioliiton?</p> <p style="text-align: right;">lukumäärä..... _ _ </p> <p>MYÖS NYKYINEN AVIOLIITTO LASKETAAN MUKAAN.</p>	
403.	<p>KYSYTÄÄN VAIN JOS ON AVIOLIITTOJA, MUUTEN <u>SIIRRY KYSYMYKSEEN 404.</u></p> <p>Kuinka moni solmimistanne avioliitoista alkoi <u>vähintään 1 kuukauden</u> kestäneellä avoliitolla?</p> <p style="text-align: right;">lukumäärä..... _ _ </p>	

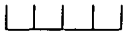
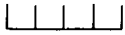
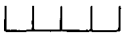
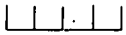
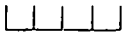
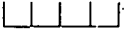
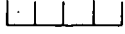
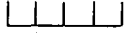
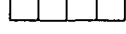
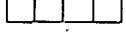
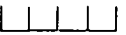
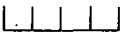
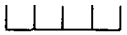
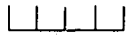
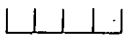

404. *0	Kuinka monta kertaa olette asunut avoliitossa niin, ettei avoliitto jatkunut avioliittona?	_ _
	lukumäärä.....	
	MYÖS NYKYINEN AVOLIITTO LASKETAAN MUKAAN.	
405.	Oletteko tällä hetkellä:	
	naimaton.....	1 -> K 407
	naimisissa, asuen yhdessä	
	puolisonne kanssa.....	2 -> K 411
	naimisissa, asuen erillään.....	3
	eronnut.....	4 -> K 407
	leski?.....	5 -> K 407
406.	Miksi hän ei asu kanssanne?	
	eripuraisuuden takia.....	1
	toistaiseksi pakko asua erillään (työn, asunto-olojen tms. takia).	2 -> K 411
407.	Asutteko tällä hetkellä avoliitossa?	
	kyllä.....	1->K' 410
	ei.....	2

408.	<p>Onko teillä tällä hetkellä muu parisuhde eli vakituinen sukupuoliuhde, mutta ette kuitenkaan asu yhdessä?</p> <p style="text-align: right;">kyllä..... 1 ei..... 2 -> K 411</p>	<p>1 2 -> K 411</p>
409.	<p>Aiotteko muuttaa yhteen asumaan avoliittoon seuraavan 2 vuoden kuluessa?</p> <p style="text-align: right;">kyllä..... 1 ei..... 2 EOS..... 9</p>	<p>1 2 9</p>
410.	<p>Aiotteko avioitua seuraavan 2 vuoden kuluessa?</p> <p style="text-align: right;">kyllä..... 1 ei..... 2 EOS..... 9</p>	<p>1 2 9</p>
411.	<p>MERKITSE KYSYMÄTTÄ JA HYPPÄÄ SEN MUKAAN. KS. K 401.</p> <p>HAASTATELTAVALLA:</p> <p style="text-align: right;"><u>ON</u> AVIO- TAI AVOLIITTOJA..... 1 -> K 412 <u>EI</u> OLE AVIO- TAI AVOLIITTOJA..... 2 -> K 601</p>	<p>1 -> K 412 2 -> K 601</p>

AVIO- JA AVOPUOLISOT *0

		1. liitto (puoliso)	2. liitto (puoliso)
412.	Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten (ensimmäistä / toista / ...) liittoanne: * 0		
	1. avioiduitte ja muutitte asumaan yhteen	1.	1.
	2. aloititte avoliitossa ja avioiduitte myöhemmin	2.	2.
	3. asutte tai asutte avoliitossa	3.	3.
	4. avioiduitte mutta ette ole vielä tai ette koskaan muuttaneet asumaan yhteen?	4. → K 414	4. → K 414
413.	Milloin muutitte yhteen asumaan? muuttoaika (KKVV)	<input type="text"/>	<input type="text"/>
414.	KYSYTÄÄN VAIN, JOS K412 VASTAUSKODI ON JOKO 1, 2 TAI 4, MUUTEN SIIRRY SEURAAVAAN KYSYMYKSEEN Milloin teidät vihittiin? aika (KKVV)	<input type="text"/>	<input type="text"/>
415.	Mikä oli / on puolisonne syntymäaika? syntymäaika (KKVV)	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	JOS EI TIEDÄ, NIIN KODI ON 9999.		
416.	Oliko / onko hän ollut aiemmin avio- tai avoliitossa? 1. kyllä	1.	1.
	2. ei	2.	2.
	9. EOS	9.	9.
417.	Oliko / onko hänellä lapsia aiemmista liitoista tai suhteista? 1. kyllä	1.	1.
	2. ei	2. → K 420	2. → K 420
	9. EOS	9. → K 420	9. → K 420
418.	Kuinka monta lasta hänellä oli liittonne alussa? lukumäärä	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	JOS EI TIEDÄ, NIIN KODI ON 99.		
419.	Kuinka monta tuli asumaan teidän yhteiseen perheeseen? lukumäärä	<input type="text"/>	<input type="text"/>

JATKUU SEURAAVALLA AUKEAMALLA

3. liitto (puoliso)	4. liitto (puoliso)	5. liitto (puoliso)	6. liitto (puoliso)	7. liitto (puoliso)
1. 2. 3. 4. → K 414	1. 2. 3. 4. → K 414	1. 2. 3. 4. → K 414	1. 2. 3. 4. → K 414	1. 2. 3. 4. → K 414
				
				
				
1. 2. 9.	1. 2. 9.	1. 2. 9.	1. 2. 9.	1. 2. 9.
1. 2. → K 420 9. → K 420	1. 2. → K 420 9. → K 420	1. 2. → K 420 9. → K 420	1. 2. → K 420 9. → K 420	1. 2. → K 420 9. → K 420
				
				

JATKUU EDELLISELTÄ AUKEAMALTA

		1. liitto (puoliso)	2. liitto (puoliso)
420.	Mikä oli / on hänen peruskoulutuksensa muuttaessanne asumaan yhteen?		
* 0	1. osa kansakoulua tai vähemmän	1.	1.
	2. kansakoulu tai kansalaiskoulu	2.	2.
	3. kansanopisto	3.	3.
	4. kansankorkeakoulu	4.	4.
	5. keskikoulu tai peruskoulu	5.	5.
	6. ylioppilastutkinto	6.	6.
	9. EOS	9.	9.
421.	Millainen ammatillinen koulutus hänellä oli muuttaessanne asumaan yhteen?		
* 0	1. jokin ammattikurssi	1.	1.
	2. ammattikoulu	2.	2.
	3. opistotasoinen tutkinto	3.	3.
	4. yliopisto tai korkeakoulu	4.	4.
	5. ei mitään	5.	5.
	9. EOS	9.	9.
422.	Mikä oli / on hänen korkeain ammatillinen koulutuksensa yhdessä asumisenne aikana?		
* 0	1. jokin ammattikurssi	1.	1.
	2. ammattikoulu	2.	2.
	3. opistotasoinen tutkinto	3.	3.
	4. yliopisto tai korkeakoulu	4.	4.
	5. ei mitään	5.	5.
	9. EOS	9.	9.
423.	Asutteko vielä yhdessä?		
* 0	1. kyllä	1. → K 502	1. → K 502
	2. ei	2.	2.
424.	Miten liittonne päättyi?		
	1. erilleen muuttoon	1.	1.
	2. erilleen muuttoon, jota seurasi asumus- / avioero	2.	2.
	3. puoliso kuoli	3.	3.
	4. muulla tavalla	4.	4.
425.	Milloin tämä tapahtui?		
* 0.	aika (KKVV)	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □

JATKUU SEURAAVALLA AUKEAMALLA

3. liitto (puoliso)	4. liitto (puoliso)	5. liitto (puoliso)	6. liitto (puoliso)	7. liitto (puoliso)
1. 2. 3. 4. 5. 6. 9.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 4.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 9.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 9.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 9.
1. 2. 3. 4. 5. 9.	1. 2. 3. 4. 5. 4.	1. 2. 3. 4. 5. 9.	1. 2. 3. 4. 5. 9.	1. 2. 3. 4. 5. 9.
1. 2. 3. 4. 5. 9.	1. 2. 3. 4. 5. 4.	1. 2. 3. 4. 5. 9.	1. 2. 3. 4. 5. 9.	1. 2. 3. 4. 5. 9.
1. → K 502 2.	1. → K 502 2.	1. → K 502 2.	1. → K 502 2.	1. → K 502 2.
1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐

JATKUU EDELLISELTÄ AUKEAMALTA

		1. liitto (puoliso)	2. liitto (puoliso)
426.	<p>JOS K 424 VASTAUS ON JOKO 1, 2 TAI 4 NIIN KYSY TÄMÄ KYSYMYS, MUUTEN SIIRRY KYSYMYKSEEN K 442.</p> <p>Muuttitko Te eron tapahduttua ensin pois yhteisestä kodistanne?</p> <p>1. kyllä .....</p> <p>2. ei .....</p>	<p>1.</p> <p>2. → K 428</p>	<p>1.</p> <p>2. → K 428</p>
427.	<p>Aiheutuiko Teille uuden asunnon järjestämisestä merkittäviä vaikeuksia?</p> <p>1. kyllä .....</p> <p>2. ei .....</p>	<p>1.</p> <p>2.</p>	<p>1.</p> <p>2.</p>
428.	<p>Kun ajattelette tämän liittonne päättymistä, niin kumpi teistä alunperin halusi eroa?</p> <p>1. yhteisesti päädyimme eroon .....</p> <p>2. vaimo / avopuoliso ensisijaisesti .....</p> <p>3. haastateltava .....</p> <p>4. asiat vain ajautuivat .....</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p>
429.	<p>Oliko / onko Teillä yhteistä lasta tai yhteisiä lapsia tästä liitostanne?</p> <p>1. kyllä .....</p> <p>2. ei .....</p>	<p>1.</p> <p>2. → K 437</p>	<p>1.</p> <p>2. → K 437</p>
430.	<p>Kuinka lapsenne / lastenne huolto järjestettiin?</p> <p>1. huoltajana äiti .....</p> <p>2. huoltajana isä .....</p> <p>3. yhteishuolto .....</p> <p>4. muulla tavoin .....</p> <p>5. prosessi kesken .....</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p> <p>5. → K 432</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p> <p>5. → K 432</p>
431.	<p>Miten ratkaisu lapsenne/lastenne huollosta syntyi?</p> <p>KORTTI 6</p> <p>1. Ratkaisu syntyi yhteisymmärryksessä molempien vanhempien yhteisesti haluamalla tavalla .....</p> <p>2. Ratkaisusta oli erimielisyyttä, jopa riitaa puolison kanssa .....</p> <p>3. Ratkaisusta oli erimielisyyttä, jopa riitaa viranomaisten kanssa .....</p> <p>4. Ratkaisusta oli erimielisyyttä, jopa riitaa lasten kanssa .....</p> <p>Mainitkaa kaikki vaihtoehdot, joita esiintyi</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p>

JATKUU SEURAAVALLA AUKEAMALLA

3. liitto (puoliso)	4. liitto (puoliso)	5. liitto (puoliso)	6. liitto (puoliso)	7. liitto (puoliso)
1. 2. → K 428	1. 2. → K 428	1. 2. → K 428	1. 2. → K 428	1. 2. → K 428
1. 2.	1. 2.	1. 2.	1. 2.	1. 2.
1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
1. 2. → K 437	1. 2. → K 437	1. 2. → K 437	1. 2. → K 437	1. 2. → K 437
1. 2. 3. 4. 5. → K 432	1. 2. 3. 4. 5. → K 432	1. 2. 3. 4. 5. → K 432	1. 2. 3. 4. 5. → K 432	1. 2. 3. 4. 5. → K 432
1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.

JATKUU EDELLISELTÄ AUKEAMALTA

		1. liitto (puoliso)	2. liitto (puoliso)
432.	Asuuko / asuvatko lapsenne pääasiassa:		
	1. äidin luona	1.	1.
	2. vai isän luona?	2. → K 437	2. → K 437
	3. osa äidin, osa isän luona	3.	3.
	4. jossain muualla	4.	4.
	5. osa äidin luona, osa jossain muualla	5.	5.
	6. osa isän luona, osa jossain muualla	6.	6.
	7. osa äidin, osa isän luona, osa jossain muualla	7.	7.
433.	Tapaatteko lastanne / lapsianne:		
	1. keskimäärin kerran viikossa tai	1.	1.
	2. harvemmin, mutta vähintään kerran kuukaudessa vai	2.	2.
	3. harvemmin kuin kerran kuukaudessa	3.	3.
	4. vai ette koskaan?	4.	4.
434.	Oliko teille määrätty elatusmaksu silloin kun se määrättiin mielestänne:		
	1. kohtuullinen	1.	1.
	2. vai liian korkea?	2.	2.
	3. ei määrätty elatusmaksua	3. → K 437	3. → K 437
	9. EOS	9.	9.
435.	Entä nyt, tuntuuko elatusmaksu Teistä tällä hetkellä:		
	1. kohtuulliselta	1.	1.
	2. vai liian korkealta?	2.	2.
	3. ei enää elatusmaksuja	3.	3.
	9. EOS	9.	9.
436.	Kuinka huolehditte / olette huolehtinut elatusmaksujen maksamisesta?		
	KORTTI 7		
	1. yleensä olen maksanut elatusmaksut säännöllisesti ja täysimääräisesti	1.	1.
	2. omien maksuvaikeuksieni takia en ole aina huolehtinut elatusmaksuista	2.	2.
	3. en ole aina huolehtinut maksuista, koska pidän niitä kohtuuttomina	3.	3.
	4. vapautettu elatusmaksuista	4.	4.

JATKUU SEURAAVALLA AUKEAMALLA

3. liitto (puoliso)	4. liitto (puoliso)	5. liitto (puoliso)	6. liitto (puoliso)	7. liitto (puoliso)
1. 2. → K 437 3. 4. 5. 6. 7.	1. 2. → K 437 3. 4. 5. 6. 7.	1. 2. → K 437 3. 4. 5. 6. 7.	1. 2. → K 437 3. 4. 5. 6. 7.	1. 2. → K 437 3. 4. 5. 6. 7.
1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
1. 2. 3. → K 437 9.	1. 2. 3. → K 437 9.	1. 2. 3. → K 437 9.	1. 2. 3. → K 437 9.	1. 2. 3. → K 437 9.
1. 2. 3. 9.	1. 2. 3. 9.	1. 2. 3. 9.	1. 2. 3. 9.	1. 2. 3. 9.
1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.

JATKUU EDELLISELTÄ AUKEAMALTA

		1. liitto (puoliso)	2. liitto (puoliso)
437.	<p>Koitteko avioliiton (avoliiton) päättymisen välittömästi sen tapahduttua raskaana tai ahdistavana asiana?</p> <p>1. kyllä .....</p> <p>2. en .....</p> <p>9. EOS .....</p>	<p>1.</p> <p>2. → K 439</p> <p>9. → K 439</p>	<p>1.</p> <p>2. → K 439</p> <p>9. → K 439</p>
438.	<p>Mitkä asiat koitte erityisen raskaina tai ahdistavina?</p> <p>KORTTI 8</p> <p>HUOM. HYVÄKSYTÄÄN ENINTÄÄN KAKSI ASIAA.</p> <p>1. puolison / kumppanin menettäminen .....</p> <p>2. yhteisten ystävien menettäminen .....</p> <p>3. sukulaisten ja ystävien suhtautuminen .....</p> <p>4. etääntyminen lapsista .....</p> <p>5. riita lapsista .....</p> <p>6. vastuu lapsista .....</p> <p>7. yksinjäämisen tunne .....</p> <p>8. muu, mikä? _____</p> <p>_____</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p> <p>5.</p> <p>6.</p> <p>7.</p> <p>8.</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p> <p>5.</p> <p>6.</p> <p>7.</p> <p>8.</p>
439.	<p>Koitteko arkipäivän pieniin asioihin kuten ruokailuun, vaatteisiin yms. liittyvät asiat hankalina tai vaikeina?</p> <p>1. kyllä .....</p> <p>2. en .....</p> <p>9. EOS .....</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>9.</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>9.</p>
440.	<p>Entä taloudelliset asiat, koitteko ne vaikeina tai raskaina?</p> <p>1. kyllä .....</p> <p>2. en .....</p> <p>9. EOS .....</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>9.</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>9.</p>
441.	<p>Kun nyt myöhemmin ajattelette avioliittonne (avoliittonne) päättymistä, niin mikä merkitys sillä on ollut elämällemme? Mikä tällä kortilla olevista luonnehdinnoista parhaiten vastaakokemuksianne?</p> <p>KORTTI 9</p> <p>1. ero on auttanut minua kasvamaan ihmisenä ja miehenä .....</p> <p>2. ero oli raskas kokemus, mutta olen päässyt sen ylitse .....</p> <p>3. ero oli raskas kokemus enkä ole vielä tai koskaan päässyt sen ylitse .....</p> <p>4. erolla ei ole ollut merkitystä myöhemmälle elämälleni? .....</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p>	<p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p>

3. liitto (puoliso)	4. liitto (puoliso)	5. liitto (puoliso)	6. liitto (puoliso)	7. liitto (puoliso)
1. 2. → K 439 9. → K 439	1. 2. → K 439 9. → K 439	1. 2. → K 439 9. → K 439	1. 2. → K 439 9. → K 439	1. 2. → K 439 9. → K 439
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.
1. 2. 9.	1. 2. 9.	1. 2. 9.	1. 2. 9.	1. 2. 9.
1. 2. 9.	1. 2. 9.	1. 2. 9.	1. 2. 9.	1. 2. 9.
1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.

442. TEE TARKISTUS.

MONTAKO AVIO- TAI AVOLIITTOA HAASTATELTAVALLA ON OLLUT?

(KÄY ILMI LASKEMALLA K 402 JA K 404 VASTAUKSET YHTEEN)

MERKITSE RASTI OIKEAAN RUUTUUN JA
SUORITA HYPY SEN MUKAAN.

!__! 1 LIITTO -> K 501

!__! 2 LIITTOA

!__! 3 LIITTOA

!__! 4 LIITTOA

!__! 5 LIITTOA

!__! 6 LIITTOA

!__! 7 LIITTOA

KYSY SEURAAVAA LIITTOA
KOSKEVAT TIEDOT ALKAEN
UDESTAAN K 412 KUNNES
KAIKKI LIITOT ON KÄSITELTY.
SEN JÄLKEEN SIIRRY K 501.

NYKYINEN AVIO- TAI AVOPUOLISO . . . . .

501.	<p>MERKITSE RASTI RUUTUUN JA SUORITA HYPY SEN MUKAAN.</p> <p>KOHDE ASUU HAASTATTELUHETKELLÄ AVIO- TAI AVOPUOLISON KANSSA. (K 405=2) TAI (K 406=2) TAI (407=1).....</p> <p>KOHDE EI ASU HAASTATTELUHETKELLÄ AVIO- TAI AVOPUOLISON KANSSA. (K 406=1) TAI (K 407=2).....</p>	<p> __ ->K 502</p> <p> __ ->K 601</p>
502.	<p>Onko puolisonne raskaana?</p> <p>kyllä.....</p> <p>ei.....</p>	<p>1</p> <p>2 -> K 507</p>
503.	<p>Milloin lapsenne on arvioitu syntyvän?</p> <p>aika (KKVV).....</p>	<p> _ _ _ _ </p>

<p>504.</p>	<p>Kun saitte tietää puolisonne olevan raskaana, olitteko halunnutkin hänen tulevan raskaaksi vai olisitteko halunnut siirtää sitä kauemmaksi tulevaisuuteen vai ettekö olisi halunnut puolisonne tulevan raskaaksi ollenkaan?</p> <p>halusi raskautta..... 1</p> <p>olisi halunnut siirtää myöhemmäksi tulevaisuuteen..... 2</p> <p>ei olisi halunnut raskautta..... 3</p> <p>EOS..... 9</p>	
<p>505.</p>	<p>Kuinka monetta yhteistä lastanne puolisonne (avopuolisonne) odottaa?</p> <p>ensimmäistä..... 1</p> <p>toista, kolmatta jne... 2 -> K 507</p>	
<p>506.</p>	<p>Minkä ikäisenä viimeistään haluaisitte tulla isäksi seuraavan kerran?</p> <p>ikä.....</p>	<p>.. .. ..</p>

507.	<p>Aiemmin on jo ollut esillä kysymyksiä toiveistanne sen suhteen, haluatteko hankkia lapsen tai lapsia vai ette. Osaatteko sanoa puolisoistanne, haluaako hän yhtä monta lasta kuin te vai haluaako hän enemmän tai vähemmän lapsia kuin te haluatte?</p>	<p>yhtä monta..... 1 enemmän..... 2 vähemmän..... 3 ei tiedä..... 4->K 509 ei halua vastata..... 5->K 509 kysymys ei sovi..... 6->K 509</p>
508.	<p>Kuinka monta lasta puolisonne haluaa?</p> <p>lukumäärä.....</p> <p>MERKITSE YKSI LUKU.</p> <p>JOS EI OSAA SANOA, NIIN KOODI ON 99.</p>	<p> _ _ </p>
509.	<p>Onko puolisonne tällä hetkellä:</p>	<p>ansiotyössä..... 1 työtön tai lomautettu..... 2 -> K 515 opiskelija..... 3 -> K 515 omaa kotitalouttanne hoitava vai. 4 -> K 515 tekeekö hän jotakin muuta?..... 5 -> K 515</p>

510. *0	Onko puolisonne:	<table border="0"> <tr> <td>työnantajayrittäjä.....</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>yksinäisyrittäjä.....</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>palkansaaja.....</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>vai työnantaja- tai yksinäs- yrittäjäperheen avustava perheenjäsen?.....</td> <td>4</td> </tr> </table>	työnantajayrittäjä.....	1	yksinäisyrittäjä.....	2	palkansaaja.....	3	vai työnantaja- tai yksinäs- yrittäjäperheen avustava perheenjäsen?.....	4
työnantajayrittäjä.....	1									
yksinäisyrittäjä.....	2									
palkansaaja.....	3									
vai työnantaja- tai yksinäs- yrittäjäperheen avustava perheenjäsen?.....	4									
511. *0	Mikä on hänen ammattinsa?	_ _ _ _								
512. *0	Mitkä ovat hänen ammattiinsa kuuluvat pääasialliset työtehtävät?	_ _								
513. *0	Mikä on tämän työpaikan toimi- tai tuotantoala (esim. maatila, valinta- myymälä, tehtaankonttori, kunnantoi- misto, yrityksen suunnitteluosasto, konopaja)?	_ _								

514. *0	Kuinka monta tuntia viikossa puolisonne keskimäärin työskentelee?	
	<p>alle 10 tuntia viikossa.....</p> <p>10-24 tuntia viikossa.....</p> <p>25-34 tuntia viikossa.....</p> <p>35-44 tuntia viikossa.....</p> <p>vähintään 45 tuntia viikossa....</p> <p>viikkotyöaika vaihtelee.....</p>	<p>0</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>4</p> <p>5</p>
515. M	Kun häitä, hautajaisia, kastetilaisuuksia ja konfirmaatioita ei oteta huomioon, kuinka usein puolisonne nykyään osallistuu uskonnollisiin tilaisuuksiin?	
	<p>useammin kuin kerran viikossa....</p> <p>kerran viikossa.....</p> <p>kerran pari kuukaudessa.....</p> <p>muutaman kerran vuodessa.....</p> <p>vielä harvemmin.....</p> <p>ei koskaan / käytännöllisesti</p> <p>katsoen ei koskaan?.....</p> <p>EOS.....</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>4</p> <p>5</p> <p>6</p> <p>9</p>

516. Riippumatta siitä käykö puolisonne kirkossa
vai ei, pidättekö häntä:

M

uskovaisena.....	1
uskonnollisuuden taipuvaisena...	2
uskonnollisesti välinpitämät- tömänä.....	3
uskonnollisuuden epäilevästi suhtautuvana.....	4
vai uskonnollisuuden kielteisesti suhtautuvana?.....	5
EOS.....	9

517. Kumpi teistä tavallisesti huolehtii seuraavista
tehtävistä - te, puolisonne, molemmat yhtä usein
vai joku muu henkilö:

	HAAS- TATEL- TAVA	PUO- LISO	MOLEMMAT YHTÄ USEIN	MUU HEN- KILÖ	EOS
a) vaatehuolto?	1	2	3	4	9
b) viikkosiivous?	1	2	3	4	9
c) ruokaostosten tekeminen?	1	2	3	4	9
d) ruoanlaitto?	1	2	3	4	9
e) astioiden pesu?	1	2	3	4	9
f) raha-asioi- den hoito?	1	2	3	4	9

518. Entä veroilmoitusten tekeminen. Tekeekö kumpikin Teistä tavallisesti omansa itse vai teettekö Te molempien vai tekeekö puolisonne molempien veroilmoituksen?

	HAASTATELTAVAN VEROILMOITUS	PUOLISON VEROILMOITUS
VEROILMOITUKSEN TEKIJÄ		
Haastateltava	1	1
Puoliso	2	2
Joku muu	3	3

519. MERKITSE RASTI OIKEAAN RUUTUUN JA HYPPÄÄ SEN MUKAAN.

TARKISTA KYSYMYKSESTÄ 002.

KOHDE ASUU PUOLISON KANSSA / EI LAPSIA.....	!__!->K 601
KOHDE ASUU PUOLISON KANSSA / EI ALLE 15-VUOTI- AITA LAPSIA.....	!__!->K 601
KOHDE ASUU PUOLISON KANSSA / ON ALLE 15-VUOTIAS LAPSI TAI LAPSIA.....	!__!->K 520

520. Silloin kun perheessänne oli' alle 3-vuotias lapsi, kumpi teistä tavallisesti huolehti seuraavista tehtävistä - Te, puolisonne, molemmat yhtä usein vai joku muu:

	HAAS- TATEL- TAVA	PUO- LISO	MOLEMMAT YHTÄ USEIN	MUU HEN- KILO	EOS
a) pienten lasten ruokailu?	1	2	3	4	9
b) pienten lasten vaatetus?	1	2	3	4	9
c) pienten lasten kanssa oleminen?	1	2	3	4	9
d) pienten lasten kotihoito heidän sairastuttuaan?	1	2	3	4	9

521. Entä kumpi Teistä tavallisesti huolehti silloin kun se oli ajankohtaista lapsen/ lasten viemisestä päivähoitoon ja sieltä hakemisesta:

Te.....	1
puolisonne.....	2
molemmat yhtä usein...	3
vai joku muu henkilö?.	4
lapset ei hoidossa....	5
EOS.....	9

522. Entä kumpi teistä tavallisesti tarvittaessa auttoi silloin kun se oli ajankohtaista tai auttaa lasta/ lapsia hänen/ heidän koulu-tehtävissään:

Te.....	1
puolisonne.....	2
molemmat yhtä usein...	3
vai joku muu henkilö?.	4
ei kumpikaan.....	5
ei ajankohtaista.....	6
EOS.....	9

KOULUTUSHISTORIA

601. Oletteko käynyt jotain koulua tai opiskellut
 *0 jossain oppilaitoksessa vähintään 4 kuukautta
 kansakoulun, kansalaiskoulun, keskikoulun tai
 peruskoulun jälkeen? Mukaan lasketaan myös
 opinnot, jotka syystä tai toisesta jäivät kesken.

TYÖPAIKKAKOULUTUSTA TAI ALLE 4 KUUKAUDEN
 AMMATTIKURSSEJA EI OTETA HUOMIOON.

kyllä.....

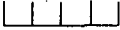

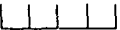
1

ei.....

2 ->K 701

HAASTATELTAVAN KOULUTUSHISTORIA 15-VUOTIAASTA LÄHTIEN

		1. koulutusjakso	2. koulutusjakso
602.	Milloin aloititte kansakoulun, kansalaiskoulun, keskikoulun tai peruskoulun jälkeen (ensimmäisen/toisen...)kerran opiskella jossakin oppilaitoksessa? * 0 aika (KKVV)	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
SAMANAIKAISET TAI OSITTAIN SAMANAIKAISET ERI OPINNOT LUETAAN ERI OPISKELUJAKSOIKSI.			
603.	Mikä oli tutkinnon tai koulutuksen nimi, johon opiskelu tähtäsi tai johti? tutkinnon tai koulutuksen nimi	□ □ □ _____ _____	□ □ □ _____ _____
604.	Oliko / onko opiskelunne kokopäiväistä vai osapäiväistä? * 0 1. kokopäiväistä ..... 2. osapäiväistä, (sis. iltaopiskelu) ..... 3. ajoittain kokopäiväistä, osapäiväistä tai osa-aikaista ..... 9. EOS	1. 2. 3. 9.	1. 2. 3. 9.
605	Suorittiteko opinnot / koulun tai kurssin loppuun? * 0 1. kyllä ..... 2. opinnot keskeytyivät tilapäisesti tai lopullisesti (armeija/siviilipalvelus ei keskeytä opintoja) 3. opinnot jatkuvat paraikaa	1. 2. 3. → K 607	1. 2. 3. → K 607
606.	Milloin opinnot päättyivät, keskeytyivät tilapäisesti (vähintään vuodeksi) tai lopullisesti? * 0 aika (KKVV) ..... (armeija/siviilipalvelus ei keskeytä opintoja)	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
607.	Oletteko opiskellut tai hankkinut jotain koulutusta tämän lisäksi? * 0 kyllä ..... ei	1. → K 602 2.	1. → K 602 2.

3. koulutusjakso	4. koulutusjakso	5. koulutusjakso	6. koulutusjakso
			
 <hr/> <hr/>	 <hr/> <hr/>	 <hr/> <hr/>	 <hr/> <hr/>
1. 2. 3. 9.	1. 2. 3. 9.	1. 2. 3. 9.	1. 2. 3. 9.
1. 2. 3. → K 607	1. 2. 3. → K 607	1. 2. 3. → K 607	1. 2. 3. → K 607
			
1. → K 602 2.	1. → K 602 2.	1. → K 602 2.	1. → K 602 2.

**HAASTATELTAVAN PÄÄASIALLINEN TOIMINTA JA AMMATTI
15-VUOTIAASTA HAASTATELUAJANKOHTAAN SAAKKA**

	701. * 0	702. * 0	703. * 0
JAKSON NRO	Mitä teitte 15-vuotiaana / seuraavaksi? Olitteko / oletteko pääasiallisesti (YLI 20 TUNTIA VIIKOSSA): <ol style="list-style-type: none"> 1. ammatissa toimiva (YLI 20 T VIIKOSSA) 2. työtön 3. eläkkeellä 4. opiskelija 5. kotona ja työssä (ENINT. 20 T VIIKOSSA) 6. kotona 7. vanhempainlomalla, hoito- vapaalla 8. armeijassa, siviili- palveluksessa? 9. muuta 	KYSYTÄÄN, JOS OLI / ON AMMATISSA TOIMIVA, MUUTEN SIIRRY → K 706. <p>Olitteko / Oletteko:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. työnantajayrittäjä 2. yksinäisyrittäjä 3. palkansaaja 4. työnantaja- / yksinäis- yrittäjäperheen avustava perheen- jäsen? 	Mikä oli / on ammatinne? <p>Mikä oli / on ammatinne?</p>
1.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
2.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
3.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
4.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
5.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
6.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
7.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
8.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
9.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
10.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>

JATKUU SEURAAVALLA AUKEAMALLA

704. * 0	705. * 0	706. * 0	707. * 0
Mitkä olivat / ovat ammattiinne kuuluneet / kuuluvat pääasialliset työtehtävät?	Mikä oli / on tämän työpaikan toiminta- tai tuotantoala (esim. konepaja, maatala, valintamyymälä, tehtaankonttori, kunnan toimisto)?	Mistä mihin tämä jakso elämässänne kesti? (KK VV – KK VV)	ONKO JO MERKITTY HAASTATTELU-AJAN TILANNE?
☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 	
☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 	
☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 	
☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 	KYLLÄ → K708 EI → K701
☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 	
☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 	
☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 	
☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 	
☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 	
☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ <hr/> <hr/>	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 	

JATKUU EDELLISELTÄ AUKEAMALTA

	701. * 0	702. * 0	703. * 0
JAKSON NRO	Mitä teitte 15-vuotiaana / seuraavaksi? Olitteko / oletteko pääasiallisesti (YLI 20 TUNTIA VIIKOSSA): <ol style="list-style-type: none"> 1. ammatissa toimiva (YLI 20 T VIIKOSSA) 2. työtön 3. eläkkeellä 4. opiskelija 5. kotona ja työssä (ENINT. 20 T VIIKOSSA) 6. kotona 7. vanhempainlomalla, hoitovapaalla 8. armeijassa, siviilipalveluksessa? 9. muuta 	KYSYTÄÄN, JOS OLI / ON AMMATISSA TOIMIVA, MUUTEN SIIRRY → K 706. Olitteko / Oletteko: <ol style="list-style-type: none"> 1. työnantajayrittäjä 2. yksinäisyrittäjä 3. palkansaaja 4. työnantaja- / yksinäisyrittäjäperheen avustava perheenjäsen? 	Mikä oli / on ammattinne? Mikä oli / on ammattinne?
11.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
12.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
13.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
14.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
15.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
16.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
17.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
18.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
19.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
20.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>

JATKUU SEURAAVALLA AUKEAMALLA

704. * 0	705. * 0	706. * 0	707. * 0
Mitkä olivat / ovat ammattiinne kuuluneet / kuuluvat pääasialliset työtehtävät?	Mikä oli / on tämän työpaikan toimintatila (esim. konepaja, maatila, valintamyymälä, tehtaan-konttori, kunnan toimisto)?	Mistä mihin tämä jakso elämässänne kesti? (KK VV -- KK VV)	ONKO JO MERKITTY HAASTATTELU-AJAN TILANNE?
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	KYLLÄ → K708 EI → K701
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	

JATKUU EDELLISELTÄ AUKEAMALTA

	701. * 0	702. * 0	703. * 0
JAKSON NRO	Mitä teitte 15-vuotiaana / seuraavaksi? Oletteko / oletteko pääasiallisesti (YLI 20 TUNTIA VIIKOSSA): <ol style="list-style-type: none"> 1. ammatissa toimiva (YLI 20 T VIIKOSSA) 2. työtön 3. eläkkeellä 4. opiskelija 5. kotona ja työssä (ENINT. 20 T VIIKOSSA) 6. kotona 7. vanhempainlomalla, hoitovapaalla 8. armeijassa, siviilipalveluksessa? 9. muuta 	KYSYTÄÄN, JOS OLI / ON AMMATISSA TOIMIVA, MUUTEN SIIRRY → K 706. <p>Oletteko / Oletteko:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. työnantajayrittäjä 2. yksinäisyrittäjä 3. palkansaaja 4. työnantaja- / yksinäisyrittäjäperheen avustava perheenjäsen? 	Mikä oli / on ammatinne? <p>Mikä oli / on ammatinne?</p>
21.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
22.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
23.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
24.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
25.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
26.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
27.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
28.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
29.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
30.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>

JATKUU SEURAAVALLA AUKEAMALLA

704. * 0	705. * 0	706. * 0	707. * 0
Mitkä olivat / ovat ammattiinne kuuluneet / kuuluvat pääasialliset työtehtävät?	Mikä oli / on tämän työpaikan toimintatila (esim. konepaja, maatala, valintamyymälä, tehtaan-konttori, kunnan toimisto)?	Mistä mihin tämä jakso elämässänne kesti? (KK VV – KK VV)	ONKO JO MERKITTY HAASTATTELU-AJAN TILANNE?
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	KYLLÄ → K708 EI → K701
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	

JATKUU EDELLISELTÄ AUKEAMALTA

	701. * 0	702. * 0	703. * 0
JAKSON NRO	Mitä teitte 15-vuotiaana / seuraavaksi? Olitteko / oletteko pääasiallisesti (YLI 20 TUNTIA VIIKOSSA): <ol style="list-style-type: none"> 1. ammatissa toimiva (YLI 20 T VIIKOSSA) 2. työtön 3. eläkkeellä 4. opiskelija 5. kotona ja työssä (ENINT. 20 T VIIKOSSA) 6. kotona 7. vanhempainlomalla, hoitovapaalla 8. armeijassa, siviilipalveluksessa? 9. muuta 	KYSYTÄÄN, JOS OLI / ON AMMATISSA TOIMIVA, MUUTEN SIIRRY → K 706. <p>Olitteko / Oletteko:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. työnantajayrittäjä 2. yksinäisyrittäjä 3. palkansaaja 4. työnantaja- / yksinäisyrittäjäperheen avustava perheenjäsen? 	Mikä oli / on ammattinne? <p>Mikä oli / on ammattinne?</p>
31.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
32.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
33.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
43.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
35.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
36.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
37.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
38.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
39.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>
40.			☐ ☐ ☐ ☐ ☐ <hr/> <hr/>

704. * 0	705. * 0	706. * 0	707. * 0
Mitkä olivat / ovat ammattiinne kuuluneet / kuuluvat pääasialliset työtehtävät?	Mikä oli / on tämän työpaikan toimintatila tuotantoala (esim. konepaja, maatala, valintamyymälä, tehtaankonttori, kunnan toimisto)?	Mistä mihin tämä jakso elämässänne kesti? (KK VV – KK VV)	ONKO JO MERKITTY HAASTATTELU-AJAN TILANNE?
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	KYLLÄ → K708 EI → K701
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	
□□	□□	□□□□ □□□□	

708. KYSYTÄÄN, JOS HAASTATELTAVA ON TAI ON OLLUT
M PALKKA- TAI ANSIOTYÖSSÄ, MUUTEN SIIRRY K 801.

Mikä seuraavista lauseista sopii kuvaamaan,
sitä miten olette pystynyt vaikuttamaan
tähänastiseen työuraanne, siis työpaikan
valintaan, työtehtäviin jne.:

1 olen voinut aina valita työni ja sen mitä teen.....	1
2 pääasiassa olen voinut tehdä sellaista työtä, josta olen pitänyt.....	2
3 on ollut pakko tehdä sitä mitä on ollut tarjolla (SISÄLTÄÄ TYÖTTÖMYYDEN)?....	3

709. Entä mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa
M asemaanne työmarkkinoilla viiden vuoden
kuluttua:

1 en usko olevani työssä (työtön, eläkkeellä, opiskelemassa tms.).....	1
2 olen töissä, mutta asemani on huonompi kuin nykyään.....	2
3 jatkan entiseen tapaan.....	3
4 mahdollisuuteni työelämässä ovat paremmat kuin nykyään?.....	4

ARVOT JA ASEENTEET

YHTEISKUNNAN TUKI LAPSIPERHEILLE

801. M	<p>Mitä mieltä olette yhteiskunnan lapsiperheille antaman tuen riittävydestä? Onko se:</p> <p> täysin riittävä..... 1 jokseenkin riittävä..... 2 jokseenkin riittämätön..... 3 vai täysin riittämätön?..... 4 EOS..... 9 </p>	
802. M	<p>Seuraavalla kortilla on yhteiskunnan lapsiperheille antaman tuen eri muotoja. Mikä niistä tulisi mielestänne asettaa etusijalle, jos yhteiskunnan tukea lapsiperheille lisättäisiin? KORTTI 10.</p> <p>VALITAAN TÄRKEIN</p> <p> palvelujen (mm. päivähoidon ja sairaan lapsen hoidon) saannin parantaminen..... 1 lapsilisien nostaminen..... 2 kotihoitontuen nostaminen..... 3 lapsiperheiden verotuksen keventäminen..... 4 vanhempien työaikojen joustavuuden lisääminen ..... 5 lapsiperheiden asumiskustannusten keventäminen..... 6 lapsia kotonaan hoitaneen äidin sosiaaliturvan ja työelämään paluun helpottaminen.. 7 vai joku muu tuki?..... 8 EOS..... 9 </p>	

803.
M

Olisiko yhteiskunnan lapsiperheille antaman
rahallisen tuen oltava:

samansuuruinen jokaiselle lapselle.....	1
porrastettava perheen lasten lukumäärän mukaan.....	2
porrastettava perheen tulojen mukaan.....	3
vai porrastettava sekä perheen tulojen että lapsiluvun mukaan?.....	4
EOS.....	9

YHTEISKUNNAN SUHTAUTUMINEN ERONNEISIIN

804.
M

Mikä seuraavista väittämistä vastaa parhaiten
Teidän mielipidettänne. Yhteiskunta suhtautuu:

tasapuolisesti sekä eronneeseen mieheen että naiseen.....	1
myönteisemmin eronneeseen naiseen.....	2
myönteisemmin eronneeseen mieheen?.....	3
EOS.....	9

LAPSET

805. Jos nyt voisitte valita juuri sen lapsiluvun,
M jonka mieluiten haluaisitte, kuinka monta
lasta hankkisitte?

JOS VASTAUS ON YKSI TARKKA LAPSILUKU, NIIN
KOODI ON 00, 01, 02, 03, ... 10.

JOS TARKKA LAPSILUKU ON 11 TAI ENEMMÄN, NIIN
KODIKSI MERKITÄÄN 11.

JOS ANTAA VASTAUKSEN VAIHTELUVÄLINÄ, NIIN
KÄYTETÄÄN SEURAAVIA KOODEJA:

12 = 1-2 LASTA
13 = 1-3 LASTA
23 = 2-3 LASTA
24 = 2-4 LASTA
34 = 3-4 LASTA
35 = 3-5 LASTA

97 = EI OLE MITÄÄN TIETTYÄ MIELUISINTA
LAPSILUKUA.

98 = RIIPPUU OLOSUHTEISTA

99 = EOS

806. Mikä olisi mielestänne nykyisin ihanteellinen
M lapsiluku suomalaisessa perheessä?

JOS VASTAA YHDEN TARKAN LAPSILUVUN, NIIN
KOODI ON 00, 01, 02, 03, ... 10.

JOS TARKKA LAPSILUKU ON 11 TAI ENEMMÄN,
NIIN KODIKSI MERKITÄÄN 11.

JOS ANTAA VASTAUKSEN VAIHTELUVÄLINÄ, NIIN
KÄYTETÄÄN SEURAAVIA KOODEJA:

12 = 1-2 LASTA
13 = 1-3 LASTA
23 = 2-3 LASTA
24 = 2-4 LASTA
34 = 3-4 LASTA
35 = 3-5 LASTA

97 = EI MITÄÄN TIETTYÄ IHANNELAPSILUKUA

98 = RIIPPUU OLOSUHTEISTA

99 = EOS

AVOLIITTO /AVIOLIITTO

809. Seuraavaksi luen kolme avoliittoa koskevaa
M lausumaa. Minkä kanssa niistä olette täysin
samaa mieltä:

1. Avoliitto on aina hyväksyttävä.....	1
2. Avoliitto on hyväksyttävä avio- liittoa edeltävänä.....	2
3. Avoliitto ei ole koskaan hyväksyttävä?..	3
9. EOS.....	9

810. M Seuraavaksi esitän lausumia erilaisista asioista. Vastatkaa oletteko lausuman kanssa samaa mieltä vai eri mieltä käyttäen tämän kortin vaihtoehtoja. **NÄYTÄ KORTTI 11.**
- (VAIHTOEHTOJEN KOODIT OVAT: 1 = TÄYSIN SAMAA MIELTÄ
2 = JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ
3 = JOKSEENKIN ERI MIELTÄ
4 = TÄYSIN ERI MIELTÄ
9 = EOS)
- a. Naisen täytyy tulla äidiksi toteuttaakseen itseään täydellisesti..... 1 2 3 4 9
- b. Miehen täytyy tulla isäksi toteuttaakseen itseään täydellisesti..... 1 2 3 4 9
- c. Nykyisin on kovin vaikea tietää kehen voi luottaa..... 1 2 3 4 9
- d. Yksinäinen nainen voi hankkia lapsen, vaikka ei halua vakinaista suhdetta mieheen.... 1 2 3 4 9
- e. Ero on aina hyväksyttävä, kun puolisoitten välinen suhde ei toimi..... 1 2 3 4 9
- f. Alle kouluikäisten lasten äitien tulee itse hoitaa lapsensa eikä käydä ansiotyössä..... 1 2 3 4 9
- g. Huolimatta siitä mitä puhutaan, suurella enemmistöllä menee yhä huonommin..... 1 2 3 4 9
- h. Lapsi tarvitsee kodin, jossa on sekä isä että äiti kasvaakseen onnellisesti aikuiseksi 1 2 3 4 9
- i. Ihmisellä täytyy olla täydellinen seksuaalinen vapaus ilman rajoituksia..... 1 2 3 4 9
- j. Ei ole reilua hankkia lapsia maailmaan, jonka tulevaisuus on nykyisen kaltainen.... 1 2 3 4 9
- k. Asioista päätäville on turha valittaa, koska he eivät juurikaan ole kiinnostuneita tavallisten ihmisten todellisista ongelmista..... 1 2 3 4 9
- l. Vanhemmilla on heidän oma elämänsä ellettävänä, heidän ei pidä uhrata omaa hyvinvointiaan lastensa hyväksi..... 1 2 3 4 9
- m. Tulevaisuus on niin epävarmaa, että on paras elää päivä kerrallaan..... 1 2 3 4 9
- n. Maamme tulevaisuus on uhattuna, ellei lapsia synnytetä enemmän..... 1 2 3 4 9

KORTTI POIS

ELÄMÄNKATSOMUS / USKONNON MERKITYS ELÄMÄSSÄ

811. M	<p>Kun häitä, hautajaisia, kastetilaisuuksia ja konfirmaatioita ei oteta huomioon, kuinka usein nykyään osallistutte uskonnollisiin tilaisuuksiin?</p> <p>useammin kuin kerran viikossa ..... 1</p> <p>kerran viikossa ..... 2</p> <p>kerran pari kuukaudessa ..... 3</p> <p>muutaman kerran vuodessa ..... 4</p> <p>vielä harvemmin ..... 5</p> <p>ei koskaan / käytännöllisesti katsoen ei koskaan?..... 6</p> <p>EOS..... 9</p>	
812. M	<p>Riippumatta siitä käyttekö kirkossa vai ette, pidättekö itseänne:</p> <p>uskovaisena ..... 1</p> <p>uskonnollisuuteen taipuvaisena ..... 2</p> <p>uskonnollisesti välinpitämättömänä ..... 3</p> <p>uskonnollisuuteen epäilevästi suhtautuvana vai uskonnollisuuteen kielteisesti suhtautuvana?..... 5</p> <p>EOS..... 9</p>	

SOSIAALISET SUHTEET JA IHMISSUHTEET

813. M	<p>Kuinka monta oikein hyvää ystävää Teillä on yhteensä, kun kotitalouteen kuuluvia henkilöitä <u>ei</u> oteta huomioon?</p> <p style="text-align: right;">ei yhtään..... 0 1..... 1 2..... 2 3-5..... 3 6-9..... 4 vähintään 10..... 5 EOS..... 9</p>	
814. M	<p>Missä elämänpiireissä ystävyysuhteenne tai parhaat ja merkityksellisimmät ihmissuhteenne ovat, kun myös kotitalouteenne kuuluvat <u>otetaan huomioon</u>?</p> <p>KORTTI 12. VAIN KAKSI TÄRKEINTÄ VAIHTOEHTOA HYVÄKSYTÄÄN.</p> <p style="text-align: right;">vaimo, tyttöystävä, asuinkumppani 1 perhe (=lapset)..... 2 muut sukulaiset..... 3 työtoverit/työyhteisö tai opiskelutoverit..... 4 naapurit..... 5 vapaa-ajan kaverit (harrastusyhteisö, -toverit, kapakka-porukka jne.)..... 6 EOS..... 9</p>	

815. M	<p>Jos ette ota lukuun oman kotitaloutenne jäseniä, niin onko Teillä joku läheinen, jonka kanssa voitte puhua täysin luottamuksellisesti?</p> <p style="text-align: right;">kyllä..... 1 ei..... 2</p>	
816. M	<p>Onko mielestänne miehen yleensä helpompi saada tukea vakavissa henkilökohtaisissa kysymyksissä toiselta mieheltä vai naiselta?</p> <p style="text-align: right;">toiselta mieheltä..... 1 naiselta..... 2 ei ole eroa..... 3 EOS..... 9</p>	
817. M	<p>Kummilla luulette olevan keskimäärin enemmän ystäviä, miehillä vai naisilla, kun perheeseen ja kotitalouteen kuuluvia ei oteta lukuun?</p> <p style="text-align: right;">miehillä enemmän ystäviä..... 1 naisilla enemmän ystäviä..... 2 yhtä paljon..... 3 EOS..... 9</p>	

<p>818. M</p>	<p>Eri asiat ovat tärkeitä ja merkittäviä eri ihmisille. Mikä seuraavista elämä-alueista antaa Teidän elämällemme sen tärkeimmän sisällön? Valitkaa yksi seuraavista vaihtoehdoista:</p>											
	<table> <tr> <td>työ tai opiskelu.....</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>kotielämä, perhe vai..</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>vapaa-aika kodin</td> <td></td> </tr> <tr> <td>ulkopuolella?.....</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>EOS .....</td> <td>9</td> </tr> </table>	työ tai opiskelu.....	1	kotielämä, perhe vai..	2	vapaa-aika kodin		ulkopuolella?.....	3	EOS	9	
työ tai opiskelu.....	1											
kotielämä, perhe vai..	2											
vapaa-aika kodin												
ulkopuolella?.....	3											
EOS	9											
<p>819. M</p>	<p>Entä mikä on toiseksi tärkein?</p>											
	<table> <tr> <td>työ tai opiskelu.....</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>kotielämä, perhe vai..</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>vapaa-aika kodin</td> <td></td> </tr> <tr> <td>ulkopuolella?.....</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>EOS .....</td> <td>9</td> </tr> </table>	työ tai opiskelu.....	1	kotielämä, perhe vai..	2	vapaa-aika kodin		ulkopuolella?.....	3	EOS	9	
työ tai opiskelu.....	1											
kotielämä, perhe vai..	2											
vapaa-aika kodin												
ulkopuolella?.....	3											
EOS	9											

TYÖ

820.
M

Seuraavalla kortilla on lueteltu asioita,
joita ihmiset ottavat huomioon suhteessaan
työhön? Mikä näistä on mielestänne tärkein?
KORTTI 13.

hyvä palkka, jotta ei tarvitse huolehtia rahasta.....	1
turvallinen työpaikka, jotta ei tarvitse pelätä työpaikan sulkemista ja työttömyyttä.....	2
mahdollisuus työskennellä ihmisten kanssa, joista pitää.....	3
tehdä työtä, jossa voi auttaa ihmisiä.....	4
tehdä työtä, joka antaa tunteen siitä, että saa jotain merkittävää aikaan.....	5
tehdä työtä, jossa on mahdollisuus kehittää itseään.....	6
EOS.....	9

KORTTI POIS.

821.	<p>MERKITÄÄN KYSYMÄTTÄ, JOS KÄYNYT JO ILMI.</p> <p>Oletteko tällä hetkellä ansiotyössä?</p> <p>1 kyllä.....</p> <p>2 ei.....</p> <p>KOHDE MERKITÄÄN ANSIOTYÖSSÄ OLEVAKSI, JOS HÄNELLÄ ON VOIMASSA OLEVA TYÖSUHDE.</p>	<p>1</p> <p>2 ->K 825</p>
822. M	<p>Kuinka varmaa on, että saatte jatkuvasti pitää työpaikkanne? Onko se:</p> <p>erittäin varmaa.....</p> <p>melko varmaa.....</p> <p>melko epävarmaa.....</p> <p>vai erittäin epävarmaa?.....</p> <p>EOS.....</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>4</p> <p>9</p>
823. M	<p>Miten vapaa olette päättämään työhönne liittyvistä asioista. KORTTI 14.</p> <p>Mihin kohtaan tällä kortilla olevalla asteikolla Te sijoittaisitte itsenne ja työhönne?</p> <p>valittu luku.....</p> <p>KORTTI POIS.</p>	<p> _ </p>

824. Ajatelkaa omaa työtänne ja verratkaa sitä siihen tilanteeseen, jossa voisitte sanoa olevanne täysin tyytyväinen. Mitä sanoisitte, kuinka paljon Teidän nykyisen työnne pitäisi muuttua, jotta olisitte täysin tyytyväinen:

ei lainkaan.....	1
erittäin vähän.....	2
jonkin verran.....	3
melko paljon.....	4
vai erittäin paljon?...	5
EOS	9

825. KYSYTÄÄN VAIN AVIO- TAI AVOLIITTOSSA ASUVILTA.
MUUT SIIRTYVÄT KYSYMYKSEEN 826.

Kuinka hyvin puolisonne ymmärtää ja tietää tunteenne ja mieltymyksenne? Voitteko sanoa, että hän ymmärtää ja tietää ne:

erittäin hyvin	1
melko hyvin	2
keskinkertaisesti	3
huonosti	4
vai erittäin huonosti?	5
EOS	9

ELÄMÄNTILANTEEN KOKEMINEN

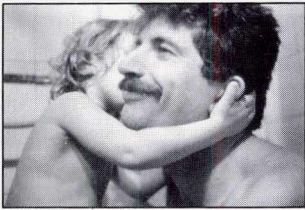
826. M	<p>Jotkut tuntevat olevansa täydellisen vapaita valitsemaan ja hallitsemaan sitä, miten heille elämässään käy, ja toiset tuntevat, etteivät he itse voi todella vaikuttaa siihen, mitä heille tapahtuu. Osoittakaa tällä kortilla (KORTTI 15.) olevan asteikon avulla, kuinka paljon koette itsellänne olevan vapautta valita ja hallita elämääänne.</p> <p style="text-align: right;">valittu numero.....</p> <p>KORTTI POIS</p>	_
827. M	<p>Kuinka tyytyväinen olette perheenne taloudelliseen tilanteeseen tällä hetkellä? Vastatkaa seuraavalla kortilla olevan asteikon mukaan.</p> <p>ANNA KORTTI 16.</p> <p style="text-align: right;">valittu numero.....</p> <p>KORTTI POIS.</p>	_

YLEISET YHTEISKUNNALLISET PYRKIMYKSET

828. M	<p>Eri ihmisillä on erilaisia käsityksiä siitä, minkälaisien tavoitteiden tulisi olla keskeisiä maassamme. Seuraavalla kortilla on lueteltu joitakin tavoitteita. (KORTTI 17.)</p> <p>Mitä näistä Te pidätte tärkeimpänä? Entä toiseksi tärkeimpänä?</p> <p>1. Järjestyksen ylläpitäminen.....</p> <p>2. Tavallisten ihmisten vaikutuksen lisääminen tärkeissä hallituksen päätöksissä..</p> <p>3. Hinnankorotusten vastustaminen.....</p> <p>4. Sananvapauden puolustaminen.....</p> <p>9. EOS.....</p> <p>KORTTI POIS.</p>	<table> <thead> <tr> <th data-bbox="932 600 1020 712">1. TÄR- KEIN</th> <th data-bbox="1020 600 1186 712">2. TÄR- KEIN</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="932 769 1020 797">1</td> <td data-bbox="1020 769 1186 797">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="932 844 1020 872">2</td> <td data-bbox="1020 844 1186 872">2</td> </tr> <tr> <td data-bbox="932 891 1020 919">3</td> <td data-bbox="1020 891 1186 919">3</td> </tr> <tr> <td data-bbox="932 928 1020 956">4</td> <td data-bbox="1020 928 1186 956">4</td> </tr> <tr> <td data-bbox="932 966 1020 994">9</td> <td data-bbox="1020 966 1186 994">9</td> </tr> </tbody> </table>	1. TÄR- KEIN	2. TÄR- KEIN	1	1	2	2	3	3	4	4	9	9
1. TÄR- KEIN	2. TÄR- KEIN													
1	1													
2	2													
3	3													
4	4													
9	9													

Suomalaismiehen perheellistyminen

Timo Nikander

Tutkimuksessa kuvataan miesten perheellistymistä ja siinä tapahtuneita muutoksia noin vuodesta 1960 lähtien vuoteen 1992. Julkaisu perustuu 1 670 suomalaisen haastatteluihin, joiden keskeisen osan muodostivat eri elämänaikavaiheiden tapahistories. Haastatellut miehet olivat syntyneet vuosina 1943–47, 1953–57 ja 1963–57. Julkaisun aiheita ovat lapsuudenkodista irtautuminen, avio- ja avoliittojen määrä ja lähinnä ensimmäisen liiton ajoittuminen, lapsiluku ja lasten syntymien ajoittuminen, suomalaisen perheen ihanteellinen lapsiluku ja miehen oma mieluisin lapsiluku sekä lastenhankinnan syyt.

Myynti:

Julkaisujen myynti / 3B
00022 TILASTOKESKUS
Puh. (90) 1734 2011
Fax. (90) 1734 2474

Försäljning:

Publikationsförsäljning / 3B
00022 STATSTIKCENTRALEN
Tfn (90) 1734 2011
Fax (90) 1734 2474

Orders:

Sales of publications / 3B
FIN-00022 STATISTICS FINLAND
Finland
Tel. +358 0 1734 2011
Fax +358 0 1734 2474

ISSN 0784-8447
ISBN 951-727-000-3

9 789517 270007